

न्यू इंडिया समाचार

इंडिया एआय- इम्पॅक्ट समिट

एआय जागतिक परिदृश्यात भारताची नवी ओळख

बुद्धिमत्तेचा महासंगम इंडिया एआय इम्पॅक्ट समिट-2026 बनली एआय क्षेत्रात भारताच्या नेतृत्वाची संधी, जिथे जगाला मिळाला एआयचा मानवी दृष्टीकोन....

ई-कॉपीसाठी
QR स्कॅन
करा

मातृभूमीच्या मुळांशी जोडलेले राहतात भारतीय, कर्मभूमीच्या विकासात करतात सहकार्य

मन की बात देश आणि देशवासियांच्या कामगिरींना समोर आणण्याचा एक मजबूत मंच आहे. दर महिन्याला मन की बात साठी अनेक अभिप्राय प्राप्त होतात. पाठवलेल्या संदेशांमधून पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांना देशाच्या कानाकोपऱ्यात दडलेल्या अद्भुत प्रतिभांची माहिती मिळते. वैयक्तिक स्वार्थ बाजूला ठेवून समाजासाठी काहीतरी करण्याच्या प्रेरणादायी गाथा मन की बात कार्यक्रमाच्या माध्यमातून देशभरातली लोकांपर्यंत पोहोचतात. 22 फेब्रुवारीला मन की बात कार्यक्रमात एआयमुळे मिळणाऱ्या यशापासून ते टी-20 विश्वचषकापर्यंत इतर महत्त्वाच्या विषयांवर विवेचन झाले. सादर आहे याचा सारांश...

- **टर्निंग पॉइंट :** अनेक देशांचे नेते, उद्योग विश्वाचे नेते, नवोन्मेषकर्ते आणि स्टार्टअप क्षेत्राशी संबंधित लोक एआय इम्पॅक्ट समिटसाठी भारत मंडपमध्ये एकत्र आले. आगामी काळात एआयच्या शक्तीचा उपयोग जग कशा प्रकारे करेल या दिशेने हे समिट एक टर्निंग पॉइंट सिद्ध झाले.
- **अद्भुत क्षमता :** या शिखर परिषदेत जगाला एआय क्षेत्रातील भारताच्या अद्भुत क्षमतेचे दर्शन घडले. या दरम्यान भारताने तीन मेड इन इंडिया एआय मॉडेल देखील लॉन्च केले. अशा प्रकारची ही आतापर्यंतची सर्वात मोठी परिषद ठरली आहे, जिच्याविषयी युवा वर्गाचा जोश आणि उत्साह वाखाणण्याजोगा होता.
- **भारतीयांची वैशिष्ट्ये :** भारतीय जिथे कुठे जातात, तिथे ते आपल्या मातृभूमीच्या मुळांसोबत जोडलेले राहतात आणि आपली कर्मभूमी, म्हणजे ज्या देशात राहतात त्या देशाच्या विकासात योगदान देतात.
- **अवयवदान :** भारतात अवयवदानासंदर्भात जागरूकता सातत्याने वाढत आहे. यामुळे त्या लोकांना मदत होत ज्यांना याची गरज आहे. त्याबरोबरच देशातील वैद्यकीय संशोधनाला देखील बळ मिळत आहे. या दिशेने अनेक संस्था आणि लोक असामान्य कार्य करत आहेत.
- **अमृत महोत्सव :** स्वातंत्र्याच्या अमृत महोत्सवादरम्यान ही पंच प्रणांविषयी बोललो होतो, ज्यापैकी एक आहे गुलामगिरीच्या मानसिकतेतून मुक्ती. आज देश गुलामगिरीच्या प्रतिकांना मागे सोडून संस्कृतीशी संबंधित गोष्टींना महत्त्व देऊ लागला आहे. या दिशेने राष्ट्रपती भवनाने देखील एक महत्त्वाचे पाऊल उचलले आहे आणि 23 फेब्रुवारीला राष्ट्रपती भवनात 'राजाजी उत्सव' साजरा केला.
- **दक्ष रहायचे आहे :** आपल्याला दक्ष रहायचे आहे आणि फसवणूक करणाऱ्यांच्या जाळ्यात फसायचे नाही. केवायसी किंवा रिकेवायसी केवळ आपल्या बँकेची शाखा किंवा अधिकृत ऍप आणि ऑथोराईज्ड माध्यमातूनच करा. ओटीपी, आधार क्रमांक किंवा बँक खात्याविषयीची माहिती कोणालाही देऊ नका. पासवर्ड वेळोवेळी बदलत रहा.
- **परंपरा आणि तंत्रज्ञान :** शेतकरी केवळ अन्नदाता नाहीत, तर ते धरणीचे खरे साधक आहेत. मातीतून सोने कसे पिकवायचे हे आमच्या शेतकऱ्यांकडून शिकले पाहिजे. आजचा शेतकरी परंपरा आणि तंत्रज्ञान दोन्ही सोबत घेऊन वाटचाल करत आहे.
- **श्रद्धेचा प्रवाह :** महाकुंभ असो वा केरळा कुंभ, हे केवळ स्नानाचे पर्व नाही आहे. हा स्मृतीचा जागर आहे. हे संस्कृतीचे पुनःस्मरण आहे. उत्तरेपासून दक्षिणेपर्यंत नद्या भलेही वेगळ्या असोत, किनारे वेगळे असोत, मात्र श्रद्धेचा प्रवाह एकच आहे- हाच भारत आहे.
- **लोकप्रिय नेता :** आपल्या देशात नेहमीच असे लोक जनतेच्या हृदयात विराजमान होतात ज्यांनी समाजाच्या कल्याणासाठी काही काम केलेले असते. ज्यांनी आपल्या प्रामाणिक कामात जनतेला प्राधान्य दिलेले असते. अम्मा जयललिताजी अशाच एक लोकप्रिय नेत्या होत्या. ■

न्यू इंडिया समाचार

वर्ष: 6, अंक: 18 | 16-31 मार्च, 2026

मुख्य संपादक
धीरेंद्र ओझा

मुख्य महासंचालक
पत्र सूचना कार्यालय, नवी दिल्ली

मुख्य सल्लागार संपादक
संतोष कुमार

वरिष्ठ सहाय्यक सल्लागार संपादक
पवन कुमार

सहाय्यक सल्लागार संपादक
अखिलेश कुमार
चंदन कुमार चौधरी

भाषा संपादन
सुमित कुमार (इंग्रजी)
रजनिश मिश्रा (इंग्रजी)
नदीम अहमद (उर्दू)

वरिष्ठ डिझायनर
फूलचंद तिवारी

डिझायनर
अभय गुप्ता
सत्यम सिंह

13 भाषांमध्ये उपलब्ध

न्यू इंडिया समाचार

वाचण्यासाठी क्लिक करा

<https://newindiasamachar.pib.gov.in/news.aspx>

न्यू इंडिया समाचारचे जुने अंक
वाचण्यासाठी क्लिक करा

<https://newindiasamachar.pib.gov.in/archive.aspx>

न्यू इंडिया समाचारबद्दल ताजी
माहिती जाणून घेण्यासाठी फॉलो
करा : @NISPIBIndia

आतील पानांवर ...

मुख्यपृष्ठ कथा

इंडिया ए आय इम्पॅक्ट समिट 2026 मध्ये 'मानव' व्हिजनच्या माध्यमातून मानवतेच्या कल्याणासाठी नवीन तंत्रज्ञानाचा वापर कसा करता येईल हे भारताने दाखवून दिले. या जागतिक परिषदेने हे सिद्ध केले की भारताकडे जागतिक ए आय क्रांतीचे नेतृत्व करण्याची क्षमताही आहे आणि सामर्थ्यदेखील आहे... | 10-27

सेमीकंडक्टर युनिट

चिप उत्पादनात भारत होणार स्वावलंबी

पंतप्रधान मोदी यांनी गुजरात मधील साणंद येथे मायक्रॉन टेक्नॉलॉजीच्या सेमीकंडक्टर जोडणी, चाचणी आणि बांधणी सुविधेचे केले उद्घाटन | 30-31

नमो भारताचा विस्तार सोपा प्रवास, अफाट समृद्धी

पंतप्रधान मोदी यांनी एकाच मंचावरून नमो भारत जलदगती रेल्वे आणि मेट्रो सेवांचा केला शुभारंभ | 34-35

वृत्त सारांश

व्यक्तीविशेष : सूर्य सेन

चितगाव बंडाचे नायक

सामर्थ्य बळकट करण्यासाठी सातत्याने प्रयत्न

पंतप्रधान मोदींनी न्यूज 18 उद्योगमुख भारत शिखर परिषदेला केले संबोधित | 7

राष्ट्रीय लसीकरण दिन : निरोगी भारताचा मजबूत पाया

राजस्थान मध्ये राष्ट्रीय एच पी व्ही लसीकरण मोहीम सुरू

केंद्रीय मंत्रिमंडळ निर्णय : 'केरळ' आता होणार 'केरळम'

सेवा तीर्थ येथील केंद्रीय मंत्रिमंडळाच्या पहिल्या बैठकीत महत्वाचे निर्णय | 28-29

मजबूत पायाभूत सुविधा जीवनमान सुधारणार

तामिळनाडू-पुद्दुचेरीला मिळाल्या 7,100 कोटी रुपयांच्या

अर्थसंकल्प वेबिनार भव्य ध्येय साध्य करण्याच्या दिशेने एक पाऊल

पंतप्रधान मोदी यांनी अर्थसंकल्पीय वेबिनारला केले संबोधित | 36-37

भारताची शक्तिशाली सागरी क्रांती

सागरमाला कार्यक्रमांमुळे बंदर विकास आणि दळणवळणाला मिळाली चालना | 38-39

राष्ट्रपती भवनात राजाजी उत्सव

राष्ट्रपतींनी चक्रवर्ती राजगोपालाचारी यांच्या पुतळ्याचे केले अनावरण | 40-41

राजस्थान विकासाच्या एका नवीन मार्गावर करीत आहे वाटचाल

पंतप्रधान मोदींनी राजस्थानला 17,000 कोटी रुपयांच्या विकास भेटी प्रदान केल्या | 42

भांडवल आणि संसाधनांची एकत्रित आर्थिक शक्ती

कॅनडाचे पंतप्रधान मार्क कार्नी यांचा चार दिवसांचा भारत दौरा

धोरणात्मक विश्वासापासून ते जागतिक नेतृत्वापर्यंत | 43

भारत फ्रान्स सहकार्याचा एक नवीन अध्याय

धोरणापासून नवोन्मेषापर्यंत भारत इस्त्रायल संबंधांचा विस्तार

पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांचा दोन दिवसांचा इस्त्रायल दौरा

| 44-45 | 46-48

संपादकांच्या लेखणीतून...

मानवतेसाठी ए आय

जागतिक सहकार्यात भारताची प्रमुख भूमिका

विनम्र अभिवादन

16 ते 21 फेब्रुवारी दरम्यान नवी दिल्लीतील भारत मंडपम येथे झालेल्या एआय इम्पॅक्ट समिट 2026 ने भारताला जागतिक कृत्रिम बुद्धिमत्ता आढाव्यात केंद्रस्थानी ठेवले. “सर्वजन हिताय, सर्वजन सुखाय” या भावनेने प्रेरित होऊन आयोजित केलेल्या या ऐतिहासिक कार्यक्रमात 118 देशांचा सहभाग होता आणि 20 हून अधिक राष्ट्रप्रमुखांच्या उपस्थितीने ते जागतिक स्तरावर यशस्वी व्यासपीठ म्हणून ओळखले गेले. 5 लाखाहून अधिक सहभागी, 550 हून अधिक शिखर परिषदेपूर्वीचे कार्यक्रम, 100 हून अधिक जागतिक कृत्रिम बुद्धिमत्ता प्रमुख, 500 हून अधिक तज्ञ आणि 2.5 लाख विद्यार्थ्यांचा सक्रिय सहभाग यामुळे ते जगातील सर्वात मोठ्या कृत्रिम बुद्धिमत्ता परिषदेपैकी एक बनले. जबाबदार आणि नैतिक कृत्रिम बुद्धिमत्ता या विषयावरील विद्यार्थ्यांच्या चर्चेने गिनीज विश्वविक्रम देखील प्रस्थापित केला.

या शिखर परिषदेत भारताने मानवतेच्या सेवेसाठी ए आय उपयुक्त बनवण्याची जगासमोरील आपली वचनबद्धता पुन्हा अधोरेखित केली. ‘इंडिया ए आय मोहीम’ जबाबदार लोकांच्या हिताकरिता उत्तरदायी एआय लोकांना आणखी सुकर करित आहे.

या शिखर परिषदेत 250 अब्ज डॉलर्स पेक्षा जास्त पायाभूत सुविधांच्या गुंतवणुकीचे आश्वासन देण्यात आले तर डीपटेक उपक्रमावर सुमारे 20 अब्ज डॉलर्स खर्च करण्याचे आश्वासन देण्यात आले हे भारताच्या पायाभूत सुविधा परिसंस्थेवरील

वाढत्या जागतिक विश्वासाचे द्योतक आहे.

ए आय इम्पॅक्ट समिट 2026 चा समारोप नवी दिल्ली घोषणा पत्राने झाला ज्यामध्ये 91 देश आणि संघटनांनी सात स्तंभांवर आधारित सामायिक जागतिक दृष्टिकोनाला मान्यता दिली. पंतप्रधान मोदी यांनी ए आय साठी मानवी दृष्टिकोन आणि विकासासाठी उत्प्रेरक म्हणून तंत्रज्ञानाची भूमिका यावर भर दिला.

विकसित भारताच्या प्रवासात ए आय चे महत्त्व आणि या दिशेने भारताचे राष्ट्रीय उपक्रम या अंकासाठी आपली मुखपृष्ठ कथा बनली आहे.

याशिवाय व्यक्ती विशेष विभागात चितगाव बंडाचे नायक सूर्य सेन, महत्त्वपूर्ण कार्यक्रमात सागरमाला कार्यक्रम, राष्ट्रीय लसीकरण दिनावर ही विशेष साहित्य, केंद्रीय मंत्रिमंडळाचे निर्णय, राष्ट्रपती भवनात चक्रवर्ती राजागोपालाचारी यांच्या पुतळ्याचे अनावरण, पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांच्या इस्त्रायल दौऱ्यासह पंधरा दिवसांच्या कार्यक्रमांचा यात समावेश करण्यात आला आहे.

यासह, अंकाच्या आतील पानावर मन की बात आणि मलपृष्ठावर 23 मार्च रोजी होणाऱ्या शहीद दिनावरील विशेष साहित्य समाविष्ट केले आहे.

धीरेंद्र ओझा

हिंदी, इंग्रजी आणि इतर 11 भाषांमध्ये उपलब्ध असलेले मासिक वाचा / डाउनलोड करा.
<https://newindiasamachar.pib.gov.in/news.aspx>

आपले मनोगत...

राष्ट्रीय घडामोडी आणि सरकारी उपक्रमांबाबत अद्ययावत ठेवण्यासाठी खूप महत्त्वाचे आहे

मला न्यू इंडिया समाचारचा अंक खूप माहितीपूर्ण वाटतो. आमच्या कर्मचाऱ्यांना नवीनतम राष्ट्रीय घडामोडी आणि सरकारी उपक्रमांबद्दल अद्ययावत ठेवण्यासाठी ते खूप उपयुक्त आहे. सरकारी उपक्रमांबद्दल माहिती देणारे हे ज्ञानवर्धक मासिक आहे. हे मासिक मला नियमितपणे मिळावे असे मला वाटते जेणेकरून देशात सुरू असलेल्या विकास कामांबद्दल आणि योजनांबद्दल माहिती मिळू शकेल.

meghalayashikshasamiti02@gmail.com

योजना आणि विकास कामांबद्दल जाणून घेण्यासाठी व्यासपीठ

केंद्र सरकारच्या योजना, कार्यक्रम आणि देशातील विकास कामांबद्दल माहिती मिळवण्यासाठी न्यू इंडिया समाचार अंक एक उत्तम स्रोत आहे. या अंकाद्वारे मला देशात सुरू असलेल्या विकासात्मक उपक्रमांबद्दल जाणून घेता येते. हा एक अनोखा अंक आहे.

mhachoutuppal@gmail.com

विद्यार्थ्यांच्या उज्वल भविष्यासाठी अतुलनीय योगदान

विद्यार्थ्यांच्या उज्वल भविष्यासाठी न्यू इंडिया समाचार अंकाचे योगदान अतुलनीय आहे. आजपर्यंत राजस्थान लोकसेवा आयोगाच्या स्पर्धा परीक्षेची तयारी करणारे विद्यार्थी चालू घडामोडीवरील माहिती घेण्याच्या उद्देशाने अनावश्यक पुस्तके वाचत आहेत. सध्या प्रश्नपत्रिका बदलण्यात आल्या आहेत. अशा परिस्थितीत न्यू इंडिया समाचार मध्ये चालू घडामोडीसंबंधित प्रकाशित होणारी बातमी फारच उपयुक्त ठरत आहे. म्हणूनच लाखो विद्यार्थ्यांचे भविष्य उज्वल करण्यासाठी अभ्यासपूर्ण साहित्य प्रदान करत राहण्याची संपादकांना विनंती आहे.

akshubishnoiraj@gmail.com

योजनांविषयी माहिती देण्यासाठी खूप उपयुक्त

माझे नाव तथागत भट्टाचार्य आहे. मी पश्चिम बंगालमधील हावडा येथे राहतो. मला न्यू इंडिया समाचार अंक खूप आवडतो. हे एक चांगले पाक्षिक आहे. देशातील चालू विकास उपक्रम आणि योजनांविषयी जाणून घेण्यासाठी ते मला फार उपयुक्त वाटते.

bhattacharyyatathagata6@gmail.com

परीक्षेच्या तयारीसाठी माहिती देणारा एक विश्वासार्ह साथीदार

माझे नाव सौरव शर्मा आहे. मी न्यू इंडिया समाचार अंकाच्या प्रत्येक आवृत्तीची आतुरतेने वाट पाहतो. प्रत्येक नवीन आवृत्तीत आपल्या देशाशी आणि आपल्या लोकांच्या दैनंदिन जीवनाशी संबंधित विषयांचा समावेश असतो. हा अंक परीक्षेच्या तयारीसाठी विश्वसनीय माहितीचाही एक उत्कृष्ट स्रोत आहे.

सौरव शर्मा

sharmasourav1261@gmail.com

पत्रव्यवहार आणि ईमेल साठी पत्ता:- कक्ष क्रमांक 1077,
सूचना भवन, सीजीओ कॉम्प्लेक्स, नवी दिल्ली - 110003,
ई-मेल- response-nis@pib.gov.in

न्यू इंडिया समाचार आकाशवाणीच्या एफ
एम गोल्ड वर प्रत्येक शनिवार - रविवारी
दुपारी 3.10 ते 3.25 पर्यंत ऐकण्यासाठी
व्यु आर कोड स्कॅन करा.

राष्ट्रपतींनी स्वदेशी बनावटीच्या हलक्या लढाऊ हेलिकॉप्टर 'प्रचंड' मधून उड्डाण केले

राजस्थान मधील जैसलमेर हवाई दलाच्या तळावरून राष्ट्रपती द्रौपदी मुर्मू यांनी 27 फेब्रुवारी रोजी स्वदेशी बनावटीच्या हलक्या लढाऊ हेलिकॉप्टर 'प्रचंड' म्हणून उड्डाण केले. याआधी राष्ट्रपतींनी वर्ष 2023 आणि 2025 मध्ये 30 एम के आय आणि राफेल मधूनही उड्डाण केले आहे. राष्ट्रपती द्रौपदी मुर्मू यांनी शांतीलाल बहुआ यांच्यासोबत उड्डाण केले. या सुमारे 25 मिनिटांच्या मोहिमेदरम्यान गडिसर तलाव आणि जैसलमेर किल्ल्यावरून उड्डाण केले आणि लक्ष्य योजलेल्या एका रणगाड्यावरही प्रतिकात्मक हल्ला चढवला. उड्डाणानंतर त्यांच्या अनुभवाबद्दल राष्ट्रपती म्हणाल्या की, "भारताच्या स्वदेशी बनावटीच्या हलक्या लढाऊ हेलिकॉप्टर 'प्रचंड' मधून उड्डाण

करणे हा माझ्यासाठी एक समृद्ध अनुभव ठरला आहे. या उड्डाणामुळे माझ्या मनात देशाच्या संरक्षण क्षमतेबद्दल नव्याने अभिमानाची भावना निर्माण झाली आहे. या यशस्वी उड्डाणाबद्दल मी भारतीय हवाई दल आणि हवाई दलाचे जैसलमेर केंद्र येथील संपूर्ण पथकाचे अभिनंदन करते.

तामिळनाडूच्या शेतकऱ्यांना मिळाले जागतिक व्यासपीठ

भारताने कृषी निर्यातीच्या क्षेत्रात एक ऐतिहासिक टप्पा गाठला आहे. तामिळनाडूहून कॅनडाला जीआय टॅग असलेली पहिली सालेम साबुदाणाची पहिली फेरी पाठवण्यात आली. या निर्यातीमुळे टॅपीओका लागवडीत गुंतलेल्या आदिवासी समुदायांसह मोठ्या संख्येने शेतकऱ्यांच्या उत्पन्नात वाढ होणार आहे. याबरोबरच देशाची कृषी निर्यातही मजबूत होईल आणि आंतरराष्ट्रीय बाजारपेठेत संधी उपलब्ध होतील. तामिळनाडू हे भारतातील टॅपीओकाचे सर्वात मोठे उत्पादक राज्य आहे. सालेम मधील साबुदाणा उद्योग हा टॅपीओका लागवडीत गुंतलेल्या आदिवासी समुदायांसाठी आणि हजारो शेतकऱ्यांसाठी उपजीविकेचा मुख्य स्रोत आहे. सालेम हे साबुदाणा आणि स्टाचचे प्रमुख केंद्र म्हणून ओळखले जाते. हजारो शेतकरी कुटुंबीयांसाठी ते उपजीविकेचे मुख्य स्रोत देखील आहे.

'अंजदीप'

भारताचा नवा योद्धा

भारताची सागरी सुरक्षा आणि सामाजिक क्षमता मजबूत करण्यासाठी भारताची नवीन युद्ध नौका 'अंजदीप' एक महत्त्वाचा टप्पा आहे. भारतीय नौदलाने आयएनएस अंजदीप जहाजाचे 27 फेब्रुवारी रोजी चेन्नई बंदरात नौदल प्रमुख एंडमिरल दिनेश के त्रिपाठी यांच्या उपस्थितीत अनावरण केले. या जहाजाची रचना 'डॉल्फिन हंटर' म्हणून काम करण्याच्या उद्देशाने करण्यात आली आहे. ज्याचा मुख्य उद्देश किनारी भागात शत्रूच्या पाणबुड्यांचा शोध घेणे, त्यांचा पाठलाग करणे आणि त्यांना निष्क्रिय करणे आहे. या जहाजामुळे भारतीय नौदलाच्या पाणबुडी विरोधी युद्ध क्षमता आणि किनारी देखरेखीत वाढ होईल. हे जहाज स्वदेशी बनावटीचे आहे आणि अत्याधुनिक पाणबुडी विरोधी शस्त्रे तसेच सेन्सर बांधणीने सुसज्ज आहे ज्यामध्ये जहाजाच्या पुढील भागावर बसविलेल्या सोनार अभयचा समावेश आहे. ते हलक्या टॉपॅडो आणि पाणबुडी विरोधी रॉकेटने देखील सज्ज आहे.

रस्ते अपघातातील पिडीतांना रोख विरहित उपचार देण्यासाठी पुढाकार

कोणत्याही रस्ते अपघातातील बळीवर गोल्डन अवरमध्ये अर्थात अपघातानंतर पहिल्या तासाभरातच उपचारांपासून वंचित रहावे लागू नये यासाठी केंद्र सरकारचा एक महत्त्वपूर्ण उपक्रम हाती घेतला आहे. पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी पंतप्रधान मदत (रस्ते अपघातात रुग्णालयात दाखल करणे आणि खात्रीशीर उपचार) योजना सुरू करण्यास मान्यता दिली आहे. या योजनेअंतर्गत कोणत्याही श्रेणीतील रस्ते अपघातातील प्रत्येक पिडीत व्यक्तीला अपघाताच्या तारखेपासून सात दिवसांसाठी 1 लाख .50 हजार रुपयांपर्यंत रोख विरहित उपचार मिळतील. रस्ते वाहतूक आणि महामार्ग मंत्रालयाने म्हटले आहे की मोटार वाहन अपघात निधीद्वारे रुग्णालयांना भरपाई दिली जाईल. एका अभ्यासातून असे दिसून आले आहे की अपघातातील बळींना जर पहिल्या तासाभरात रुग्णालयात दाखल केले तर रस्ते अपघातातील सुमारे 50 टक्के मृत्यू टाळता येतात.

राष्ट्रीय महामार्गांच्या लगत मधमाशी कॉरिडॉर विकसित केले जातील

भारतीय राष्ट्रीय महामार्ग प्राधिकरणाने (एन एच ए आय) राष्ट्रीय महामार्गांच्या लगत मधमाशी कॉरिडॉर विकसित करण्यासाठी एक अनोखा उपक्रम जाहीर केला आहे. मधमाशी कॉरिडॉरवर मधमाशांसाठी अनुकूल झाडे आणि रोपे लावले जातील. या उपक्रमामुळे मधमाशा आणि एका फुलातून दुसऱ्या फुलावर परागकण वाहून नेणाऱ्या इतर जीवांना देखील उपयुक्त ठरेल. वर्षभर कायम फुलांचे चक्र अव्याहत राखण्याच्या उद्देशानेच वनस्पती प्रजाती निवडल्या जातील. कडुलिंबू, करंज, महुआ, पळस, बॉटल ब्रश जांभूळ आणि सायरस सह स्थानिक वृक्ष प्रजाती राष्ट्रीय महामार्गांच्या लगत लावले जातील. एन एच ए आय ने वर्ष 2026-27 पर्यंत राष्ट्रीय महामार्गांद्वारे सुमारे 40 लाख वृक्ष लावण्याचे उद्दिष्ट ठेवले आहे ज्यापिकी सुमारे 60% वृक्ष मधमाशी कॉरिडॉर उपक्रमांतर्गत लावले जातील.

जर तुम्ही

योगामध्ये योगदान

दिले असेल तर पंतप्रधान योग पुरस्कार 2026 साठी अर्ज करा

पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांच्या प्रयत्नांमुळे संयुक्त राष्ट्रांनी देशांचा विक्रमी संख्येने पाठिंबा मिळवत दरवर्षी 21 जून रोजी आंतरराष्ट्रीय योग दिन साजरा करण्याचा निर्णय घेतला होता. योगाला प्रोत्साहन देण्यासाठी सुरू करण्यात आलेल्या पंतप्रधान योग पुरस्कार मालिकेत ज्या व्यक्ती आणि संस्थांच्या अविरत प्रयत्नांमुळे योगाचा प्रभाव वाढवला आहे त्यांच्याकडून 2026 साठी अर्ज मागवले आहेत. राष्ट्रीय पुरस्कार पोर्टल www.awards.gov.in वर पुरस्कारांसाठी अर्ज दाखल करता येतील. अर्ज करण्याची अंतिम तारीख 21 मार्च 2026 आहे. आयुष्य मंत्रालयाने म्हटले आहे की आवश्यक भासल्यास नोंदणीच्या तारखेला 15 दिवसांची मुदतवाढ देता येऊ शकते. प्रत्येक पुरस्कार विजेत्याला करंडक, प्रमाणपत्र आणि 25 लाख रुपयांचे रोख बक्षीस मिळेल. पंतप्रधान योग पुरस्कार-2026 मध्ये राष्ट्रीय आणि आंतरराष्ट्रीय स्तरावर वैयक्तिक आणि संस्थात्मक दोन्ही श्रेणीमध्ये प्रत्येकी दोन पुरस्कार प्रदान केले जातील.

चितगाव बंडाचे नायक

भारताच्या स्वातंत्र्यासाठी आपले रक्त सांडणाऱ्या सूर्य सेन यांनी स्वतःच्या अंतापर्यंत ब्रिटिश राजवटी विरोधात केवळ आवाजच उठवला नाही तर अनेक वेळा त्यांचे मोठे नुकसानही केले. भारतमातेचे वीर सुपुत्र, चितगाव बंडाचे नायक आणि 'मास्टर दा' नावाने ओळखले जाणारे एक महान क्रांतिकारक सूर्य सेन यांनी ब्रिटिशांशी लढण्याची एक अनोखी पद्धत अवलंबली. सूर्य सेन यांना फाशी देण्यापूर्वी क्रूर ब्रिटिश अधिकाऱ्यांनी त्यांच्यावर अनन्वित अत्याचार केले तरी ते त्यांचे धैर्य तोडू शकले नाहीत...

■ जन्म : 22 मार्च 1894 ■ मृत्यु : 12 जनवरी 1934

वसाहतवादाच्या काळात अविभाजित बंगालचा भाग असलेल्या चितगाव (सध्याच्या बांगलादेशात) येथील नोआपारा येथे शिक्षक राम निरंजन सेन यांच्या घरात 22 मार्च 1894 रोजी सूर्य सेन यांचा जन्म झाला. 1916 मध्ये राष्ट्रवादाने प्रेरित होऊन आणि त्यांच्या महाविद्यालयीन शिक्षकांच्या प्रेरणेने ते अनुशीलन समितीत सामील झाले ज्याचे एकमेव ध्येय इंग्रजांना देशातून हाकलून लावणे होते. त्यांनी असहकार चळवळीतही सक्रीय सहभाग नोंदवला. ब्रिटिश विरोधी कारवायांसाठी त्यांना अटक करण्यात आली. तुरुंगातून सुटल्यानंतर सूर्य सेन यांनी द इंडियन रिवोल्युशनरी आर्मी नावाच्या कार्यकर्त्यांच्या गटाचे नेतृत्व केले. या संघटनेचे उद्दिष्ट ब्रिटिशांविरुद्ध संघटित संघर्ष करणे आणि त्यांच्या सत्तेला आव्हान देणे हे होते.

सूर्य सेन यांनी छाप्यांसाठी स्थानिक तरुणांना एकत्रित करणे आणि त्यांना प्रशिक्षण देणे सुरू केले. ते बॉम्ब बनविण्यात पारंगत होते आणि क्रांतीकारकांसाठी स्फोटके तयार करण्याची जबाबदारी त्यांच्यावर होती. 18 एप्रिल 1930 रोजी सूर्य सेन, गणेश घोष, प्रितीलता वाडेदार आणि इतर काही जणांच्या नेतृत्वाखाली गटांमध्ये विभागलेल्या साठहून अधिक विद्यार्थ्यांनी चितगाव मधील वसाहतवादी प्रशासन आणि त्याच्या संपूर्ण यंत्रणेवर सुनियोजित हल्ल्याची सुरुवात केली. त्यांचा उद्देश चितगाव मधील सरकारी दूरसंचार व्यवस्था विस्कळीत करणे, पोलीस आणि सहाय्यक दलांच्या शस्त्रागारांवर छापे टाकणे आणि ब्रिटिशांविरुद्ध शस्त्रे गोळा करणे हा होता. सशस्त्र संघर्ष सुरू करण्यासाठी ही जप्त केलेली

शस्त्रे क्रांतिकारक कार्यकर्त्यांमध्ये वाटली जाणार होती.

तेथे त्यांना तार आणि रेल्वे मार्ग विस्कळीत करण्यात आणि शस्त्रागारावर छापे टाकण्यात यश आले. मात्र त्यांना दारूगोळा मिळवण्यात अपयश आले. तरीही, त्यांनी चितगावला स्वतंत्र घोषित केले. तेथे तात्पुरते सरकार स्थापन केल्याचा दावा केला आणि तरुणांना चळवळीत सामील होण्याचे आवाहन केले. अचानक घडलेल्या या घटनांमुळे ब्रिटिश अधिकारी हादरले आणि माधारी परतले. तथापि, ब्रिटिश लवकरच अधिक ताकद एकवटून परत आले आणि त्यांनी कार्यकर्त्यांना निष्ठुरपणे मारहाण केली. सूर्य सेना आणि त्यांचे बहुतेक सहकाऱ्यांनी जलालाबादच्या टेकड्यांमध्ये आसरा घेतला. सेन यांना तेथील गावांमधून प्रचंड पाठिंबा मिळाला. त्यांच्या लपलेल्या ठिकाणाहून त्यांनी वसाहतवादी मालमत्ता आणि अधिकाऱ्यांवर गनिमी काव्याने असंख्य हल्ले चढवले. 16 फेब्रुवारी 1933 रोजी पकडले जाण्यापूर्वी सूर्य सेन यांनी जवळजवळ तीन वर्षे ब्रिटिशांना चकवा दिला.

12 जानेवारी 1934 रोजी सेन आणि त्यांचे सहकारी तारकेश्वर दस्तीदार यांना ब्रिटिशांनी फाशी दिली. त्यांच्या सहकाऱ्यांना लिहिलेल्या शेवटच्या पत्रात त्यांनी लिहिलेल्या काही ओळी अशा होत्या "मृत्यू माझ्या दारावर ठोठावत आहे. माझे मन अनंत काळाकडे भरारी घेत आहे इतक्या आनंदी, इतक्या गहन, इतक्या गंभीर क्षणी, मी तुमचा पिच्छा कसा सोडून देऊ शकतो ? फक्त एकच गोष्ट आहे, ती आहे माझे स्वप्न, एक सोनेरी स्वप्न - स्वतंत्र भारताचे स्वप्न" ■

“ मास्टर सूर्य सेन यांना 1934 मध्ये जेव्हा फाशी देण्यात आली, तेव्हा त्यांनी त्यांच्या सहकाऱ्यांना एक पत्र लिहिले आणि त्या पत्रात केवळ एकच शब्द निनादत होता आणि तो शब्द होता वंदे मातरम ! -नरेंद्र मोदी, पंतप्रधान

सामर्थ्य अधिक शक्तिशाली करण्यासाठी सतत प्रयत्नरत

शास्त्रात म्हटले गेले आहे - तत् त्वम असि ! म्हणजेच ज्या ब्रह्माचा आपण शोध घेत आहोत, तो आपण स्वतः आहोत आणि तो आपल्यात वास करतो. आपल्यातील क्षमता आपण ओळखली पाहिजे. गेल्या 11 वर्षात भारताने ही क्षमता ओळखली आहे आणि आज देश ती बळकट करण्यासाठी सतत प्रयत्नरत आहे. 27 फेब्रुवारी रोजी न्युज 18 रायझिंग उदयोन्मुख भारत शिखर परिषदेत पंतप्रधान नरेंद्र मोदी म्हणाले की गेल्या 11 वर्षात देशाच्या चैतन्यात एक नवीन ऊर्जा संचारली आहे...

देशात अचानक सामर्थ्य निर्माण होत नाही, ते पिढ्यान् पिढ्या निर्माण होते. ते ज्ञान, परंपरा, कठोर परिश्रम आणि अनुभवातून विकसित होते. न्युज 18 उदयोन्मुख भारत शिखर परिषदेला संबोधित करताना पंतप्रधान नरेंद्र मोदी म्हणाले की जेव्हा एखाद्या राष्ट्राची लपलेली शक्ती जागृत होते तेव्हा ती नवीन टप्पे गाठते. भारताची डिजिटल सार्वजनिक पायाभूत सुविधा जगभरात चर्चेचा विषय बनली आहे.

एक काळ असा होता, जेव्हा भारत नवीन तंत्रज्ञानाचा केवळ ग्राहक होता. आज भारत नवीन तंत्रज्ञानाचा निर्माता आणि नवीन मानके देखील प्रस्थापित करित आहे. हे घडले आहे कारण भारताने त्याची क्षमता ओळखली आहे. कार्यक्रमात पंतप्रधान मोदी म्हणाले की आपण अभिमानाने पुढे जात असताना जगाचा आपल्याकडे पाहण्याचा दृष्टिकोन देखील बदलला आहे. काही वर्षांपूर्वी पर्यंत भारतातील कोणत्याही घटनेची जगात किती अल्प चर्चा होत असे आणि त्याला फारसे महत्त्व दिले जात नव्हते. आज भारत जे काही करतो, ज्या काही कृती येथे घडतात त्याचे जागतिक स्तरावर विश्लेषण केले जाते. ए आय समिट याचे एक उदाहरण आहे.■

नौवहन आणि बंदरे पायाभूत सुविधांना मजबूती

परदेशी जहाजांद्वारे वाहतूक केलेल्या मालवाहतुकीच्या शुल्कावर भारत दरवर्षी 6 लाख कोटी रुपयांहून अधिक खर्च करतो. खतांच्या आयातीवर दरवर्षी सव्वा 2 लाख कोटी रुपये खर्च येतो. पेट्रोलियम आयातीवर दरवर्षी 11 लाख कोटी रुपये खर्च होतो. याचा अर्थ दरवर्षी लाखो कोटी रुपये देशाबाहेर जात आहेत. परदेशी जहाजांना दरवर्षी 6 लाख कोटी रुपये देणे टाळण्यासाठी केंद्र सरकार आज भारतीय नौवहन आणि बंदरे पायाभूत सुविधा मजबूत करत आहे. देशांतर्गत खत उत्पादन वाढवण्यासाठी नवीन प्रकल्प उभारले जात आहेत. नॅनो युरियाला प्रोत्साहन दिले जात आहे. पेट्रोलियम वरील अवलंबित्व कमी करण्यासाठी इथेनॉल मिश्रण, हरित हायड्रोजन मोहीम, सौर ऊर्जा आणि इलेक्ट्रिक मोबिलिटीला प्राधान्य दिले जात आहे.

आम्ही उत्पादन क्षेत्रात काम केले, मेक इन इंडियावर भर दिला, आपली बँकिंग व्यवस्था मजबूत केली, महागाईवर नियंत्रण ठेवले आणि भारताला जगाचे विकास इंजिन बनवले आहे. भारताच्या याच सामर्थ्यामुळे जगातील विकसित राष्ट्रे स्वतःहून पुढे येत भारताशी व्यापार करारांबाबत वाटाघाटी करू लागले आहेत.

- नरेंद्र मोदी, पंतप्रधान

पंतप्रधानांचा संपूर्ण कार्यक्रम पाहण्यासाठी क्यू आर कोड स्कॅन करा.

आरोग्यसंपन्न भारताचा मजबूत पाया

गर्भाशय मुखाच्या कर्करोगापासून महिलांचा बचाव करण्यासाठी केंद्र सरकारने ऐतिहासिक निर्णय घेत, राजस्थानमधील अजमेर इथून देशव्यापी 'ह्युमन पॅपिलोमाव्हायरस' (एचपीव्ही) लसीकरण मोहिमेचा प्रारंभ केला. आजमितीला सरकार 12 प्रकारच्या आजारांपासून बचावासाठी लसीकरण मोहीमा राबवत आहे. परिणामी सार्वत्रिक लसीकरणाचे प्रमाण 99% पर्यंत पोहोचले आहे. चला, राष्ट्रीय लसीकरण दिनाच्या (16 मार्च) निमित्ताने जाणून घेऊ या की, लसीकरणाने बालके व मातांची सुरक्षा निश्चित करत, सार्वजनिक आरोग्याला कसा मजबूत आधार दिला आहे याबद्दल ...

केंद्र सरकारने 28 फेब्रुवारी, 2026 रोजी तीन महिन्यांच्या देशव्यापी 'एचपीव्ही' लसीकरण कार्यक्रमाचा प्रारंभ केला.

याअंतर्गत आता केंद्र सरकार, राज्य व केंद्रशासित प्रदेशांच्या सरकारच्या सहकार्यातून, देशभरातील सर्व शासकीय प्राथमिक तसेच सामुदायिक आरोग्य केंद्रे, जिल्हा आणि उपजिल्हा रुग्णालये तसेच सरकारी वैद्यकीय महाविद्यालये व रुग्णालयांमध्ये 14 वर्षांच्या किशोरवयीन मुलींना ही लस मोफत दिली जाणार आहे. या मोहिमेचा प्रारंभ झाल्याच्या तारखेपासून ते 90 दिवसांपर्यंतच्या कालावधीदरम्यान वयाची 15 वर्षे पूर्ण करणार असलेल्या मुली देखील, या तीन महिन्यांच्या विशेष 'एचपीव्ही' लसीकरण मोहिमेदरम्यान लस घेण्यासाठी पात्र असणार आहेत.

सध्या सुमारे एक कोटी 15 लाख किशोरवयीन मुली ही लस घेण्यासाठी पात्र आहेत. ही मोहीम अधिकाधिक व्यापक असावी, याची खात्री करण्यासाठी 90 दिवस दररोज लसीकरण मोहीम राबवली जाणार आहे. त्यानंतरही ही लस उपलब्ध असणार आहे. ही देशव्यापी एचपीव्ही लसीकरण मोहीम म्हणजे, जेशभरातील महिलांचे सक्षमीकरण तसेच देशभरातील माता आणि मुलींच्या आरोग्याचे रक्षण करण्याच्या दिशेने

दरवर्षी, युआयपी अंतर्गत 2.6 कोटी नवजात बालक व 2.9 कोटी गर्भवती महिलांचे लसीकरण केले जाते. प्रत्येक बालकाचे वयाच्या पहिल्या वर्षात संपूर्ण लसीकरण केले जाईल, याची खात्री करणे, हेच या मागचे उद्दिष्ट आहे.

टाकलेले एक महत्त्वाचे पाऊल ठरले आहे. या ऐतिहासिक मोहिमेमुळे, आता भारताने एचपीव्ही लसीकरण कार्यक्रम राबवणाऱ्या 160 पेक्षा जास्त देशांच्या रांगेत स्थान मिळवले आहे. राष्ट्रीय लसीकरण मोहिमेमुळे बालके आणि मातांची सुरक्षितता तर सुनिश्चित केली जातच आहे, त्यासोबतच आरोग्यसंपन्न भारताचा पायाही रचला जात आहे. हा पाया मजबूत करण्याच्या प्रयत्नांमध्ये, लसीकरण मोहीमच्या संपूर्ण व्याप्तीत 2014 साली प्रारंभ केल्या गेलेल्या मिशन इंड्रधनुष या अभियानाची मोठी भूमिका राहिली आहे. सुमारे 99 टक्के लसीकरणाचे उद्दिष्ट गाठण्यात कृत्रिम बुद्धिमत्तेसारखे तंत्रज्ञान मोठ्या प्रमाणात कामी आले आहे.

महिला शक्तीचे सक्षमीकरण करण्याच्या तसेच माता आणि मुलींच्या आरोग्यात सुधारणा घडवून आणण्याच्या दिशेने हे एक महत्वाचे पाऊल आहे. आपण सर्वजण जाणतो की कुटुंबात आई आजारी पडली, तर घर विस्कळीत होते. आईचे आरोग्य चांगले असेल, तर मात्र कुटुंब प्रत्येक संकटाचा सामना करण्यासाठी सक्षम असते. याच भावनेतून सरकारने महिलांना सहाय्य पुरवण्यासाठी अनेक योजना सुरु केल्या आहेत.

-नरेंद्र मोदी, पंतप्रधान

जगभरात गर्भाशयाच्या मुखाच्या कर्करोगामुळे होणाऱ्या मृत्यूपैकी 25 टक्के मृत्यू भारतात होतात. भारतात महिलांमध्ये आढळणाऱ्या कर्करोगांपैकी गर्भाशयाच्या मुखाचा कर्करोग हा दुसऱ्या क्रमांकावरचा सामान्यतः आढळणारा आजार आहे. दरवर्षी अशी सुमारे 80 हजार नवीन प्रकरणे आढळतात आणि त्यात 42 हजार पेक्षा जास्त महिलांचा मृत्यू होतो.

देशात गेल्या पाच वर्षांदरम्यान लसीकरण मोहीमा आणि आरोग्य विषयक जागृतीपर कार्यक्रमांना अधिक परिणामकारक स्वरूप मिळवून देण्यासाठी केंद्र सरकारकडून केले गेलेले प्रयत्न...

- राज्य, जिल्हा आणि ब्लॉक स्तरावरील लसीकरणासाठीचे पथक नियमितपणे राबवल्या जाणाऱ्या लसीकरण मोहिमांच्या प्रभावी अंमलबजावणीची खात्री करतात.
- लसीकरणाच्या व्याप्तीत सुधारणा घडवून आणण्यासाठीच्या उपाययोजना म्हणून जनजागृती, सामाजिक अभिसरण, कौटुंबिक पातळीवरचा परस्पर संवाद आणि माध्यमांचा सहभाग यांसारखे धोरणात्मक उपक्रम राबवले जात आहेत.
- व्यापक लसीकरण कार्यक्रमांतर्गत लसीकरणाची कमी व्याप्ती असलेल्या क्षेत्रांमध्ये वंचित राहिलेली बालके आणि गर्भवती महिलांचे लसीकरण करण्यासाठी विशेष कॅच-अप लसीकरण मोहीमा, सधन मिशन इंद्रधनुष यांसारखे उपक्रम राबवले गेले.
- पल्स पोलिओ कार्यक्रमाचा एक भाग म्हणून दरवर्षी राष्ट्रीय लसीकरण दिनासारख्या (NID) विशेष लसीकरण मोहिमा राबवल्या जातात.
- लसीकरण उपक्रमांसाठी निश्चित केलेल्या दिवशी ग्राम आरोग्य आणि पोषण दिनाचे (VHND) आयोजनही केले जाते.
- बालके आणि गर्भवती महिलांसाठीच्या सर्व लसीकरण कार्यक्रमांच्या डिजिटल नोंदी आणि दस्तऐवजीकरणसाठी आरोग्य व कुटुंब कल्याण मंत्रालयाने U-WIN हे पोर्टल सुरु केले आहे.

8 फेब्रुवारी 2026 पर्यंत U-WIN पोर्टलवर 11.12 कोटी पेक्षा जास्त बालके आणि 3.78 कोटी गर्भवती महिलांची नोंदणी झाली आहे. या आकडेवारीवरूनच या उपक्रमात तंत्रज्ञान किती परिणामकारक ठरले आहे, याचा अंदाज लावला जाऊ शकतो.

सद्यस्थितीत देशभरात 13 प्रकारच्या आजारांपासून बचावासाठी लसीकरण मोहीमा राबवल्या जात आहेत. याअंतर्गत राष्ट्रीय पातळीवर गर्भाशयाच्या मुखाचा कर्करोग, घटसर्प, डांग्या खोकला, धनुर्वात,

पोलिओ, गोवर, रुबेला, बाल्यावस्थेत होणारा गंभीर स्वरूपातील क्षयरोग (TB), रोटाव्हायरस डायरिया, हिपॅटायटीस बी, मेंदुज्वर व हिमोफिलस इन्फ्लूएंझा टाईप बी आणि न्यूमोकोकलमुळे होणारा न्यूमोनिया या 12 आजारांविरोद्धच्या लसीकरण मोहिमांचा समावेश आहे. यासोबतच जपानी एन्सेफलायटीस (JE) या रोगाची लागण झालेल्या जिल्ह्यांमध्येही या आजाराविरोधातील लसीकरण मोहीम राबवली जात आहे. ■

कृत्रिम बुद्धिमत्तेचे
जागतिक केंद्र बनू लागला आहे
भारत

जेव्हा भारत पुढे जातो, तेव्हा जगही पुढे जाते. याच विचारासह भारताने 'सर्वजन हिताय, सर्वजन सुखाय' या मंत्राचा अंगीकार करत जगाला कृत्रिम बुद्धिमत्तेच्या (AI) क्षेत्रात मानवी आणि सर्वसमावेशक नेतृत्वाची ओळख करून दिली. 'इंडिया एआय इम्पॅक्ट समिट 2026' अंतर्गत 'मानव' ही संकल्पना मांडत, नवीन तंत्रज्ञानाचा कशारितीने मानवतेच्या कल्याणासाठी वापर केला जाऊ शकतो, हे भारताने दाखवून दिले. ही जागतिक परिषद, भारताकडे कृत्रिम बुद्धिमत्ता क्रांतीचे नेतृत्व करण्याची क्षमता आहे आणि सामर्थ्यही आहे, याचीच प्रचिती देणारी ठरली....

पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी जेव्हा एआय इम्पॅक्ट समिटला संबोधित केले, त्यावेळी त्यांचे हे भाषण, मूक-बधिरांसाठी तयार केलेल्या व्हिडिओच्या माध्यमातून, कृत्रिम बुद्धिमत्ताधारीत साधनाच्या उपयोगाने सांकेतिक भाषेत थेट आणि शब्दशः पोहोचवले जात होते.

न्यायपालिकेसाठी 'जनरेटिव्ह एआय' वर आधारित 'लीगल रिसर्च अॅनालिटिक्स टूल' विकसित केले गेले आहे. हेट टूल सध्या प्रायोगिक तत्वावर चालवले जात आहे. या टूलअंतर्गचे एआय बॉट, सर्वोच्च न्यायालयाने 1950 नंतर दिलेल्या निर्णयांबाबतीत वा संबंधित प्रश्नावर उत्तरे देऊ शकते.

AI Vihangam Drishti ही एक भू-अवकाशीय प्रतिमा विश्लेषण सेवा असून, याअंतर्गत संबंधित क्षेत्राबद्दलाचा अंदाज मांडून नियोजन केले जाऊ शकते. 30 हजार गावांमधील काँक्रीटचे छत असलेली घरे निश्चित करून, सौर पॅनल क्षेत्राचा अंदाज मांडण्यासाठी या सेवेचा वापर केला गेला आहे.

आपल्याकडे ग्रामसभा आणि ग्रामपंचायतीच्या बैठक घेतल्या जात आहेत. **SabhaSaar** या ॲपच्या माध्यमातून, अशा ठिकाणी जी चर्चा होते आहे, अथवा या सभांचे जे व्हिडिओ बनवले गेले आहेत, त्याआधारे इतिवृत्तासह संपूर्ण माहिती एका सारांशाच्या स्वरूपात 14 भाषांमध्ये उपलब्ध करून दिली जाते आहे.

देशात कुठेही चक्रीवादळ आले किंवा आपत्तकालीन परिस्थिती ओढवली तर आयाआयटी मुंबईने विकसित केलेल्या **Spatially Aware Domain Adaptation Network Model** च्या उपयोगाने हवाई छायाचित्रांच्या माध्यमातून नुकसानीचा अचूक अंदाज मांडता घेते. कमी माहितीसाठी असतानाच्या परिस्थितीतही याअंतर्गत अचूक निष्कर्ष काढता येऊ शकतात, त्यामुळे आपत्तकालीन परिस्थितीच्या काळात वेगाने आणि विश्वासासह पद्धतीने मदत पोहोचवली जाऊ शकते.

आज न्यायपालिकेपासून ते भाषिक सुविधांपर्यंत, आपत्तींपासून ते लिहिण्या-वाचण्यापर्यंत, शेतकऱ्यांपासून ते डॉक्टरांपर्यंत, विद्यार्थ्यांपासून

ते स्टार्टअपपर्यंत, महिलांपासून ते युवा वर्गापर्यंत सर्व क्षेत्रांत कृत्रिम बुद्धिमत्ता झिरपू लागली असल्याचेच भारतातील कृत्रिम बुद्धिमत्ताधारीत उपाययोजनांमधून दिसून येऊ लागली आहे. भारत एका सुपर पाँवर बनण्याच्या दिशेने वेगाने वाटचाल करतो आहे. जगातील सर्वात मोठी तंत्रज्ञान क्रांती असलेली कृत्रिम बुद्धिमत्तेची दिशा आता भारताद्वारे ठरवली जाणार आहे. हे केवळ एक तंत्रज्ञान नसून भारताच्या आर्थिक ताकदीचे नवे इंजिन बनले आहे. कृत्रिम बुद्धिमत्तेचा भारतातील वापर हा जगातील इतर देशांच्या तुलनेत पूर्णपणे वेगळा आहे. आज जगभरात स्वतःची ताकद वाढवण्याच्या उद्देशाने कृत्रिम बुद्धिमत्ता तंत्रज्ञानात गुंतवणूक केली जात आहे, पण अशाच काळात भारताने मात्र 'सबका साथ, सबका विकास' या दृष्टीकोनातून काम करत करत असून, समाजात शेवटच्या स्तरावर असलेल्या व्यक्तीला आणि संपूर्ण मानवतेला लाभ मिळवून देता यावा, या उद्देशाने या तंत्रज्ञानाच्या विकासाला वळण देण्याच्या कामात स्वतःला वाहून घेतले आहे. तंत्रज्ञान हे केवळ विशेष वर्गासाठी नाही, तर प्रत्येक युवा, प्रत्येक शेतकरी, प्रत्येक उद्योजक, प्रत्येक विद्यार्थ्यांसाठी असायला हवे, हाच पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांचा दृष्टीकोन आहे, म्हणूनच तर भारतीय कृत्रिम बुद्धिमत्तेचे क्षेत्र हे 'एआय फॉर ऑल' म्हणजेच कृत्रीम बुद्धिमत्ता तंत्रज्ञान सर्वांसाठी आहे.

भारत आपल्या विकासाच्या वाटचीलीतल्या एका महत्त्वाच्या टप्प्यावर आहे. कृत्रिम बुद्धिमत्ता या विकासाचा एक महत्त्वाचा सहाय्यक घटक म्हणून उदयाला येत आहे. सद्यस्थितीत देशात 60 लाखापेक्षा जास्त तंत्रज्ञ आणि कृत्रिम बुद्धिमत्ता क्षेत्रातील व्यावसायिक तज्ज्ञ कार्यरत आहेत. 1,800 पेक्षा जास्त जागतिक क्षमता केंद्रांपैकी तब्बल 500 पेक्षा जास्त केंद्रांचा भर कृत्रिम बुद्धिमत्तेवरच, म्हणूनच तर आता भारत कृत्रिम बुद्धिमत्ता कौशल्याचे जगातील सर्वात मोठे केंद्र बनू लागला आहे. याचे सगळ्यात मोठे उदाहरण म्हणजे, आजमितीला देशातील सुमारे 2 लाख स्टार्टअप्सपैकी 89 टक्के स्टार्टअप्स आपल्या उपाययोजनांमध्ये कृत्रिम बुद्धिमत्तेचा वापर करत आहेत. नॅस्कॉमच्या निष्कर्षानुसार 87 टक्के भारतीय औद्योगिक कंपन्यांनी कृत्रिम बुद्धिमत्तेचा अवलंब सुरू केला आहे. ऑटोमोबाईल, रिटेल, बँकिंग, वित्तीय सेवा आणि विमा (BFSI) तसेच आरोग्य सेवा या चार क्षेत्रांनी देशातील एकूण कृत्रिम बुद्धिमत्ता मुल्यापैकी 60 टक्के वाटा व्यापला आहे; मात्र पायाभूत सुविधा क्षेत्र हे खऱ्या अर्थाने निर्णायक

पंतप्रधानांचा संपूर्ण कार्यक्रम पाहण्यासाठी QR कोड स्कॅन करा.

कृत्रिम बुद्धिमत्ता हा मानवी इतिहासातील एक असे परिवर्तन आहे, ज्याअंतर्गत आपण जे आज पाहत आहोत, जे अंदाज मांडत आहोत, ते या तंत्रज्ञानाच्या प्रभावाचे केवळ प्रारंभिक संकेत आहेत. कृत्रिम बुद्धिमत्ता यंत्रांना बुद्धिमान बनवू लागली आहेत. मात्र त्यापेक्षाही जास्त, मानवी सामर्थ्यही कित्येक पटीने विस्तारत आहे. फरक फक्त एकच आहे, यावेळी वेगही अभूतपूर्व आहे आणि व्याप्तीही अनपेक्षित आहे.

-नरेंद्र मोदी, पंतप्रधान

वळण देणारे क्षेत्र ठरले आहे. कृत्रिम बुद्धिमत्तेशी संबंधित माहितीसाठी केंद्रांकरता देशात 70 अब्ज डॉलरची गुंतवणूक केली जात असून, अतिरिक्त 90 अब्ज डॉलर इतक्या गुंतवणुकीची घोषणा केली गेली आहे. ही तर केवळ सुरुवात आहे. 2026-27 च्या अर्थसंकल्पात कृत्रिम बुद्धिमत्ता आणि डिजिटल पायाभूत सोयीसुविधांना मोठी चालना दिली गेली आहे. या अर्थसंकल्पात क्लाउड कंपन्यांसाठी 2047 पर्यंत म्हणजेच भारत विकसित राष्ट्र बनेल तोपर्यंत, कर सवलत प्रस्तावित

कृत्रिम बुद्धिमत्ता (AI) म्हणजे काय?

कृत्रिम बुद्धिमत्ता (AI) म्हणजे एक अशाप्रकारचे तंत्रज्ञान आहे, ज्याच्या मदतीने यंत्र अशी कामे करू शकतात ज्यासाठी सामान्यतः मानवी आकलन आणि विचार प्रक्रियेची गरज असते. हे तंत्रज्ञान यंत्रांना अनुभवातून शिकण्यायोग्य, नव्या परिस्थितीनुसार स्वतःला जुळवून घेण्यायोग्य आणि समस्यांचे निराकरण करण्यायोग्य सक्षम बनवते. कृत्रिम बुद्धिमत्ता तंत्रज्ञान हे, माहितीसाठी आणि विशेष संगणकीय प्रोग्रामच्या मदतीने माहितीचे विश्लेषण करते, त्याचे स्वरूप ओळखते आणि त्याच आधारे उत्तर किंवा निर्णय देते. कालानुरूप हे तंत्रज्ञान आपल्या कार्यपद्धतीत सुधारणाही घडवत जाते, यामुळे हे तंत्रज्ञान माणसांप्रमाणे तर्क मांडण्यात, निर्णय घेण्यात आणि संवाद साधण्याच्यादृष्टीने अधिक सक्षम होत जाते.

कृत्रिम बुद्धिमत्ता शिखर परिषदेचा उद्देश आणि संकल्पना :

‘सर्वजन हिताय, सर्वजन सुखाय’, अर्थात, सर्वांचे कल्याण, सर्वांचा आनंद ही इंडिया एआय इम्पॅक्ट समिट 2026 ची संकल्पना होती. कृत्रिम बुद्धिमत्ता क्षेत्रातील आघाडीचा देश म्हणून भारताचे स्थान निर्माण करणे आणि कृत्रिम बुद्धिमत्ता तंत्रज्ञान हे मानवतेला पुढची दिशा देईल, सर्वसमावेशक विकासाला चालना देईल तसेच आपल्या सर्वांच्या या पृथ्वीचे रक्षण करेल, अशा भविष्याचा दृष्टीकोन मांडणे, हा या संकल्पनेमागचा उद्देश होता.

शिखर परिषदेत सीईओ गोलमेज चर्चेत कृत्रिम बुद्धिमत्ता, तंत्रज्ञान आणि नवोन्मेष क्षेत्रातील जगभरातील विविध भागधारक एकत्र आले. कृत्रिम बुद्धिमत्तेचा उत्तरदायीपूर्ण विस्तार करण्यावर, जागतिक सहकार्याला बळकटी देण्यावर आणि विकासाच्या संधी खुल्या करण्यावर त्यांचा भर होता. मानवी प्रगती आणि शाश्वत विकासासाठी कृत्रिम बुद्धिमत्तेचा उपयोग करून घेण्याची सामायिक वचनबद्धता पाहून उत्साह वाटला.

-नरेंद्र मोदी, पंतप्रधान

केली गेली आहे. माहितीसाठी केंद्र प्रदात्यांसाठी 15 टक्के सेफ हार्बर म्हणजेच कायदेशीर पातळीवरील सुरक्षेची व्यवस्था करण्यात आली आहे. यासाठीची मर्यादा वाढवून 300 कोटी रुपयांवरून 2,000 कोटी रुपये इतकी केली गेली आहे. केंद्र सरकार देशात कृत्रिम बुद्धिमत्ताविषयक एक परिपूर्ण परिसंस्था घडवत आहे, हाच याचा अर्थ आहे. याच दिशेने टाकलेले सर्वात महत्त्वाचे पाऊल म्हणजेच ‘इंडिया एआय इम्पॅक्ट समिट’. भारताने 16-20 फेब्रुवारी 2026 या कालावधी दरम्यान झालेल्या जगातील सर्वात मोठ्या कृत्रिम बुद्धिमत्ता शिखर परिषदेचे यशस्वी आणि ऐतिहासिक यजमानपद भूषवले. हे कृत्रिम बुद्धिमत्ता क्षेत्रातील भारताच्या नेतृत्वाचे वाजलेले बिगुल आहे.

नवी दिल्ली कृत्रिम बुद्धिमत्ता जाहीरनामा जगाने स्वीकारला

अवघ्या जगाने नवी दिल्लीत आयोजित परिषदेतील कृत्रिम बुद्धिमत्ता प्रभाव जाहीरनामा स्वीकारण्याचा निर्णय घेतला. भारताने समानता, उपलब्धता आणि जागतिक सहकार्यावर आधारित सर्वांसाठी कृत्रिम बुद्धिमत्तेच्या मागणीला पुढची दिशी दिली. 91 देश आणि आंतरराष्ट्रीय संघटनांनी एकत्र येत, नवी दिल्ली जाहीरनाम्याच्या उपयुक्त, विश्वासार्ह, मजबूत आणि प्रभावी कृत्रिम बुद्धिमत्तेसाठीच्या परस्पर सामायिक जागतिक दृष्टीकोनाप्रती पाठबळ व्यक्त केले. ही घडामोड कृत्रिम बुद्धिमत्ता क्षेत्रांतर्गत जागतिक सहकार्यातील मैलाचा दगड ठरला आहे.

कृत्रिम बुद्धिमत्तेसाठीच्या परस्पर सामायिक जागतिक दृष्टीकोन

या जाहीरनाम्यामागे 'सर्वजन हिताय, सर्वजन सुखाय', या तत्वाची प्रेरणा आहे. या जाहीरनाम्यांतर्गत कृत्रिम बुद्धिमत्तेचे लाभ संपूर्ण मानवतेसोबत समानतेने सामायिक केले जावेत, यावर भर देला गेला आहे. या जाहीरनाम्यांतर्गत खाली नमूद बाबींवर भर दिला गेला आहे.

- आंतरराष्ट्रीय सहकार्य आणि बहुपक्षीय भागधारकांसोबतच्या सहभागाला बळकटी देणे.
- राष्ट्रीय सार्वभौमत्वाचा सन्मान करणे.
- सुलभ आणि विश्वासार्ह आराखड्याच्या माध्यमातून कृत्रिम बुद्धिमत्तेला पुढची दिशा देणे.

कृत्रिम बुद्धिमत्तेच्या जागतिक अवकाशात भारताचे नवे स्थान शुश्रूषा श्रवणं चैव ग्रहणं धारणां तथा।

ऊहापोहोऽर्थविज्ञानं तत्त्वज्ञानं च धीगुणाः ॥”

अर्थात, बुद्धिमत्ता, तर्कशीलता आणि निर्णय क्षमता ही विज्ञान आणि तंत्रज्ञानाला सामान्य नागरिकांसाठी उपयुक्त बनवत असते. याच अनुषंगाने कृत्रिम बुद्धिमत्तेचा सर्व नागरिकांच्या हितासाठी कशा रितीने वापर होऊ शकतो हाच इंडिया एआय इम्पॅक्ट समिट- 2026 चा उद्देश होता. त्यामुळेच या शिखर परिषदेची संकल्पना ही, सर्वजन

उत्तरदायी कृत्रिम बुद्धिमत्तेचा अवलंब करण्यासंबंधी गिनीज वर्ल्ड रेकॉर्ड

भारत कृत्रिम बुद्धिमत्ते संबंधित प्रयोगांबाबत नवोन्मेष तर साकारतो आहेच, त्यासोबतच भारत उत्तरदायी कृत्रिम बुद्धिमत्तेचा अवलंब करण्यासाठी वचनबद्ध देखील आहे. याच मालिकेअंतर्गत भारताच्या नावावर एक गिनीज वर्ल्ड रेकॉर्ड नोंदवला गेला. हा विक्रम म्हणजे 24 तासांदरम्यान 2,50,946 लोकांनी उत्तरदायी कृत्रिम बुद्धिमत्तेसाठी प्रतिज्ञा घेतली. या देशव्यापी मोहिमेअंतर्गत विद्यार्थी आणि नागरिकांना कृत्रिम बुद्धिमत्तेच्या नैतिक, पारदर्शक आणि उत्तरदायी वापराप्रती वचनबद्ध होण्याकरता प्रेरित केले गेले.

स्टार्टअप पुस्तक : इलेक्ट्रॉनिक्स आणि माहिती तंत्रज्ञान मंत्रालयाने इंडिया एआय इम्पॅक्ट समिट 2026 मध्ये एआय इम्पॅक्ट स्टार्टअप पुस्तकाचे प्रकाशन केले. हे पुस्तक म्हणजे भारतातील कृत्रिम बुद्धिमत्ता आणि डीप-टेक स्टार्टअप परिसंस्थेच्या वाढत्या जागतिक प्रभावाबद्दलचे अभ्यासपूर्ण संकलन आहे.

भविष्यातील गुंतवणूक

येत्या काही वर्षांत कृत्रिम बुद्धिमत्ता क्षेत्रांतर्गत पायाभूत सुविधा, मूलभूत प्रारूपे, हार्डवेअर आणि ॲप्लिकेशन्सशी संबंधित गुंतवणुकीत शेकडो अब्ज डॉलरची गुंतवणूक होण्याची अपेक्षा आहे....

110

रिलायन्स इंडस्ट्रीज पुढील 7 वर्षांत अब्ज डॉलरची गुंतवणूक करणार आहे.

15

गुगलद्वारे विशाखापट्टणममध्ये अब्ज डॉलरची गुंतवणूक केली जाणार आहे.

100

अदानी एंटरप्रायझेने 2035 या वर्षापर्यंत अब्ज डॉलरची गुंतवणूक करण्याचा मानस व्यक्त केला आहे.

- जनरल कॅटॅलिस्ट 5 वर्षांत 5 अब्ज डॉलरची गुंतवणूक करणार आहे.
- लाईटस्पीड व्हेचर पार्टनर्स 10 अब्ज डॉलरची गुंतवणूक करणार आहे.
- टाटा समूह महाराष्ट्रात 11 अब्ज डॉलरची गुंतवणूक करणार आहे.

हिताय, सर्वजन सुखाय, अर्थात सर्वांचे कल्याण, सर्वांचा आनंद या तत्वावर आधारलेली होती. कृत्रिम बुद्धिमत्तेच्या जगात भारताचा प्रभाव सातत्याने वाढतो आहे यात आता काहीच शंका उरलेली नाही, आणि 2026 ची जागतिक शिखर परिषदेतून याचीच प्रचिती आली आहे. ही शिखर परिषद कृत्रिम बुद्धिमत्तेच्या जागतिक अवकाशातील भारताची नवी ओळख म्हणून उदयाला आली आहे. कृत्रिम बुद्धिमत्ता हा आता जागतिक अर्थव्यवस्था आणि रोजगाराला सर्वांत मोठे निर्णायक वळण देणारा घटक ठरला आहे. जगासाठी कृत्रिम बुद्धिमत्तेचा एकच अर्थ

वर्ष 2032 पर्यंत 131 अब्ज डॉलर्सपेक्षा जास्त होईल भारताची एआय बाजारपेठ

भारतीय प्रतिस्पर्धा आयोगाने (सीसीआय) प्रकाशित केलेल्या अहवालात असे म्हटले आहे की जागतिक एआय बाजारपेठेचा आकार 2020 मध्ये 103.6 अब्ज अमेरिकन डॉलर्सवरून 2024 मध्ये 288.8 अब्ज अमेरिकन डॉलर्स इतका झाला आहे. याच कालावधीत भारतातील एआय बाजारपेठ 2.97 अब्ज अमेरिकन डॉलर्सवरून 7.63 अब्ज अमेरिकन डॉलर्सपर्यंत वाढली आहे. भारतीय एआय बाजारपेठ 2032 पर्यंत 42.2 %च्या चक्रवाढ वार्षिक वाढीच्या दराने (सीएजीआर) वाढून 131.31 अब्ज अमेरिकन डॉलर्सपर्यंत पोहोचण्याचा अंदाज आहे.

एआय समित्तमध्ये 118 हून अधिक देश सहभागी

एआय इम्पॅक्ट समित्तमध्ये 118 देशांतील 5 लाखांहून हून अधिक प्रतिनिधींनी भाग घेतला. 20 हून अधिक देशांचे सरकार प्रमुखही या परिषदेला उपस्थित होते. 100 हून अधिक जागतिक एआय नेते, सीईओ, सीएक्सओ आणि 500 हून अधिक एआय तज्ञ सहभागी झाले होते.

आहे, तो म्हणजे कृत्रिम बुद्धिमत्ता. पण, भारत यासाठी याचे दोन अर्थ आहेत: कृत्रिम बुद्धिमत्ता आणि आकांक्षी भारत. हे साकार करण्याची सर्वात मोठी संधी कृत्रिम बुद्धिमत्तेत आहे. भारत हा कृत्रिम बुद्धिमत्तेच्या क्षेत्रात जगातील आघाडीच्या देशांपैकी एक आहे. ही शिखर परिषद या कृत्रिम बुद्धिमत्तेच्या क्षमतेची घोषणा बनली आहे. ही शिखर परिषद कोणत्याही विकसनशील देशात आयोजित केलेली पहिली जागतिक कृत्रिम बुद्धिमत्ता शिखर परिषद आहे. पंतप्रधान नरेंद्र मोदी, फ्रान्सचे अध्यक्ष इमॅन्युएल मॅक्रॉन, ब्राझीलचे अध्यक्ष लुला डी सिल्वा यांच्यासह

आरोग्यसेवेत एआयचा वाढता वापर

- इंडिया एआय इम्पॅक्ट समित्त 2026 मध्ये SAHI (एआय स्ट्रॅटेजी फॉर हेल्थकेअर इन इंडिया) आणि BODH (ओपन डेटा प्लॅटफॉर्म फॉर हेल्थ एआय) हे डिजिटल हेल्थ उपक्रम सुरू करण्यात आले. हे उपक्रम भारताच्या आरोग्यसेवा व्यवस्थेत एआयच्या सुरक्षित, नैतिक आणि पुराव्यावर आधारित वापराला प्रोत्साहन देण्यास मदत करतील.

वैद्यकीय प्रतिमांच्या (जसे की एक्स-रे किंवा स्कॅन) एआय विश्लेषणामुळे क्षयरोग, कर्करोग आणि इतर रोग अचूकपणे शोधता येऊ शकतील.

- एआयमुळे आरोग्यसेवा सुधारत आहे आणि सुव्यवस्थित होत आहे, विशेषतः ग्रामीण आणि दुर्गम भागांमध्ये.
- एआय-सक्षम उपकरणे रोगांचे निदान करण्यास मदत करतात.
- एआय-आधारित टेलिमेडिसिन ग्रामीण रुग्णांना डॉक्टरांशी जोडते, ज्यामुळे प्रवास आणि प्रतीक्षा वेळ कमी होतो.
- एआय रोगाच्या प्रादुर्भावाची लवकर सूचना देण्यास मदत करते.
- हे औषध शोधण्यात आणि रुग्णाला अनुकूल उपचार देण्यास देखील मदत करते.

भारत - फ्रान्सचे आरोग्य एआय केंद्र

इंडो-फ्रेंच सेंटर फॉर एआय इन हेल्थ (आय एफ सी ए आय एच) चे उद्घाटन फ्रान्सच्या राष्ट्राध्यक्षांच्या उपस्थितीत दिल्लीतील ऑल इंडिया इन्स्टिट्यूट ऑफ मेडिकल सायन्सेस (एम्स) येथे करण्यात आले. एआय-आधारित संशोधन, वैद्यकीय शिक्षण आणि नवोपक्रमांना प्रोत्साहन देऊन जटिल आरोग्य आव्हानांना तोंड देणे हे त्याचे उद्दिष्ट आहे. फ्रान्सचे अध्यक्ष इमॅन्युएल मॅक्रॉन यांनी सांगितले की भारत आणि फ्रान्स स्वतःच्या विश्वासाई एआय सिस्टम विकसित करण्याच्या दृष्टीने प्रगत संगणकीय क्षमता आणि प्रतिभा विकसित करण्यासाठी वचनबद्ध आहेत. त्यांनी असाही जोर दिला की आपण केवळ इतर देशांनी विकसित केलेल्या आणि चालवलेल्या तंत्रज्ञानावर अवलंबून राहू शकत नाही.

15 ते 20 सरकार प्रमुख, 50 हून अधिक आंतरराष्ट्रीय मंत्री आणि 100 हून अधिक देश यासारख्या अनेक जागतिक नेत्यांनी यात भाग घेतला यावरून या शिखर परिषदेचे महत्त्व लक्षात येते. गुगलचे सुंदर पिचाई आणि ओपन एआयचे सॅम ऑल्टमन यांसारखी प्रमुख नावे सहभागी झाली. ही शिखर परिषद देशासाठी एक ऐतिहासिक संधी बनली, जी कृत्रिम बुद्धिमत्तेच्या क्षेत्रात बदल आणि विकासाला गती देईल. शैक्षणिक संस्था, स्टार्टअप्स आणि सरकारांमध्ये मजबूत सहकार्य स्थापित केले जाईल. राज्य आणि केंद्र सरकारांमध्ये चांगले समन्वय वाढवले जाईल.

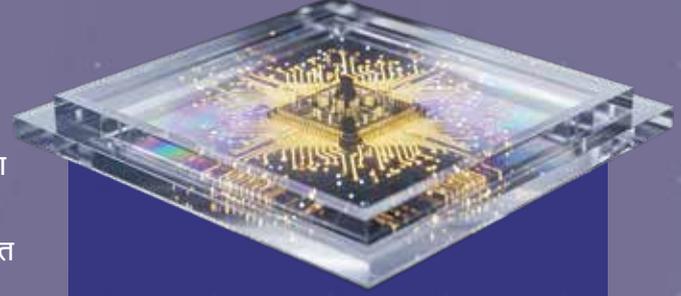
महिला-नेतृत्वाखालील एआय

इंडिया एआय इम्पॅक्ट समिट 2026 मध्ये लोककल्याण आणि डिजिटल सार्वजनिक पायाभूत सुविधांसाठी महिला-नेतृत्वाखालील एआयचे प्रदर्शन करण्यात आले. समावेशक, विस्तारयोग्य आणि प्रभाव-प्रथम एआय उपायांना प्रोत्साहन देण्यासाठी महिला-नेतृत्वाखालील दहा स्टार्टअप्सना सन्मानित करण्यात आले.

शेतीमध्ये एआयचा वापर

उपग्रह प्रतिमा, हवामान अंदाज, मातीची माहिती आणि पीक पद्धतींचे विश्लेषण करून कोणत्या पिकांची लागवड करायची, ती कधी लावायची, किती खते वापरायची आणि कधी काढणी करायची हे शेतकऱ्यांना समजावण्यास एआय मदत करते. कीटक आणि रोगांबद्दल लवकर सूचना देण्यापासून ते सिंचन आणि खतांच्या वापराचे चांगले नियोजन करण्यापर्यंत, एआय शेती अधिक अचूक, कार्यक्षम आणि कमी धोकादायक बनवते.

- 'भारत-विस्तार' हा एक नवीन डिजिटल साथीदार सुरू करण्यात आला आहे. हा एआय-आधारित मंच शेतकऱ्यांना फोन कॉल, चॅटबॉट्स आणि त्यापुढे जाऊन अॅपद्वारे हवामान, पिके, कीटक, रोग, माती, पीक सल्ला तसेच योजनांची माहिती एकाच ठिकाणी उपलब्ध करून देईल. शेतकरी आता 155261 वर डायल करू शकतात आणि त्यांच्या प्रश्नांची त्वरित उत्तरे मिळवू शकतात.

राष्ट्रीय एआय पायाभूत सुविधा होणार मजबूत

भारत सरकारने राष्ट्रीय एआय पायाभूत सुविधा मजबूत करण्यासाठी विद्यमान 38,000 जीपीयूमध्ये 20,000 अधिक जीपीयू जोडण्याचा निर्णय घेतला आहे. इलेक्ट्रॉनिक्स आणि माहिती तंत्रज्ञान मंत्री अश्विनी वैष्णव यांनी इंडिया एआय इम्पॅक्ट समिट 2026 मध्ये ही घोषणा केली. जीपीयू (ग्राफिक्स प्रोसेसिंग युनिट) ही एक शक्तिशाली संगणक चिप आहे जी मशीनना जलदपणे डेटा समजून घेण्यास, प्रतिमांवर प्रक्रिया करण्यास, एआय प्रोग्राम चालविण्यास आणि पारंपरिक प्रोसेसरपेक्षा अधिक जलद आणि कार्यक्षमतेने जटिल कामे करण्यास मदत करते.

सरकारी सेवांमध्ये परिवर्तन करण्यासाठी एआयचा वापर केला जाईल. जबाबदार आणि नैतिक एआयसाठी वचनबद्ध होण्यासाठी एक धोरणात्मक चौकट तयार केली जाईल.

भारताच्या 'मानव' दृष्टिकोनामुळे प्रेरित एआय

फेब्रुवारीमध्ये झालेल्या इंडिया-एआय इम्पॅक्ट समिट परिषदेने नवीन तंत्रज्ञानाचे लोकशाहीकरण, मानवी कल्याणासाठी त्याचा वापर आणि

सुशासन व सुरक्षिततेसाठी जबाबदारी याचा पाया घातला. या शिखर परिषदेत पंतप्रधान मोदींनी जगासमोर मानव दृष्टिकोन मांडला. याचा अर्थ असा की एआय हा रोजगाराचा शत्रू नसून एक सहयोगी असावा, जो गावे आणि गरिबांपर्यंत पोहोचेल, शिक्षण आणि आरोग्य सुधारेल आणि लहान व्यवसायांना सक्षम करेल. भारताचे प्रारूप पाश्चात्य देशांपेक्षा वेगळे आहे. येथे एआयला केवळ व्यावसायिक फायदा म्हणून पाहिले जात नाही, तर सामाजिक बदलाचे साधन म्हणून पाहिले जाते.

जेणेकरून संधींचा घेता येईल लाभ

शाळांमध्ये मूलभूत एआय साक्षरता

- राष्ट्रीय शिक्षण धोरण (एनईपी) 2020 मध्ये डिजिटल आणि एआय साक्षरतेला आवश्यक पात्रता म्हणून प्राधान्य दिले आहे.
- एआय आणि संगणकीय विचार उपक्रमांतर्गत इयत्ता तिसरीपासून सुरुवात.
- एआयसह प्रगतीसाठी युवा एआय मध्ये 8 ते 12 वी इयत्तेतील विद्यार्थ्यांना आठ पूरक क्षेत्रांमध्ये व्यावहारिक एआय उपाय विकसित करण्यास मदत करतो.
- सर्वांसाठी युवा एआय या अंतर्गत 11 भाषांमध्ये एक मोफत राष्ट्रीय एआय साक्षरता अभ्यासक्रम तयार आहे, ज्याचा उद्देश 1 कोटी नागरिकांना एआयची प्राथमिक माहिती देणे हा आहे.

शिक्षणात एआयचा वापर

एआय शिक्षणाला वैयक्तिकृत, समावेशक आणि सुलभ बनवत आहे. एआय-आधारित मंच प्रत्येक विद्यार्थ्यांच्या गरजा आणि शिकण्याच्या गतीनुसार शिक्षण सामग्री तयार करतो, ज्यामुळे संथ आणि जलद अशा दोन्ही प्रकारची आकलनशक्ती असणाऱ्यांना मदत होते. एआयने भाषांतर देखील सुलभ केले आहे, ज्यामुळे प्रादेशिक भाषांमध्ये शिक्षण सामग्री उपलब्ध होते. एआय-आधारित ट्युटोरिंग सिस्टम त्वरित प्रतिक्रिया देते आणि चोवीस तास शिकण्यामध्ये मदत करते. DIKSHA सारखे मंच देखील विद्यार्थ्यांच्या विविध गटांसाठी उपयुक्त आणि सोपी शैक्षणिक सामग्री प्रदान करण्यासाठी एआयचा वापर करत आहेत. सरकारने आयआयटी मद्रास येथे एआय फॉर एज्युकेशनसाठी उत्कृष्टता केंद्राची स्थापना केली आहे.

व्यावसायिक आणि उद्योग-संबंधित प्रशिक्षण

- कौशल भारत मिशन आणि एसओएआर उपक्रमांतर्गत, स्किलिंग फॉर एआय रेडीनेस अंतर्गत डिसेंबर 2025 पर्यंत 1.34 लाख विद्यार्थी आणि शिक्षकांना खाजगी भागीदारीत प्रशिक्षण
- भारताला अत्याधुनिक डिजिटल प्रतिभेचे राष्ट्र बनवण्याच्या उद्देशाने फ्युचरस्किल्स प्राइम प्रोग्राम सुरु करण्यात आला आहे. एआय, डेटा ॲनालिटिक्स, सायबर सुरक्षा, ब्लॉकचेन, क्लाउड कॉम्प्युटिंग आणि इतर नवीन तंत्रज्ञानातील कौशल्य विकास, पुन्हा कौशल्य विकास, उन्नत कौशल्य विकास यांच्याशी संबंधित अभ्यासक्रम येथे उपलब्ध केले जातात.
- <http://futureskillsprime.in/> वर पात्रता आणि आर्काक्षांवर आधारित कौशल्य प्रमाणपत्रे मिळू शकतात. आतापर्यंत 26.2 लाख उमेदवारांनी नोंदणी केली आहे, त्यापैकी 16.6 लाख उमेदवारांना प्रशिक्षण देण्यात आले आहे.
- स्किल इंडिया डिजिटल हबमध्ये नवशिक्यांपासून ते प्रगत पातळीपर्यंतचे एआय आणि मशीन लर्निंग अभ्यासक्रम उपलब्ध आहेत, जे वेगवेगळ्या शिकणाऱ्यांच्या कौशल्यांनुसार तयार केले जातात, जेणेकरून प्रत्येक इच्छुक व्यावसायिकाला एआय-केंद्रित करिअरची संधी मिळू शकेल.

पीएम मोदी यांनी एआयसाठी भारताच्या 'मानव' MANAV विजन दृष्टिकोन मांडला. त्यांनी 'मानव' या शब्दाचा अर्थ याप्रमाणे स्पष्ट केला:

- एम - मॉरल आणि एथिकल सिस्टम: कृत्रिम बुद्धिमत्ता नैतिक मार्गदर्शक तत्वांवर आधारित असावी.
- ए - अकाउंटेबल गव्हर्नन्स: पारदर्शक नियम आणि मजबूत देखरेख.
- एन - नॅशनल सॉव्हेरिटी: डेटा त्याच्या खऱ्या मालकाचा आहे.
- ए - एक्सिसिबल आणि इन्क्लुझीव: एआय एक गुणक असावा, मक्तेदारी नाही.

- व्ही - व्हॅलिड ॲन्ड लेजिटीमेट: कृत्रिम बुद्धिमत्ता कायदेशीर आणि पडताळणीयोग्य असली पाहिजे.

पंतप्रधान मोदी यांचे म्हणणे स्पष्ट होते की भारताचा हा मानव दृष्टिकोन 21 व्या शतकातील एआय-चालित जगात मानवतेच्या कल्याणासाठी एक महत्त्वाचा दुवा बनेल. त्यांनी आठवण करून दिली की दशकांपूर्वी जेव्हा इंटरनेटची सुरुवात झाली होती तेव्हा कोणी कल्पनाही केली नव्हती की त्यामुळे किती नोकऱ्या निर्माण होतील. हीच स्थिती आज एआयबाबतही आहे, कारण भविष्यात

प्रगत एआय प्रतिभा आणि संशोधन परिसंस्था

- इंडिया एआय मिशन अंतर्गत इंडिया एआय फ्युचर स्किल्स पदवीपूर्व, पदव्युत्तर आणि पीएचडी विद्यार्थ्यांसाठी फेलोशिप आणि विशेष कौशल्य वर्धित अभ्यासक्रमांद्वारे एआय परिसंस्था निर्माण केली जात आहे.
- इंडिया एआय फ्युचर स्किल्सने डिसेंबर 2025 पर्यंत 500 पीएचडी स्कॉलर्स, 5,000 पदव्युत्तर विद्यार्थी आणि 8,000 पदवीपूर्व विद्यार्थ्यांना मदत केली आहे. यामुळे नवोन्मेषाला चालना मिळत आहे.
- टियर 2/3 शहरांमध्ये 27 इंडिया एआय डेटा आणि एआय लॅब्स स्थापन करण्यात आल्या आहेत ज्यायोगे एआय, डेटा आणि डेटा ॲनोटेेशन, डेटा क्युरेशन, डेटा क्लीनिंग आणि डेटा सायन्स यासारख्या संबंधित क्षेत्रांमधील अभ्यासक्रम उपलब्ध होतील.
- देशभरातील आयटीआय आणि पॉलिटेक्निक संस्थांमध्ये 543 अतिरिक्त इंडिया एआय डेटा आणि एआय लॅब्सना मान्यता देण्यात आली आहे. यामुळे महानगरांच्या पलीकडे एआय क्षमतांचे समान वितरण सुनिश्चित होईल.

वित्त आणि वाणिज्य क्षेत्रातील एआय

बँकिंग चॅटबॉट्स
शिल्लक तपासणे
आणि फंड ट्रान्सफर
सारख्या नियमित
सेवांसाठी 24/7 मदत
उपलब्ध केली जाते,
ज्यामुळे प्रतीक्षा वेळ
कमी होईल.

- एआय आर्थिक सुरक्षा, समावेशन आणि सेवा कार्यक्षमता मजबूत करत आहे.
- एआय-चालित प्रणाली रिअल टाइममध्ये फसवणूक शोधते आणि डिजिटल व्यवहार सुरक्षित करते.
- एआय-आधारित क्रेडिट स्कोअरिंगमुळे बँकिंग सुविधा नसलेल्या आणि वंचित लोकांसाठी कर्जाची उपलब्धता वाढते.
- एआय-संचालित वैयक्तिकरणामुळे सानुकूलित आर्थिक उत्पादने आणि सल्ला उपलब्ध होऊ शकतो.

प्रशासन आणि सार्वजनिक सेवांमध्ये एआय

- एआय सार्वजनिक सेवांची कार्यक्षमता, सुलभता आणि पारदर्शकता वाढवत आहे.
- न्यायालयीन निकालांच्या स्थानिक भाषांमधील एआय-सहाय्यत भाषांतरामुळे न्यायाची उपलब्धता सुधारते.
- एआय योजना आणि अर्जांच्या प्रक्रियेचा वेळ कमी करते. न्यायपालिकेतही एआयमुळे खटला व्यवस्थापन आणि कायदा उपलब्धता यात सुधारणा होते.

एआयचा वापर वाहतूक,
कचरा व्यवस्थापन आणि
सार्वजनिक सुरक्षा व्यवस्था
सुधारण्यासाठी देखील केला
जात आहे.

कोणत्या प्रकारच्या नोकऱ्या निर्माण होतील हे सांगणे कठीण आहे. एआयच्या वापरानंतरच त्याची भविष्यातील दिशा उठेल आणि या संदर्भात पंतप्रधान मोदी म्हणाले की एआयमधील कामाचे भविष्य पूर्वनिर्धारित नाही, तर ते सामूहिक निर्णय आणि कृतींवर अवलंबून असेल. या व्यासपीठावरून भारताने हा संदेश दिला की एआयचा खरा परिणाम तेव्हाच दिसून येईल जेव्हा योग्य निर्णय योग्य वेळी, योग्य हेतूने घेतले जातील.

'सर्वांसाठी एआय' वापरून विकसित भारताची निर्मिती भारताने एआय फॉर ऑल या भावनेने प्रेरित होऊन सरकारी कार्यक्रम सुरू केले आहेत, जेणेकरून एआयच्या क्षमतेचा पूर्णपणे फायदा घेता येईल. पंतप्रधान मोदींचा दृष्टिकोन स्पष्ट आहे: एआय हे केवळ मोठ्या कंपन्यांसाठी नाही; एआय फॉर इंडिया म्हणजे एआय फॉर ऑल. भारतात एआयचे लोकशाहीकरण सर्वसमावेशक विकासाचा नवीन पाया रचत आहे. आता

चक्रीवादळांवर देखरेख

- भारतीय हवामान विभाग वादळे आणि चक्रीवादळांचे निरीक्षण करण्यासाठी उपग्रह-आधारित कृत्रिम बुद्धिमत्ता साधनांचा वापर करतो. वादळ किती शक्तिशाली आहे ते अत्याधुनिक ड्वोर्क तंत्रज्ञानाच्या मदतीने समजू शकते. याव्यतिरिक्त, आयएमडी हवामान अंदाज वर्तवणाऱ्या युरोपियन केंद्राकडून (सेंटर फॉर मीडियम-रेंज वेदर फोरकास्टिंग) मिळणाऱ्या एआय-आधारित मार्गदर्शनाचा देखील वापर करते.

पृथ्वी विज्ञान मंत्रालयाने 22 पेटाफ्लॉप क्षमतेच्या उच्च-शक्ती संगणकीय प्रणाली (सुपर संगणक) स्थापित केल्या आहेत. या प्रणालीचा सुमारे 10 टक्के वापर विशेषतः एआय कार्यासाठी केला जातो.

- याव्यतिरिक्त, हवामान अंदाजात एआय आणि मशीन लर्निंग संशोधनासाठी स्वतंत्र ग्राफिक्स प्रोसेसिंग युनिट्स स्थापन करण्यात आल्या आहेत.
- या शक्तिशाली प्रणाली हवामानाचा अंदाज अधिक अचूकतेने सांगणारे प्रारूप विकसित करण्यास मदत करतात.

विकसित भारताचा प्रवास महत्त्वाचा आधारस्तंभ आहे - एआय फॉर ऑल. भारत एआयचे लोकशाहीकरण करत आहे, म्हणजेच स्वस्त संगणकीय शक्ती आणि खुल्या डेटाची सहज उपलब्धता. एआयचे लोकशाहीकरण म्हणजे एआय क्षमता, साधने आणि फायद्यांचे समान वितरण. हे केवळ काही मूठभर टेक तज्ञ किंवा कंपन्यांपुरते मर्यादित नसावे, तर एआयसारख्या विशेष तंत्रज्ञानाचे फायदे प्रत्येक स्टार्टअप, प्रत्येक संशोधक, प्रत्येक विद्यार्थी आणि प्रत्येक राज्यापर्यंत पोहोचतील याची खात्री करावी. म्हणूनच

भूखलन, पूर आणि हिमनदी निरीक्षण

- भारतात विकसित केलेली स्वदेशी एआय आधारित भूखलन इशारा प्रणाली आता भूखलनाच्या तीन तास आधी इशारा देते. तिची अचूकता 90 टक्क्यांहून अधिक आहे. हिमाचल प्रदेशातील 60 हून अधिक ठिकाणी ती तैनात करण्यात आली आहे.
- इस्रोद्वारे निधी प्राप्त (2021-24) इंडियन लॉड डेटा ऑसिमिलेशन सिस्टम (आय एल डी एएस), सेबिसिंग आणि विशेष संगणक प्रारूपांची मदत जमिनीची परिस्थिती आणि भविष्यातील परिणामांचा अचूक अंदाज लावण्यासाठी वापर करते.
- BrahmaSATARK ब्रह्मपुत्र खोऱ्यासाठी भविष्यकालीन अंदाज प्रदान करते, तर GBM-CLIMPACT हे एक टूलकिट आहे जे गंगा, ब्रह्मपुत्र आणि मेघना खोऱ्यांमध्ये हवामान बदलाच्या परिणामांचे आणि जल क्षेत्राच्या तयारीचे मूल्यांकन करते.
- एकत्रित एआय-आधारित प्रणाली धोक्याचे इशारे वेळेच्या आधी देते, ज्यामुळे नागरिकांना सुरक्षितपणे बाहेर काढण्याची योजना बनवणे सोपे होते.
- एआयच्या मदतीने इमारती आणि वीज-पाणीसारख्या पायाभूत सुविधांना होणारे नुकसान कमी होऊ शकते. हवामान बदलाच्या संवेदनशील भागात राहणाऱ्या समुदायांचे संरक्षण करता येते.

भारत आज इंडिया एआय मिशनसाठी एआयच्या माध्यमातून संशोधन, कौशल्ये आणि संगणकीय पायाभूत सुविधा देशाच्या कानाकोपऱ्यात पोहोचत आहेत. डेटा सेंटरपासून ते डिजिटल सार्वजनिक पायाभूत सुविधांपर्यंत, भारत एक मजबूत एआय परिसंस्था तयार करत आहे, ज्याचा परिणाम जमिनीवरही दिसून येतो. एआय शेतकऱ्यांना अचूक हवामान माहिती, विद्यार्थ्यांना वैयक्तिकृत शिक्षण, डॉक्टरांना अचूक निदान आणि स्टार्टअप्सना जागतिक स्पर्धात्मकता प्रदान करत आहे. भारताचा संकल्प आहे

जलवायू आणि हवामान अंदाजांसाठी नवीन एआय टूल्स

- मौसम जीपीटी (Mausam GPT) नामक एक एआय चॅटबॉट शेतकऱ्यांना आणि इतरांना हवामान बदल आणि हवामानाबद्दल सल्ला देण्यासाठी विकसित केला जात आहे.
- पावसाच्या प्रकाराचा अंदाज बांधण्यासाठी आणि शक्यता वर्तविण्यासाठी एआयचा वापर केला जात आहे.
- आता एआयचा वापर आगीच्या घटना, धुके, वीज पडणे आणि मेघगर्जनसह वादळ येण्याची शक्यता वर्तविण्यासाठी केला जात आहे.
- डीप लर्निंग तंत्रामुळे हंगामातील पावसाचे अचूक अनुमान सुधारण्यास मदत होते.

एआयच्या साथीने बदलत आहे भारत

इंडिया एआय मिशनसाठी पाच वर्षांत 10,300 कोटी रुपयांहून अधिक निधीचे वितरण आणि 38,000 जीपीयू सर्वसमावेशक नवोन्मेषाला सक्षम करत आहेत.

60 लाख लोक तंत्रज्ञान आणि एआय परिसंस्थेत काम करत आहेत.

या वर्षी भारतीय तंत्रज्ञान क्षेत्राचा महसूल \$280 अब्ज डॉलरचा टप्पा ओलांडण्याचा अंदाज आहे.

२०३५ पर्यंत भारताच्या अर्थव्यवस्थेत एआय **1.7** ट्रिलियन डॉलर्सची भर घालू शकते.

एआयफॉर ऑल. एआय बाय इंडिया, एआय फॉर द वर्ल्ड आणि हेच आहे एआय पायाभूत सुविधांचे खरे लोकशाहीकरण. हेच एका नवीन भारताचे वैशिष्ट्य आहे, जिथे विकासाच्या केंद्रस्थानी आहे मानवतेच्या कल्याणासाठी तंत्रज्ञानाचा वापर. जगातील इतर देशांच्या तुलनेत भारताची एआय क्रांती अद्वितीय आहे. येथे, एआय केवळ आर्थिक फायद्यासाठीच नव्हे तर सामाजिक बदलाचे एक शक्तिशाली साधन म्हणून स्वीकारले जात आहे.

दैनंदिन जीवनात आणि कामात एआय

- एआय नवोन्मेषाची एक नवीन लाट आली आहे, जी आरोग्यसेवा आणि शेतीपासून शिक्षण, प्रशासन आणि हवामान अंदाजापर्यंतच्या दैनंदिन जीवनातील प्रत्येक पैलूला देते बळ
- हे डॉक्टरांना रोगांचे जलद निदान करण्यास मदत करते, शेतकऱ्यांना डेटा-आधारित निर्णय घेण्यास मदत करते, विद्यार्थ्यांच्या ज्ञानार्जनात सुधारणा घडवते आणि प्रशासन अधिक कार्यक्षम आणि पारदर्शक बनवते.

या परिवर्तनाच्या केंद्रस्थानी मोठे भाषा प्रारूप (एलएलएम लार्ज लॅंग्वेज मॉडेल) आहे, ही एक प्रगत एआय प्रणाली आहे जी विशाल डेटामधून शिकून मानवासारखी वाक्ये समजून घेण्यास आणि निर्माण करण्यास सक्षम असते.

- भारताचा एआय दृष्टिकोन केवळ तंत्रज्ञानापुरता मर्यादित नाही. तो समावेश आणि सक्षमीकरणवर केंद्रित आहे. राष्ट्रीय उपक्रम आणि जागतिक सहकार्याद्वारे, एआयचा वापर वास्तविक जगातील आव्हाने सोडवण्यासाठी, सार्वजनिक सेवा सुधारण्यासाठी तसेच प्रत्येक नागरिकासाठी संधी अधिक सुलभ करण्यासाठी केला जात आहे.

मानव-केंद्रित तंत्रज्ञानाकडे वाटचाल करणारा भारत
एआय इंडिया इम्पॅक्ट समिट 2026 हा केवळ एक तंत्रज्ञान कार्यक्रम नाही, तर तंत्रज्ञानाला मानवता आणि समाजाच्या सेवेशी जोडणाऱ्या नवीन भारताचे प्रतिबिंब आहे. पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांच्या नेतृत्वाखाली भारताने सुरु केलेला डिजिटल परिवर्तन प्रवास आता कृत्रिम बुद्धिमत्तेच्या (एआय) मोठ्या दृष्टिकोनात विकसित झाला आहे. सोप्या भाषेत सांगायचे तर, एआय म्हणजे आर्टिफिशियल इंटेलिजेंस

आर्टिफिशियल इंटेलिजेंस... सशक्त भारत

एआयची जोखीम कमी करणारे कायदे

स्वयंचलित निर्णयामध्ये एआयचा वाढता वापर भ्रम, पूर्वग्रह, चुकीची माहिती आणि डीपफेकसारखे धोके निर्माण करत आहे. भारताला असा विश्वास आहे की या आव्हानांना तोंड देण्यासाठी, प्रभावी आणि सुरक्षित प्रणाली सुनिश्चित करण्यासाठी कायदे करणे, तसेच नवीन आणि प्रगत तंत्रज्ञानासह एआय प्रशासनाला सक्षम करणे आहे आवश्यक...

माहिती तंत्रज्ञान कायदा, 2000

- चुकीची माहिती, डीपफेकद्वारे फसवणूक करणे किंवा ओळख चोरी करणे, फसवणुकीसाठी संगणकांचा वापर करणे आणि एखाद्या व्यक्तीच्या खाजगी क्षेत्रातील प्रतिमा तिच्या संमतीशिवाय मिळवणे, प्रकाशित करणे किंवा प्रसारित करणे या गुन्ह्यांसाठी तरतुदी करण्यात आल्या आहेत.
- डीपफेक तंत्रज्ञानाचा वापर करून तयार केलेली अश्लील सामग्री प्रकाशित करणे किंवा प्रसारित करणे हा दंडनीय गुन्हा घोषित करण्यात आला आहे.

भारतीय न्याय संहिता, 2023

- बीएनएस बीएनएसच्या कलम 111 मध्ये कोणतीही विशिष्ट व्यक्ती किंवा व्यक्तींच्या समूहाद्वारे संघटित गुन्हेगारी सिंडिकेटचा सदस्य किंवा अशा सिंडिकेटच्या वतीने आर्थिक गुन्हे, सायबर गुन्हे इत्यादींसह कोणतीही बेकायदेशीर कृती करत राहणाऱ्यासाठी शिक्षेची तरतूद आहे.
- बीएनएसच्या विविध कलमांमध्ये मानहानी, फसवणूक आणि सायबर गुन्ह्यांना तोंड देण्यासाठी तरतुदी देखील आहेत.

डिजिटल वैयक्तिक डेटा संरक्षण अधिनियम, 2023

- डिजिटल वैयक्तिक डेटा संरक्षण अधिनियम, 2023 आणि डिजिटल वैयक्तिक डेटा संरक्षण नियम, 2025 हे 13 नोव्हेंबर, 2025 रोजी अधिसूचित करण्यात आले.
- या कायद्यांमध्ये डेटा विश्वस्तांकडे डिजिटल वैयक्तिक डेटाचे संरक्षण करण्याची जबाबदारी सोपवली आहे, त्यांना जबाबदार ठरविले आहे.
- हे नागरिकांना त्यांच्या डेटावर नियंत्रण उपलब्ध करून देते. कोणतीही एजन्सी संमतीशिवाय डेटा वापरू शकत नाही.
- एसपीडीआय नियमांतील तरतुदीनुसार डेटा फक्त नमूद केलेल्या उद्देशासाठीच वापरला पाहिजे. कोणत्याही तृतीय पक्षासोबत डेटा सामायिक करण्याआधी पूर्वसंमती आवश्यक आहे.

हे असे तंत्रज्ञान आहे जे मशीनना विचार करण्याची आणि आत्मसात करण्याची क्षमता देते. ज्याप्रमाणे मानव अनुभवातून शिकतो, नमुने ओळखतो आणि निर्णय घेतो, त्याचप्रमाणे एआय प्रणाली डेटावरून शिकते आणि निर्णय घेते. उदाहरणार्थ तुमच्या मोबाईलचा फेस अनलॉक, गुगल मॅप्सवरील वाहतुकीची माहिती, ऑनलाइन शॉपिंगसाठी सूचना आणि चॅटबॉट्सकडून तुम्हाला मिळणारे प्रतिसाद ही सर्व एआयचीच रूपे आहेत.

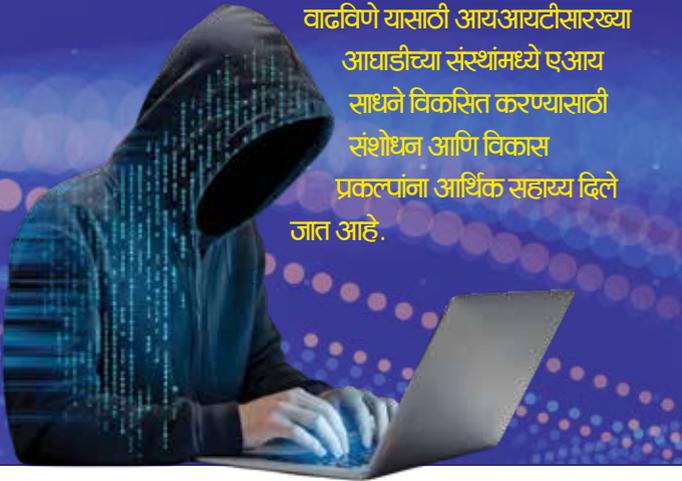
मशीन लर्निंग, डीप लर्निंग आणि नॅचरल लॅंग्वेज प्रोसेसिंग सिस्टीममुळे संगणकांना भाषा समजते, प्रतिमा ओळखता येतात आणि भाकिते करता येतात. आज एआय केवळ एक सुविधा नाही तर विकासाचे इंजिन आहे. जागतिक अंदाजानुसार येत्या काही वर्षांत एआय जागतिक अर्थव्यवस्थेत ट्रिलियन डॉलर्सचे योगदान देईल. उद्योगांमधील ऑटोमेशन असो किंवा जलद उत्पादन असो, खर्चात कपात असो किंवा सुधारित सेवा असो, एआय काही सेकंदात लाखो डेटा पॉइंट्सचे विश्लेषण करून यामुळे

आयटी नियमावली, 2021

- सुरक्षित आणि विश्वासाह ईंटरनेटसाठी सोशल मीडिया प्लॅटफॉर्म्सची जबाबदारी निश्चित करण्यासाठी आयटी नियमावलीने त्यांच्यावर विशिष्ट कायदेशीर बंधने लादली आहेत. यामध्ये चुकीची माहिती, खोटी माहिती आणि डीपफेक काढून टाकण्यासाठी त्वरित कारवाई करणे समाविष्ट आहे.
- मध्यस्थांनी त्यांच्या कायदेशीर जबाबदाऱ्यांचे पालन केले नाही तर विद्यमान कायद्यांनुसार ते कारवाई किंवा खटल्यासाठी जबाबदार असतील.
- तक्रार निवारण यंत्रणेसाठी मध्यस्थांची तरतूद करण्यात आली आहे, त्यात इतर गोष्टींबरोबरच, पीडितेवर परिणाम करणाऱ्या विकृत किंवा कृत्रिमरित्या तयार केलेल्या प्रतिमांशी संबंधित कोणत्याही तक्रारीचे निराकरण करण्यासाठी 24 तासांच्या मुदतीची तरतूद आहे.

गृह मंत्रालयाने लोकांना सायबर गुन्ह्यांची तक्रार करता यावी यासाठी एक विशेष पोर्टल (cybercrime.gov.in) सुरू केले आहे. पीडितांना 1930 या टोल-फ्री क्रमांकावर देखील कॉल करता येईल. देश कायदेशीर सुरक्षा उपाय आणि तांत्रिक उपायांची सांगड घालत आहे. डीपफेक शोधणे, गोपनीयता वाढविणे, सायबर सुरक्षा

वाढविणे यासाठी आयआयटीसारख्या आघाडीच्या संस्थांमध्ये एआय साधने विकसित करण्यासाठी संशोधन आणि विकास प्रकल्पांना आर्थिक सहाय्य दिले जात आहे.

सुरक्षित-विश्वसनीय एआय'च्या दिशेने वाटचाल...

- इंडिया एआय सेप्टी इन्स्टिट्यूट एआय सुरक्षा, सुरक्षितता सुधारणे आणि विविध भागधारकांमध्ये विश्वास निर्माण करणे यासाठी काम करत आहे.
- शैक्षणिक संस्था, स्टार्टअप्स, उद्योग आणि सरकारी संस्थांसह भागधारक हब-अँड-स्पोक मॉडेलद्वारे जोडले जात आहेत.
- जबाबदार एआयला केंद्रस्थानी ठेवून साधने आणि आराखडे तयार केले जात असून त्यात दहा संकल्पनांवर लक्ष केंद्रित केले जात आहे.
- मशीन अग्निलिंग, एआय बायस मिटिगेशन, गोपनीयता वाढवणारी उपकरणे, एआय गव्हर्नन्स परीक्षण इत्यादींचा समावेश असलेले आठ महत्त्वपूर्ण एआय प्रकल्प सुरू आहेत.
- वॉटरमार्किंग, सैद्धांतिक एआय, जोखीम मूल्यांकन, ताण चाचणी आणि डीपफेक शोध साधने या महत्त्वाच्या विषयांवर आधारित आणखी काही प्रकल्पांचे मूल्यांकन केले जात आहे.

एआयची चार उत्कृष्टता केंद्रे

एआय विकसित करण्याच्या आणि एआयद्वारे देशाच्या हितार्थ काम करण्याच्या उद्देशाने, भारत सरकारने 2023-24 या आर्थिक वर्षात जाहीर केल्याप्रमाणे, इंडियन इन्स्टिट्यूट ऑफ सायन्स, बेंगळूरु, आयआयटी कानपूर आणि आयआयटी रोपार येथे एआयची तीन उत्कृष्टता केंद्रे स्थापन केली आहेत. या तीन केंद्रांसाठी एकूण 990 कोटी रूपयांची तरतूद उपलब्ध करून देण्यात आली आहे. त्यानंतर, 2025-26 च्या अर्थसंकल्पात जाहीर केल्याप्रमाणे, आयआयटी मद्रास येथे 500 कोटी रूपये खर्चून एआयमचे उत्कृष्टता केंद्र स्थापन करण्यात आले आहे.

जीवन सुलभता वाढीला लागते. रुग्णालयांमध्ये रोगांचे निदान करणे, शेतकऱ्यांना हवामानाची अचूक माहिती देणे किंवा विद्यार्थ्यांसाठी शिक्षण आकलनक्षम करणे, अशा सर्व बाबी एआयमुळे सोप्या होतात. जगभरातील मुख्य देश या क्षेत्रात मोठ्या प्रमाणात गुंतवणूक करत आहेत. टेक कंपन्या मोठमोठी एआय मॉडेल विकसित करत आहेत. रोबोटिक्स, ऑटोमेशन, जलद डेटा विश्लेषण आणि संरक्षण आणि सायबर सुरक्षेमध्ये एआयचा वापर केला जातो आहे. यावरून, जे देश

एआयमध्ये आघाडीवर असतील तेच भविष्यात अर्थव्यवस्थेचे नेतृत्व करतील, हे स्पष्ट आहे. भारत आज G-20 सारख्या जागतिक मंचांवर डिजिटल सार्वजनिक पायाभूत सुविधा आणि एआयचे मुद्दे उपस्थित करतो आहे. एआय हा काही मोजक्या देशांचा विशेषाधिकार बनू नये, हा भारताचा स्पष्ट दृष्टिकोन आहे. विकसनशील देशांसाठीही एआयमुळे संधी प्राप्त झाल्या पाहिजेत. सध्याचे दशक हे टेक-दशक आहे, असे भारत मानतो. या दशकात भारत तंत्रज्ञानाच्या क्षेत्रात जे

एआय-आधारित स्टार्टअप्सना पाठिंबा

- देशात आर्टिफिशियल इंटेलिजेन्सशी संबंधित 100 पेक्षा जास्त स्टार्ट-अप्सना मान्यता देण्यात आली आहे.
- 10 भारतीय एआय स्टार्टअप्सना युरोपमध्ये आपला विस्तार करण्यास मदत मिळावी, या उद्देशाने स्टेशन एफ आणि एचईसी पॅरिस यांच्या सहकार्याने इंडिया एआय स्टार्टअप ग्लोबल प्रोग्राम सुरू करण्यात आला आहे.
- जबाबदार एआय आणि सायबर सुरक्षेतील एआय यांसारख्या क्षेत्रात काम करणारे हे स्टार्टअप्स सध्या स्टेशन एफ येथे प्रशिक्षण घेत आहेत.
- प्रशिक्षण घेत असलेल्या काही स्टार्टअप्समध्ये गोपनीयता वाढविणारे एआय आणि सिव्क्युअर ब्लिंक एआय -संचालित सायबर सुरक्षा, देखरेख, एआय वापरून पृथ्वी निरीक्षण आणि औद्योगिक निरीक्षणासाठी एआय यावर लक्ष केंद्रित करण्यात आले आहे.

युवा शक्ती आणि एआय... शिक्षण आणि प्रशिक्षण परिसंस्था

भारताच्या 65 टक्क्यांपेक्षा जास्त लोकसंख्येचे वय 35 वर्षांपेक्षा कमी आहे. हा युवा वर्ग भारताच्या डिजिटल आणि नवोन्मेष धोरणाच्या केंद्रस्थानी आहे. युवा वर्गाची रोजगारक्षमता आणि कौशल्ये वाढविण्यासाठी आवश्यक साधन म्हणून भारत एआयकडे पाहतो. म्हणून भारत सरकार एआय-आधारित शिक्षण आणि कौशल्यांना गती देण्याच्या उद्देशाने एक मोठी एआय प्रतिभा श्रृंखला तयार करण्यासाठी शालेय शिक्षण, व्यावसायिक प्रशिक्षण, उच्च शिक्षण, संशोधन फेलोशिप आणि उद्योगांसह काम करत आहे...

कृत्रिम बुद्धिमत्ता कौशल्ये आणि नवीन संधी

- जागतिक बँकेच्या दक्षिण आशिया विकास अहवालानुसार, दक्षिण आशियामध्ये भारतात एआय-संबंधित नोकरीच्या सर्वात जास्त संधी आहेत. 2025 या वर्षात पांढरपेशा नोकऱ्यांमध्ये 5.8% एआय तज्ज्ञांची आवश्यकता होती, ज्यामध्ये बेंगळुरू (एआय नोकऱ्यांपैकी 11% वाटा), हैदराबाद (9.57%), महाराष्ट्रातील पुणे (6.95%) आणि त्याखालोखाल चेन्नईचा (6.62%) समावेश होता.
- एआयशी संबंधित नोकऱ्यांमध्येही वेतनवाढही जास्त प्रमाणात दिसून येत आहे.

जागतिक बँकेच्या अहवालानुसार, डिजिटल कौशल्य असलेल्या नोकऱ्यांमध्ये सरासरी 12% पगार प्रीमियम मिळतो, तर एआय-केंद्रित नोकऱ्यांमध्ये 28% पर्यंत प्रीमियम मिळतो.

- जानेवारी 2023 ते मार्च 2025 दरम्यान, दक्षिण आशियातील एआय-संबंधित सर्व पदांच्या नोकऱ्यांची संख्या 2.9% वरून 6.5% पर्यंत वाढेल, असा अंदाज आहे. एआय नसलेल्या नोकरीच्या संधींपेक्षा एआय कौशल्यांची मागणी 75% जास्त वाढली आहे.
- स्टॅनफोर्ड एआय इंडेक्स रिपोर्ट 2025 नुसार भारत एआय प्रतिभा संपादनात जगात आघाडीवर असून भारतातील वार्षिक भरती दर अंदाजे 33% आहे. त्याचबरोबर भारतात समान व्यवसायांमध्ये एआय कौशल्यांचा वापर जागतिक सरासरीपेक्षा 2.5 पट जास्त आहे.

काही करत आहे ते एकविसाव्या शतकात आपल्या क्षमतांचा पाया बनेल. हरीत ऊर्जा असो, अंतराळ तंत्रज्ञान असो, डिजिटल तंत्रज्ञान असो, उत्पादन तंत्रज्ञान असो किंवा कृत्रिम बुद्धिमत्ता असो, भारत आज मानवतेचे भविष्य ठरवणाऱ्या प्रत्येक तंत्रज्ञानात अभूतपूर्व गुंतवणूक करतो आहे.

या विचारसरणीचा परिणाम म्हणून, कृत्रिम बुद्धिमत्ता ही भारताच्या विकास प्रवासाचा एक मध्यवर्ती आधारस्तंभ बनली

मानवी इतिहासात दर काही शतकांनंतर एक वळण येते आणि ते वळण संस्कृतीची दिशा बदलते. तिथून विकासाची गती बदलते. त्यामुळे विचार करण्याची, समजून घेण्याची आणि आचरणाची पद्धत बदलते.

-नरेंद्र मोदी, पंतप्रधान

AI
IMPACT
SUMMIT
भारत 2026 INDIA

पंतप्रधानांचा
पूर्ण कार्यक्रम
पाहण्यासाठी
क्यूआर कोड
स्कॅन करा

सर्वजन हिताय | सर्वजन सुखाय
WELFARE FOR ALL | HAPPINESS OF ALL

आहे. ती सुशासनावर चांगला परिणाम घडवत आहे. सार्वजनिक सेवांच्या वितरणात सुधारणा करत आहे. आणि उपाययोजना व्यापक पातळीवर नागरिकांपर्यंत पोहोचण्यासाठी त्यांना बळ देत आहे. तंत्रज्ञानाने नेहमीच मानवी प्रगतीला आकार दिला आहे. वीजेने दैनंदिन जीवन आणि कामाचे स्वरूप बदलले, संगणकांनी माहितीवर प्रक्रिया करण्याच्या पद्धतीत बदल घडवून आणला, इंटरनेटने देशांच्या सीमांच्या पलीकडे जात लोकांना आणि प्रणालींना जोडले आहे आणि मोबाईल फोनने तंत्रज्ञान थेट नागरिकांच्या हातात दिले आहे. एआयने या पुढची उभारणी केली आहे आणि आता ते मानवांबरोबर शेती, आरोग्यसेवा, शिक्षण, उत्पादन, हवामान संरक्षण आणि प्रशासन अशा क्षेत्रांमध्ये परिवर्तनासाठी काम करत आहे. भारताच्या दृष्टीने एआय सर्वांसाठी उपलब्ध असेल याची खातरजमा करण्यासाठी, त्याचे लाभ व्यापकपणे सामायिक करणे आवश्यक आहे. 2047 सालापर्यंत विकसित भारताच्या दृष्टिकोनाला अनुसरून भारत या दिशेने वाटचाल करत आहे.

एआयच्या युगात भारताची युवा शक्ती

कोणत्याही देशाचे भविष्य त्याच्या युवा पिढीवर अवलंबून असते. म्हणूनच युवा पिढीला एकूण भविष्यासाठी तसेच देशाच्या उज्ज्वल भविष्यासाठी सज्ज करणे आवश्यक आहे. देशाची शिक्षण व्यवस्था यामध्ये महत्त्वाची भूमिका बजावते. म्हणूनच, एकविसाव्या शतकाच्या गरजा पूर्ण करण्यासाठी भारताची शिक्षण व्यवस्था आधुनिक केली जात आहे. 2020 साली जागतिक मानके विचारात घेऊन विकसित करण्यात आलेले एक नवीन राष्ट्रीय शिक्षण धोरण सादर करण्यात

भारताची सुपर कॉम्प्युटर क्षमता... जेणेकरून एआय देऊ शकेल जलद उपाय

- भारतातील राष्ट्रीय सुपरकॉम्प्युटिंग मिशन अंतर्गत, आतापर्यंत 39 पेटाफ्लॉप संयुक्त क्षमतेचे 37 सुपरकॉम्प्युटर तयार करण्यात आले आणि सुरू करण्यात आले आहेत.
- हे सुपरकॉम्प्युटर देशभरातील शैक्षणिक संस्था, विद्यापीठे तसेच संशोधन आणि विकास प्रयोगशाळांमध्ये स्थापित केले आहेत.
- आणखी 10 सुपरकॉम्प्युटर सुरू करण्याचे काम चालू आहे. यात 20 पेटाफ्लॉप क्षमतेचा भारतातील सर्वात मोठ्या एचपीसी आणि एआय सेटअप असणाऱ्या राष्ट्रीय सुविधा केंद्राचा समावेश आहे.
- स्वयंपूर्णतेसाठी सर्व्हर, हाय-स्पीड इंटरकनेक्ट, सिस्टम सॉफ्टवेअर स्टॅक, डायरेक्ट-टू-चिप लिव्हिड कूलिंग तंत्रज्ञानासह विविध स्वदेशी उप-घटक विकसित करण्यात आले आहेत.
- स्वदेशी परम रुद्र सुपर संगणक हे स्वदेशी सॉफ्टवेअर स्टॅक आणि देशांतर्गत रचना, विकसन आणि निर्माण केलेल्या रुद्र सिरीज सर्व्हरचा वापर करून तयार करण्यात आले आहेत.

6,000

रुद्र सर्व्हर स्थापित केले गेले आहेत परम रुद्र सुपर संगणकावर, आणखी 1,500 सर्व्हर तयार केले जात आहेत.

पंतप्रधानांचा पूर्ण कार्यक्रम
पाहण्यासाठी क्यूआर कोड स्कॅन करा

आले. या उद्देशाने विकसित केलेली सर्व पायाभूत सुविधा एआय-आधारित आहे. आज, भारत एआयचा विकास आणि एआयच्या अवलंबनात आघाडीवर असलेल्या देशांमध्ये आहे. याचा विस्तार करण्यासाठी सरकारने इंडिया एआय मिशन सुरू केले आहे. यामुळे जागतिक दर्जाच्या पायाभूत सुविधा, उच्च दर्जाचे डेटा सेट आणि संशोधन सुविधा निर्माण होत आहेत. भारतात एआय सेंटर्स ऑफ एक्सलन्सची संख्याही वाढत आहे. प्रसिद्ध संस्था, उद्योग आणि स्टार्टअप्स या केंद्रांना गती देत आहेत. भारत मेक इन इंडिया व्हिजनला अनुसरून काम करत आहे आणि या क्षेत्रासाठी दृष्टीकोन आहे, मेक एआय वर्क फॉर इंडिया. हा तांत्रिक प्रवास वेळेवर पूर्ण करण्यासाठी आणि भविष्यातील तंत्रज्ञानाच्या क्षेत्रात भारताला 'जगात सर्वोत्तम'मध्ये स्थान प्राप्त व्हावे, यासाठी काम सुरू आहे. सार्वजनिक हितासाठी भारत कृत्रिम बुद्धिमत्तेवर आधारित अनुप्रयोग विकसित करत आहे. देशात कृत्रिम बुद्धिमत्ता क्षेत्रातील प्रतिभेची कमतरता नाही. या वैविध्यपूर्ण प्रतिभेच्या बळावर भारत स्वतःचे मोठे भाषा मॉडेल विकसित करत आहे. कृत्रिम बुद्धिमत्तेचे भविष्य चांगले असेल आणि सर्वांसाठी असेल,

यासाठी भारत आपला अनुभव आणि कौशल्य सामायिक करण्यास तयार आहे.

भारताची तयारी: मजबूत डिजिटल पाया

भारताने एआयच्या दिशेने अचानक पाऊल टाकले नाही. मागच्या दशकभरात भारताने आपला डिजिटल पाया रचला आहे. डिजिटल इंडिया मिशनने शासकीय सेवा ऑनलाइन आणल्या, इंटरनेट सुलभ केले आणि डिजिटल सक्षमीकरणाचा पाया घातला. त्यातील आधार आणि डिजिटल ओळख यामुळे प्रत्येक नागरिकाला डिजिटल ओळख मिळाली, परिणामी शासकीय योजनांचे लाभ नागरिकांना थेट

मिळू शकले. यूपीआयने डिजिटल पेमेंट सोपे केले आणि आज, लहान दुकानदारांपासून ते मोठ्या व्यवसायांपर्यंत प्रत्येकजण ते वापरत आहे.

कोविन या मंचाने कोविड-19 च्या काळात लाखो लसीकरणांचे डिजिटल व्यवस्थापन केले. यातून भारताच्या तांत्रिक क्षमता जगासमोर आल्या. या सर्व उपक्रमांनी एआयसाठी आवश्यक असलेला डेटा, डिजिटल पायाभूत सुविधा आणि तांत्रिक आत्मविश्वास दिला. सरकारने 'इंडिया एआय मिशन' द्वारे एआय संशोधन, स्टार्टअप्स आणि पायाभूत सुविधांना प्रोत्साहन देण्यासाठी मोठ्या गुंतवणुकीची घोषणा केली. या उपक्रमात कौशल्य विकासात एआयचा समावेश करणे, स्टार्टअप परिसंस्थेला चालना देणे, तसेच, तंत्रज्ञान केवळ इंग्रजी भाषेपुरते मर्यादित राहू नये यासाठी भारतातील विविध भाषांचा विचार करणारे एआय मॉडेल विकसित करण्यावर लक्ष केंद्रित करणे या बाबी समाविष्ट आहेत. भारत सरकार जबाबदार आणि नैतिक एआयवर भर देते. यामध्ये डेटा सुरक्षा, पारदर्शकता, जबाबदारी आणि नागरिकांच्या गोपनीयतेचे संरक्षण समाविष्ट आहे. विज्ञान आणि तंत्रज्ञानाची परिवर्तनकारी शक्ती महत्त्वाची आहे, आणि म्हणूनच ती नैतिक आणि समावेशक असली पाहिजे. आज किरकोळ विक्रीपासून लॉजिस्टिक्सपर्यंत, ग्राहक सेवेपासून मुलांच्या गृहपाठापर्यंत एआयचा वापर सर्वत्र केला जातो आहे. अर्थात, भारतात, एआयची क्षमता समाजाच्या प्रत्येक घटकासाठी वापरली जात आहे.

एआय इम्पॅक्ट समिट 2026
ने भारताच्या एआयमधील
उल्लेखनीय क्षमता जगासमोर
सादर केल्या. भारताने
तीन मेड इन इंडिया एआय
मॉडेल्सही लाँच केली आहेत. हे
आतापर्यंतचे सर्वात मोठे एआय
संमेलन होते.

-नरेंद्र मोदी, पंतप्रधान

एआय केवळ शिक्षण, आरोग्य, सुरक्षा आणि रोजगारासाठीच नवीन संधी प्रदान करू शकते असे नाही तर निर्णय प्रक्रियेतही सर्वाना समान भागीदार बनवू शकते. शासकीय योजनांचे लाभ तळागाळापर्यंत पोहोचवण्याच्या कामी डेटा विश्लेषण मदत करू शकते. एआय-संचालित डेटा पडताळणीद्वारे फसवे लाभार्थी ओळखून, योजनांचे लाभ प्रत्येक गरजू व्यक्तीपर्यंत पोहोचतील याची खात्री करता येते. 2018 साली भारताने कृत्रिम बुद्धिमत्तेच्या

वापराला प्रोत्साहन देण्यासाठी 'नॅशनल स्ट्रॅटेजी फॉर आर्टिफिशियल इंटेलिजेंस' सुरू केले. विशिष्ट क्षेत्रांमध्ये कृत्रिम बुद्धिमत्तेच्या विकासाला प्रोत्साहन देणे हा त्यामागचा उद्देश होता.

2021 साली 'जबाबदार एआय' बाबत एक मसुदा सादर करण्यात आला होता, ज्यामध्ये नैतिकता, पारदर्शकता आणि जबाबदारीला प्राधान्य देण्यात आले होते. 'सर्वांसाठी एआय' या संकल्पनेनुसार हे राष्ट्रीय धोरण विकसित करण्यात आले होते. मागच्या वर्षी पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांच्या अध्यक्षतेखाली केंद्रीय मंत्रिमंडळाने 'मेकिंग एआय इन इंडिया' आणि 'मेकिंग एआय वर्क इन इंडिया' या दृष्टिकोनाचे अनुसरण करून, दहा हजार कोटी रुपयांपेक्षा जास्त अर्थसंकल्पिय तरतुदीसह भारत एआय या राष्ट्रीय मोहिमेला मान्यता दिली. हे अभियान सार्वजनिक आणि खाजगी क्षेत्रातील धोरणात्मक कार्यक्रम आणि भागीदारीच्या माध्यमातून एआय नवोपक्रमांना चालना देण्यासाठी एक मोठी परिसंस्था स्थापित करेल. 2025 साली भारत आणि फ्रान्स यांच्या सह-अध्यक्षतेखाली झालेल्या पॅरिस एआय शिखर परिषदेत, पंतप्रधान मोदींनी एआयला अधिक समावेशक आणि प्रभावी बनवण्याच्या गरजेवर भर दिला, जेणेकरून ते सर्व क्षेत्रांसाठी उपयुक्त ठरू शकेल. या संदर्भात, एआय महिलांच्या सुरक्षिततेत आणि लिंग-आधारित हिंसाचार रोखण्यात देखील महत्त्वपूर्ण भूमिका बजावत आहे. एआय-आधारित आपत्कालीन सूचना प्रणाली महिलांना त्वरित मदत देऊ शकतात. भारताला एक सशक्त आणि स्वावलंबी राष्ट्र म्हणून स्थापित करणे, हे विकसित भारत 2047 चे उद्दिष्ट आहे. ते साध्य करण्याच्या कामी एआय तंत्रज्ञान महत्त्वपूर्ण भूमिका बजावेल. तसेच ते समावेशक आणि

प्रगतीशील समाजाच्या विकासातही महत्त्वाची भूमिका बजावू शकेल.

भारताचा एआय प्रवास ही केवळ कोड आणि अल्गोरिदमची कहाणी नाही. ही तंत्रज्ञानाला मानवतेचा साथीदार मानणाऱ्या दृष्टिकोनाची कहाणी आहे. आज कृत्रिम बुद्धिमत्तेच्या युगात भारत मानवतेची दिशा निश्चित करणाऱ्या दृष्टिकोनासह आगेकूच करत आहे. बुद्धिमत्तेच्या बाबतीत यंत्रे मानवांना मागे टाकतील अशी चिंता काहीना आहे. परंतु सामूहिक भविष्याची आणि सामायिक नशिबाची गुरुकिल्ली मानवाशिवाय इतर कोणाच्याही हाती नाही. अर्थात एआय म्हणजे जादू नाही, तर ते एक शक्तिशाली साधन आहे. आपण ते कसे वापरतो यावर त्याचा परिणाम अवलंबून असेल. भारताचा संदेश स्पष्ट आहे: 'एआय मानवतेसोबत काम करेल, तेव्हाच त्याचे भविष्य उज्ज्वल असेल.'

एआयच्या सोबतीने आपण निश्चितच एका नवीन युगात प्रवेश करत आहोत. कृत्रिम बुद्धिमत्ता ही निव्वळ तंत्रज्ञानाच्या साधनापलीकडे विस्तारली आहे. एआय हा नवीन भवितव्य घडवण्याचा पाया बनत आहे. लोकांना जोडण्याची क्षमता ही एआयची सर्वात महत्त्वाची ताकद आहे. एआयचा योग्य वापर केवळ देशाची आर्थिक प्रगती सुनिश्चित करत नाही तर समानता आणि सामाजिक न्यायाचीही हमी देतो. पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांच्या नेतृत्वाखाली, भारताने आपला डिजिटल पाया मजबूत केला आहे, एआय मिशन सुरू केले आहे आणि जगाला स्पष्ट संदेश दिला आहे की एआयचे भविष्य मानवतेच्या बरोबरीने आहे, मानवतेशिवाय नाही. इंडिया एआय इम्पॅक्ट समिट 2026 हा याच विश्वासाचा उत्सव आहे. ■

सेवा तीर्थ येथे केंद्रीय मंत्रिमंडळाची पहिली बैठक

'केरळ' आता होणार 'केरळम'

श्रीनगर आंतरराष्ट्रीय विमानतळावर बांधले जाणार सिव्हिल एन्क्लेव्ह

युगाब्द 5127, विक्रम संवत 2082, फाल्गुन शुक्ल अष्टमी, 24 फेब्रुवारी रोजी नवनिर्मित सेवा तीर्थ येथे केंद्रीय मंत्रिमंडळाची पहिली बैठक झाली. देशासाठी अनेक अभूतपूर्व निर्णय घेण्यात आले. स्वदेशी विचारसरणी, आधुनिक रचना आणि 1.4 अब्ज देशवासीयांच्या अमर्याद क्षमतेच्या पायावर बांधलेले सेवा तीर्थ राष्ट्रसेवेचे कर्तव्य पुढे नेत राहिल, असा ठराव मंत्रिमंडळाने या बैठकीत केला...

मंत्रिमंडळ निर्णयांसंदर्भातील पत्रकार परिषद पाहण्यासाठी क्यूआर कोड स्कॅन करा.

निर्णय : 'केरळ' राज्याचे नाव 'केरळम' असे करण्याच्या प्रस्तावाला मंजूरी.

परिणाम : केंद्रीय मंत्रिमंडळाने मंजूर केलेला हा प्रस्ताव राष्ट्रपतींकडे विचारार्थ पाठवण्यात येईल. केरळ (नाव बदल) विधेयक, 2026 हे, संविधानाच्या कलम 3 मधील तरतुदीनुसार केरळ राज्य विधानसभेकडे पाठवले जाईल. केरळ राज्य विधानसभेचा अभिप्राय मिळाल्यानंतर, भारत सरकार पुढील कारवाई करेल.

निर्णय : श्रीनगर आंतरराष्ट्रीय विमानतळावर प्रस्तावित, सुमारे

1677 कोटी रूपये खर्चाच्या सिव्हिल एन्क्लेव्हच्या विकासाला मंजूरी

परिणाम : काश्मीर खोऱ्यात हवाई वाहतुकीसंबंधी पायाभूत सुविधा आणि कनेक्टिव्हिटी मजबूत करण्याच्या दिशेने हे एक महत्त्वाचे पाऊल आहे. 73.18 एकर क्षेत्रावर पसरलेल्या या नवीन सिव्हिल एन्क्लेव्ह प्रकल्पात 71,500 चौरस मीटर एवढे क्षेत्रफळ असलेली अत्याधुनिक टर्मिनल इमारत असेल. गर्दीच्या वेळी 2,900 प्रवाशांना सेवा देण्यासाठी आणि वार्षिक एक कोटी प्रवाशांच्या वाहतुकीसाठी उपयुक्त ठरेल, अशा

प्रकारे या इमारतीची रचना करण्यात येईल. या इमारतीमध्ये सुरक्षा कर्मचाऱ्यांसाठी बॅरॅक्स देखील बांधल्या जातील. पायाभूत सुविधांमध्ये सुधारणा करण्याबरोबरच या प्रकल्पामुळे दाल सरोवर, शंकराचार्य मंदिर आणि मुघल गार्डन अशा प्रसिद्ध पर्यटन स्थळांच्या ठिकाणी जाणे सहजसुलभ होईल. तसेच पर्यटन आणि आर्थिक विकासाला लक्षणीयरीत्या चालना मिळेल अशी अपेक्षा आहे. या प्रकल्पामुळे रोजगाराच्या संधी निर्माण होतील आणि गुंतवणुकीला प्रोत्साहन मिळेल, ज्यामुळे एक प्रमुख पर्यटन आणि आर्थिक केंद्र म्हणून श्रीनगरचे स्थान मजबूत होईल.

निर्णय : 2026-27 हंगामासाठी कच्च्या तागासाठी किमान आधारभूत किंमत (MSP) मंजूर.

परिणाम : कच्च्या तागाची (टीडी- ग्रेड) किमान आधारभूत किंमत प्रति क्विंटल 5925 रूपये इतकी निश्चित करण्यात आली आहे. यामुळे तागाच्या देशांतर्गत सरासरी उत्पादन खर्चापेक्षा 61.8 टक्के नफा होईल. 2026-27 साठी कच्च्या तागाचा किमान आधारभूत किंमत मागील विपणन हंगाम 2025-26 पेक्षा प्रति क्विंटल 275 रूपयांनी जास्त आहे.

केंद्र सरकारची नोडल एजन्सी म्हणून भारतीय जूट महामंडळ, किमान आधारभूत किंमती संदर्भातील कामकाज पाहणे सुरूच ठेवेल. जूट खरेदीच्या या प्रक्रियेत होणारा कोणताही तोटा केंद्र सरकारकडून पूर्णपणे भरून काढला जाईल.

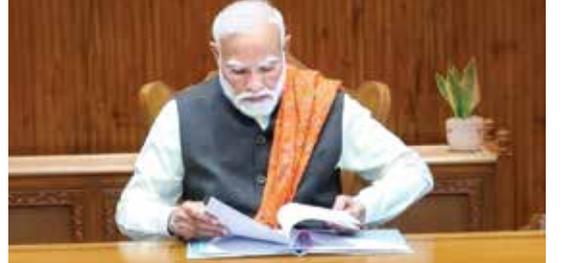
निर्णय : लोक उद्यम विभागाने, 4 फेब्रुवारी 2010 रोजी जारी केलेल्या मार्गदर्शक तत्त्वानुसार, महारत्न दर्जा असलेल्या केंद्रीय सार्वजनिक क्षेत्रातील कंपन्यांना जे अधिकार देण्यात येतात, त्याच अनुषंगाने पॉवरग्रिड या कंपनीला अधिक विस्तारित अधिकार देण्यास मंजुरी देण्यात आली आहे.

परिणाम : या मंजुरीमुळे पॉवरग्रिडला आता त्यांच्या प्रत्येक उपकंपनीमध्ये इक्विटी गुंतवणुकीची मर्यादा सध्याच्या 5,000 कोटी रुपयांवरून वाढवून 7,500 कोटी रुपये करता येईल. कंपनीच्या एकूण मालमत्तेच्या 15 टक्क्याची सध्याची मर्यादा मात्र कायम ठेवण्यात आली आहे. या निर्णयामुळे देशातील सर्वात मोठी आणि अनुभवी ट्रान्समिशन सेवा प्रदाता कंपनी असलेल्या पॉवरग्रिडला त्यांच्या मुख्य व्यवसायात गुंतवणूक वाढवता येईल. तसेच, यामुळे अक्षय्य ऊर्जा क्षमता वाढवण्यास मदत होऊन 500 गिगावॉटचे अपारंपरिक ऊर्जा स्रोतांचे उद्दिष्ट गाठणे सोपे होईल.

निर्णय : महाराष्ट्र, मध्य प्रदेश, बिहार आणि झारखंड या 4 राज्यांमधील 8 जिल्ह्यांमध्ये रेल्वे मार्गांचे जाळे विस्तारण्यासाठी तीन 'मल्टी ट्रॅकिंग' प्रकल्पांना मंजुरी.

परिणाम : भारतीय यामुळे भारतीय रेल्वेच्या विद्यमान जाळ्यात सुमारे 307 किलोमीटरची भर पडेल. या प्रस्तावित प्रकल्पांमुळे सुमारे 5,407 गावांमधील संपर्क व्यवस्था सुधारेल. याचा फायदा 98 लाख लोकसंख्येला होईल. एकूण 9,072 कोटी रुपयांच्या अंदाजित खर्चाचे हे प्रकल्प 2030-31 पर्यंत पूर्ण केले जातील. रेल्वे मार्गांची क्षमता वाढल्यामुळे प्रवासाचा वेग वाढेल आणि भारतीय रेल्वेची कार्यक्षमता तसेच विश्वासार्हता अधिक सुधारेल. हे काम पूर्ण झाल्यावर रेल्वेचे संचालन अधिक सुटसुटीत होईल आणि मालवाहतूक तसेच प्रवाशांची

'सेवा तीर्थ' मध्ये केंद्रीय मंत्रिमंडळाची ऐतिहासिक पहिली बैठक

पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांच्या अध्यक्षतेखाली, पंतप्रधान कार्यालयाच्या 'सेवा तीर्थ' या नवीन वास्तूत केंद्रीय मंत्रिमंडळाची ऐतिहासिक पहिली बैठक पार पडली. येथे घेतलेला प्रत्येक निर्णय 140 कोटी भारतीयांच्या प्रती असलेल्या सेवा-भावनेने प्रेरित असेल आणि तो राष्ट्रनिर्मितीच्या व्यापक ध्येयाशी जोडलेला असेल, या संकल्पाचा पुनरुच्चार या बैठकीत मंत्रिमंडळाने केला. या परिसरातील प्रत्येक निर्णय 'नागरिक देवो भव' या भावनेने घेतला जाईल. हे ठिकाण सत्ता प्रदर्शनाचे केंद्र नसून प्रत्येक भारतीयाच्या सक्षमीकरणाचे केंद्र बनेल. 'सेवा तीर्थ' मधून होणारा शासनाचा प्रत्येक प्रयत्न देशातील तळागाळातील व्यक्तीचे जीवन सुसह्य करण्याच्या भावनेशी जोडलेला असेल.

गर्दी कमी करण्यास मदत होईल.

निर्णय : गुजरात मेट्रो रेल कॉर्पोरेशन लि. अंतर्गत गिफ्ट सिटी ते शाहपूर या सध्याच्या उत्तर-दक्षिण कॉरिडोरच्या विस्ताराला मान्यता.

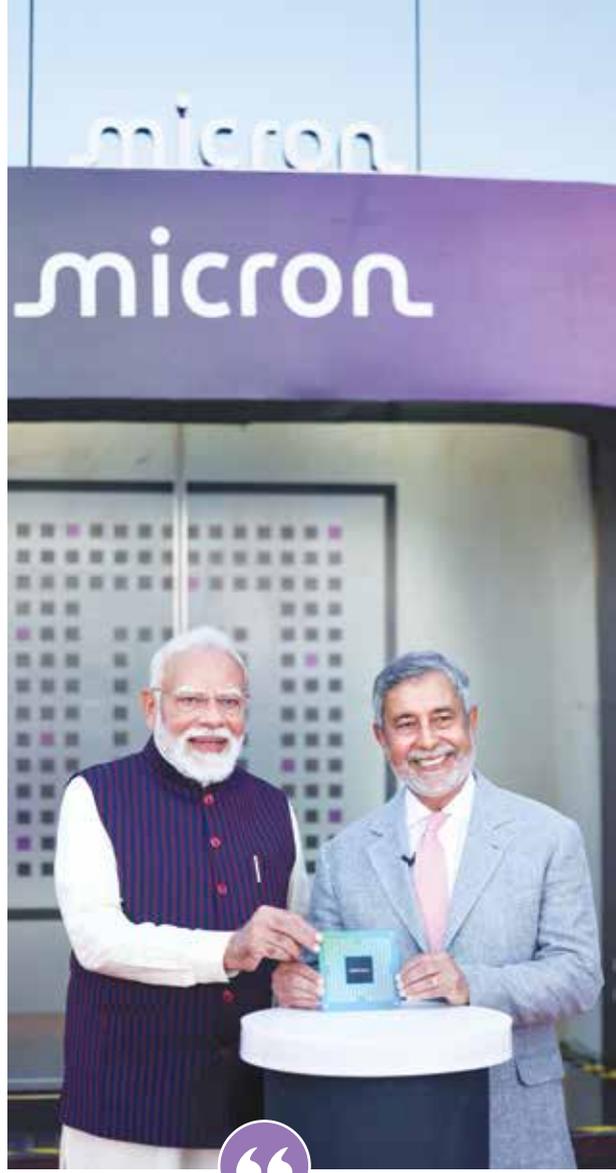
परिणाम : हा कॉरिडोर 3.33 किलोमीटर लांबीचा असेल आणि त्यात तीन उन्नत स्थानके असतील. हा प्रकल्प साधारणपणे चार वर्षांत पूर्ण होणे अपेक्षित आहे. या प्रकल्पाचा अंदाजित खर्च 1,067.35 कोटी रुपये आहे. या विस्तारित मार्गामुळे 2029 पर्यंत सुमारे 23,702 प्रवाशांना आणि 2041 पर्यंत सुमारे 58,059 प्रवाशांना लाभ मिळण्याची शक्यता आहे. हा मार्ग अहमदाबाद आणि गिफ्ट सिटीमधील संपर्क आणि दळणवळण व्यवस्था अधिक मजबूत करेल. या मार्गावरील प्रमुख बहुराष्ट्रीय कंपनी, शैक्षणिक संस्था आणि व्यापारी केंद्रांना याचा थेट फायदा होईल. ■

चिप निर्मिती मध्ये भारत होणार स्वावलंबी

विकसित भारताची निर्मिती तेव्हाच शक्य आहे जेव्हा भारत आत्मनिर्भर होईल आणि त्यासाठी 'मेड इन इंडिया' चिप अत्यंत महत्त्वाच्या आहेत. कारण चिप जेव्हा भारतात तयार होईल, तेव्हा आपल्याला आधुनिक उपकरणांच्या उत्पादनासाठी इतर देशांवर अवलंबून रहावे लागणार नाही. याच उद्देशाने, 21 फेब्रुवारी रोजी उत्तर प्रदेशात एचसीएल-फॉक्सकॉन सेमीकंडक्टर कारखान्याच्या समारंभात पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी स्पष्ट केले की, भारताला चिप निर्मितीमध्ये स्वावलंबी बनवायचे आहे. यासोबतच, 28 फेब्रुवारी रोजी त्यांनी गुजरातच्या साणंद येथे मायक्रोन टेक्नॉलॉजी कंपनीच्या सेमीकंडक्टर जोडणी, चाचणी आणि पॅकेजिंग केंद्राचेही उद्घाटन केले.

भारत, आज विकसित होण्याच्या ध्येयाच्या दिशेने अत्यंत वेगाने काम करत आहे. या दशकात तंत्रज्ञानाच्या क्षेत्रात भारत करत असलेले कामच, 21 व्या शतकातील देशाच्या शक्तीचा आणि प्रगतीचा भक्कम पाया ठरेल. पर्यावरण पूरक ऊर्जा, अंतराळ तंत्रज्ञान, डिजिटल आणि उत्पादन तंत्रज्ञानासोबतच कृत्रिम बुद्धिमत्ते सारख्या मानवतेचे भवितव्य ठरवणाऱ्या प्रत्येक तंत्रज्ञानामध्ये भारत अभूतपूर्व गुंतवणूक करत आहे. भारतात होत असलेला सेमीकंडक्टर परिसंस्थेचा भक्कम विकास हे याचे एक उत्तम उदाहरण आहे, असे उत्तर प्रदेशातील एचसीएल-फॉक्सकॉन सेमीकंडक्टर कारखान्याच्या पायाभरणी समारंभात पंतप्रधानांनी नमूद केले. सेमीकंडक्टर क्षेत्रात भारताने आपला प्रवास उशिराने सुरू केला असला, तरी आता भारताची आगेकूच अत्यंत वेगाने सुरू आहे. भारताने आपल्या सेमीकंडक्टर मिशनअंतर्गत आतापर्यंत 10 सेमीकंडक्टर फॅब्रिकेशन आणि पॅकेजिंग प्रकल्पांना मंजूरी दिली आहे. यापैकी चार कारखान्यांमध्ये लवकरच उत्पादन सुरू होणार आहे.

सेमीकंडक्टर परिसंस्था म्हणजे केवळ एखादा कारखाना नव्हे. ही परिसंस्था, यंत्रसामुग्री तयार करणारे, डिझाइन इंजिनिअर्स, संशोधन संस्था, मालपुरवठा साखळी आणि कुशल तंत्रज्ञ अशा अनेक स्तरांच्या संयोगातून बनते. या सर्वांच्या समन्वयातून एक 'चिप' तयार होते. भारत देखील भारत देखील या परिसंस्थेच्या संपूर्ण मूल्य

आतापर्यंत सेमीकॉन इंडिया कार्यक्रमा अंतर्गत एकूण 10 प्रकल्पांना मंजूरी देण्यात आली आहे. यापैकी मायक्रोन व्यतिरिक्त, इतर तीन प्रकल्प देखील लवकरच उत्पादन सुरू करणार आहेत. आम्ही तयार करत असलेली सेमीकंडक्टर परिसंस्था, 'पॅन इंडिया' म्हणजे संपूर्ण भारत व्यापणारी आहे. म्हणजेच, विकसित भारताची नवीन तंत्रज्ञान केंद्रे देशाच्या कानाकोपऱ्यात विकसित केली जात आहेत.

- नरेंद्र मोदी, पंतप्रधान

पंतप्रधानांचा संपूर्ण कार्यक्रम पाहण्यासाठी क्यू आर कोड स्कॅन करा.

एचसीएल-फॉक्सकॉन संयुक्त उपक्रम प्रकल्प - 'इंडिया चिप प्रायव्हेट लिमिटेड' कंपनीची पायाभरणी

- पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी उत्तर प्रदेशातील यमुना दूतगती महामार्ग औद्योगिक विकास प्राधिकरणात एचसीएल-फॉक्सकॉन संयुक्त उपक्रम प्रकल्प 'इंडिया चिप प्रायव्हेट लिमिटेड' ची पायाभरणी केली.
- एचसीएल-फॉक्सकॉन सेमीकंडक्टर सुविधेची स्थापना हा भारताच्या तांत्रिक स्वावलंबनाच्या प्रवासातील एक अत्यंत महत्त्वाचा टप्पा आहे.
- या प्रकल्पाच्या माध्यमातून भारताला 'हाय-एंड इलेक्ट्रॉनिक्स' आणि सेमीकंडक्टर उत्पादनासाठी एक विश्वसनीय जागतिक केंद्र म्हणून प्रस्थापित करण्याचे उद्दिष्ट ठेवण्यात आले आहे.

पंतप्रधानांचा संपूर्ण कार्यक्रम पाहण्यासाठी व्ही आर कोड स्कॅन करा.

प्रकल्पात 3,700 कोटी रुपयांहून अधिक गुंतवणूक

- 3,700कोटी रुपयांहून अधिक गुंतवणुकीचा हा प्रकल्प देशांतर्गत उत्पादन क्षमता मजबूत करण्यासाठी, आयातीवरील अवलंबित्व कमी करण्यासाठी आणि एक भक्कम जागतिक पुरवठा साखळी तयार करण्यासाठी मदत करेल.
- हा प्रकल्प मोबाईल फोन, टॅब्लेट, लॅपटॉप, ऑटोमोटिव्ह, गाहकांसाठीची इलेक्ट्रॉनिक उपकरणे आणि इतर उपकरणां सारख्या प्रमुख क्षेत्रांना सहकार्य करण्यात महत्त्वाची भूमिका बजावेल.
- या उपक्रमामुळे भारतातील सेमीकंडक्टर परिसंस्थेला मोठे प्रोत्साहन मिळेल. त्यामुळे नवोन्मेष, कौशल्य विकास आणि तंत्रज्ञान हस्तांतरणास प्रोत्साहन मिळेल.
- यामुळे अभियंते, तंत्रज्ञ आणि व्यावसायिकांसाठी हजारो प्रत्यक्ष आणि अप्रत्यक्ष रोजगार निर्माण होण्याची अपेक्षा आहे. तसेच, हा प्रकल्प पूरक उद्योगांच्या विकासालाही गती देईल.
- हा प्रकल्प भारतात भक्कम आणि स्वावलंबी इलेक्ट्रॉनिक्स उत्पादन व्यवस्था आणि उद्योगसाखळी निर्माण करण्यासाठी उचललेले एक महत्त्वाचे आणि मोठे पाऊल आहे.

इंडिया सेमीकंडक्टर मोहिमेच्या पहिल्या 'एटीएमपी'चे गुजरातमध्ये उद्घाटन

- साणंद येथील एटीएमपी (असेंबली टेस्टिंग मार्किंग पॅकेजिंग) कारखान्यातून भारतात तयार झालेल्या पहिल्या सेमीकंडक्टर मेमरीचे व्यावसायिक उत्पादन आणि पुरवठा सुरू झाला आहे. हा विकास जागतिक सेमीकंडक्टर मूल्य साखळीत भारताचे स्थान मजबूत करण्याच्या दिशेने एक मोठे पाऊल आहे.
- साणंद येथील या प्रकल्पाचे भूमिपूजन सप्टेंबर 2023 मध्ये झाले होते आणि 'इंडिया सेमीकंडक्टर मिशन' या मोहिमे अंतर्गत मंजूर झालेला हा पहिला प्रस्ताव होता.
- एकूण 22,500 कोटी रुपयांहून अधिक खर्चाच्या या प्रकल्पाचे बांधकाम, मंजूरी मिळाल्यानंतर लगेचच सुरू करण्यात आले. यावरून देशातील धोरणात्मक सेमीकंडक्टर गुंतवणुकीला गती देण्यासाठी सरकार किती कटिबद्ध आहे, हे दिसून येते.
- साणंदचा कारखाना पूर्णपणे सुरू झाल्यावर सुमारे 5 लाख चौरस फूट इतके अत्यंत स्वच्छ व नियंत्रित वातावरण असलेले 'क्लीनरूम' क्षेत्र उपलब्ध होईल. या क्लीनरूममध्ये रेइड प्लोअर असलेली विशेष रचना असेल आणि आकाराच्या दृष्टीने ते जगातील अशा प्रकारच्या सर्वात मोठ्या क्लीनरूमपैकी एक असेल.

साखळीवर लक्ष केंद्रित करत आहे. पंतप्रधान मोदी यांनी गुजरातच्या साणंद येथे 'मायक्रोन सेमीकंडक्टर टेक्नॉलॉजी इंडिया प्रायव्हेट लिमिटेड'च्या सुविधेच्या उद्घाटनप्रसंगी सांगितले की यावर्षीच्या

अर्थसंकल्पात 'इंडिया सेमीकंडक्टर मिशन 2.0' ची घोषणा करण्यात आली आहे. जसजसे उत्पादन वाढेल, तसतसे भारतातच घटक आणि कच्च्या मालाची मागणीही वाढत जाईल, हा यामागचा मुख्य उद्देश आहे. ■

तामिळनाडू आणि पुद्दुचेरीला मिळाले 7,100 कोटी रुपयांचे प्रकल्प

भक्कम पायाभूत सुविधा... जीवन होईल अधिक सुखकर

मी जेव्हा पूर्वी येथे आलो होतो, तेव्हा मी 'BEST' पुद्दुचेरीचा मंत्र दिला होता. 'BEST' चा अर्थ आहे - व्यवसाय, शिक्षण, अध्यात्म आणि पर्यटन. गेल्या साडेचार वर्षांत हा विचार आता वास्तवात उतरताना दिसत आहे.

- नरेंद्र मोदी, पंतप्रधान

खंबीर आणि बलवान तरुण, निरोगी मनुष्यबळ, वाहतूक दळणवळणासह पायाभूत सुविधांमधील गुंतवणूक ही कोणत्याही राष्ट्राच्या प्रगतीचा सर्वात महत्त्वाचा 'सारथी' असते. भारत सरकार अत्याधुनिक पायाभूत सुविधांची सातत्याने निर्मिती करत आहे. 2026-27 या आर्थिक वर्षामध्ये, पायाभूत सुविधांवर 12 लाख कोटी रुपये खर्च केले जातील. पायाभूत सुविधांसाठी अधिक निधी म्हणजे लोकांचे जीवन सुलभ करणारे रस्ते, पाणीपुरवठा, किनारी पायाभूत सुविधा, शाळा आणि रुग्णालयांची निर्मिती. याच मालिकेत, पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी 1 मार्च रोजी मदुराईमध्ये 4,400 कोटी रुपये आणि पुद्दुचेरीमध्ये 2,700 कोटी रुपयांच्या विविध प्रकल्पांचे उद्घाटन आणि पायाभरणी केली...

वि कसित भारताचा संकल्प सिद्ध करण्यासाठी देशाला सज्ज करण्याकरता झटत असलेल्या पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी 1 मार्च रोजी तामिळनाडूच्या मदुराई येथे 4,400 कोटी रुपयांच्या विविध पायाभूत सुविधा प्रकल्पांचे उद्घाटन, लोकार्पण आणि पायाभरणी केली. तसेच पुद्दुचेरीमध्ये पायाभूत सुविधांचे सक्षमीकरण, नागरी सुविधांचा विस्तार, औद्योगिक प्रगती, शिक्षण, जागतिक दर्जाची आरोग्य सेवा आणि शाश्वत विकासाला गती देणारे विविध प्रकल्प देशाला अर्पण केले, तर काही प्रकल्पांची पायाभरणीही केली. पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी मदुराई आणि पुद्दुचेरी येथील सभामध्ये उपस्थितांना संबोधित करताना सांगितले की, मदुराईमधील पायाभूत सुविधांच्या कामांमुळे संपर्क व्यवस्था आणि दळणवळणामध्ये सुधारणा होईल आणि संपूर्ण तामिळनाडूतील जनतेला याचा मोठा फायदा होईल.

मदुराई येथील कार्यक्रमात पंतप्रधानांनी नमूद केले की, उच्च दर्जाच्या पायाभूत सुविधांची निर्मिती हे लोकांच्या सक्षमीकरणाचे माध्यम आहे. गेल्या दशकात केंद्र सरकारने तामिळनाडूतील महामार्गांवर मोठी गुंतवणूक केली आहे. यामुळे भाविकांचा प्रवास अधिक सुखकर झाला आहे. तसेच कृषी आणि सागरी उत्पादनांची वाहतूक सुलभ झाली आहे. गेल्या दहा वर्षांत भारतीय रेल्वे ही एक आधुनिक, कार्यक्षम आणि लोककेंद्रित वाहतूक व्यवस्था म्हणून

पंतप्रधानांचा संपूर्ण कार्यक्रम पाहण्यासाठी व्ही आर कोड स्कॅन करा.

पायाभूत सुविधा

तामिळनाडू, पुद्दुचेरीला मिळाली विकासाची भेट

पुद्दुचेरीमधील उद्घाटन आणि पायाभरणी झालेले प्रमुख प्रकल्प

- पीएम ई-बस सेवेअंतर्गत ई-बस संचालनाचा शुभारंभ.
- पुद्दुचेरी सरकारच्या सांडपाणी आणि पाणीपुरवठा क्षेत्रातील विविध प्रकल्पांचे उद्घाटन.
- राष्ट्रीय तंत्रज्ञान संस्था, कराईकल येथील 'डॉ. एपीजे अब्दुल कलाम इंजिनिअरिंग ब्लॉक' आणि 'गंगा हॉस्टेल'चे लोकार्पण. तसेच जवाहरलाल न्नातकोत्तर वैद्यकीय शिक्षण आणि संशोधन संस्था (जेआयपीएमएआर) मधील प्रादेशिक कर्करोग केंद्राचे आधुनिकीकरण आणि पुद्दुचेरी विद्यापीठाच्या नवीन इमारती आणि वसतिगृहाचे लोकार्पण.
- 750 एकरमध्ये पसरलेले करासूर सेदरापेट औद्योगिक क्षेत्र राष्ट्राला अर्पण.
- 'प्रधानमंत्री ग्राम सडक योजने' अंतर्गत ग्रामीण भागातील 41 रस्त्यांची निर्मिती, पुद्दुचेरीमधील 'हेरिटेज टाउन' अर्थात वारसा जपणार्या शहराचा विकास आणि किनारी अधिवास आणि ठोस उत्पन्नासाठी मॅग्नोव्ह उपक्रम- मिष्टी योजनेअंतर्गत खारफुटी संवर्धन कामांची पायाभरणी.

एस ए एस सी आय योजनेत पुद्दुचेरीचा समावेश

राज्यांना भांडवली गुंतवणुकीसाठी विशेष सहाय्य योजनेअंतर्गत (एस ए एस सी आय) शहरी रस्ते, गटारांचे जाळे, सार्वजनिक इमारती, वसतिगृहे आणि कीडा सुविधा यांसारख्या प्रमुख प्रकल्पांची पायाभरणी करण्यात आली. मूळतः केवळ राज्यांपुरती मर्यादित असलेल्या या योजनेत, पुद्दुचेरीलाही समाविष्ट करण्यास भारत सरकारने मंजुरी दिली आहे.

तामिळनाडूमध्ये विकासाला वेग

- 2014 या वर्षा पासून आतापर्यंत तामिळनाडूमध्ये एकूण 4,000 किलोमीटर लांबीचे महामार्ग बांधण्यात आले आहेत.
- गेल्या दशकाच्या तुलनेत तामिळनाडूसाठी पायाभूत सुविधांच्या वित्तपुरवठ्यात तीन पटीने वाढ झाली आहे. वर्तमान सरकार सत्तेवर आल्यापासून रेल्वे अर्थसंकल्पामध्ये सुमारे नऊ पटीने वाढ झाली आहे.
- 2009 ते 2014 दरम्यान वार्षिक खर्चाची तरतूद 880 कोटी रुपये होती. 2026-27 या वर्षा साठी ती वाढवून 7,600 कोटी रुपये करण्यात आली आहे.
- राज्यात 1,300 किमी पेक्षा जास्त नवीन रेल्वे मार्ग टाकण्यात आले असून, 97 टक्के विद्युतीकरणाचे लक्ष्य गाठले गेले आहे.
- भारतातील पहिला, व्हर्टिकल लिफ्ट ब्रिज असलेल्या 'नवीन पंढन ब्रिज'चे उद्घाटन झाले.
- सध्या 9 वंदे भारत आणि 9 अमृत भारत रेल्वेगाड्या तामिळनाडूतील जनतेच्या सेवेत आहेत. त्यांचे डबे, चेन्नई येथील 'इंटीग्रल कोच फॅक्टरी' (आय सी एफ) मध्ये तयार झाले आहेत.
- अमृत भारत रेल्वे स्थानक योजने' अंतर्गत राज्यातील 77 रेल्वे स्थानकांचे आधुनिकीकरण केले जात आहे.

तामिळनाडूतील प्रमुख प्रकल्प

- एन एच-332 ए चा मरवकनम-पुद्दुचेरी विभाग आणि एन एच-87 चा परमकुडी-रामनाथपुरम विभाग चौपटरी करण्याच्या कामाची पायाभरणी.
- अमृत भारत रेल्वेस्थानक योजनेअंतर्गत 8 पुनर्विकसित रेल्वे स्थानकांचे उद्घाटन. यामध्ये मोराप्पुर, बोम्मीडी, श्रीविल्लीपुतुर, शोलावंदन, मनापराई, पोलाची जंक्शन, कराईकुडी जंक्शन, तिरुवरूर जंक्शन यांचा समावेश आहे.
- चेन्नई बीच - चेन्नई एगमोर चौथी रेल्वे मार्गिका, राष्ट्राला अर्पण.
- कुंभकोणम, येरकांड आणि वेल्लोर येथे तीन नवीन आकाशवाणी एफएम रिसे ट्रान्समीटर उद्घाटन.

2026-27 या आर्थिक वर्षा मध्ये बंगळूरु-चेन्नई आणि चेन्नई-हैदराबाद बुलेट ट्रेन प्रवासी टप्प्याचा प्रस्ताव आहे. तामिळनाडूचा समावेश, रेअर अर्थ कॉरिडोर मध्ये करण्यात आला आहे. यामागील उद्देश प्रगत उत्पादन, संशोधन आणि तंत्रज्ञान विकासाला चालना देणे हा आहे.

नावारुपाला आली आहे. केंद्रीय अर्थसंकल्पात तामिळनाडूचा समावेश, रेअर अर्थ कॉरिडोर मध्ये करण्यात आला आहे. यामागील उद्देश प्रगत उत्पादन,

संशोधन आणि तंत्रज्ञान विकासाला चालना देणे हा आहे. 'विकसित भारत 2047' ची निर्मिती हे सरकारचे सामूहिक ध्येय आहे. ■

नमो भारतचा विस्तार

सुलभ प्रवास, समृद्धी अपरंपार

केंद्र सरकार देशवासियांना वेगवान प्रवास देऊ इच्छिते, तसेच त्यांना वाहतूक कोंडी आणि प्रदूषणातून मुक्त करून सर्व प्रकारच्या सुविधा पुरवू इच्छिते. म्हणूनच, आज देशात 'नमो भारत' सारखी आधुनिक सेमी-हायस्पीड रेल्वेगाडी आणि 'वंदे भारत' रेल्वेगाडी धावत आहे. गेल्या 11 वर्षांत देशातील डझनाहून अधिक शहरांपर्यंत मेट्रो पोहोचली आहे. याच सुविधा पुरवण्याच्या साखळीत, 22 फेब्रुवारी रोजी पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी मेरठच्या भूमीवरून पहिल्यांदाच एकाच फलाटावरून 'नमो भारत' द्रुतगती रेल्वे आणि मेट्रो सेवेचा शुभारंभ केला...

भारतात 2014 पूर्वी मेट्रोचा विस्तार अत्यंत संथ गतीने होत होता. परिस्थिती अशी होती की, त्यावेळी देशातील केवळ 5 शहरांमध्येच मेट्रो धावत होती. मात्र, आज देशातील 25 पेक्षा जास्त शहरांमध्ये मेट्रो धावू लागली असून, हे जगातील तिसरे सर्वात मोठे जाळे बनले आहे. उत्तर प्रदेशात मेरठ व्यतिरिक्त इतरही अनेक शहरांमध्ये मेट्रोचे काम वेगाने सुरू आहे.

उत्तर प्रदेशातील मेरठ येथे विविध

विकासकामांच्या शुभारंभप्रसंगी पंतप्रधान नरेंद्र मोदी म्हणाले की, देशात पहिल्यांदाच असे घडत आहे, जिथे एकाच स्थानकावर आणि एकाच मार्गिकेवर 'नमो भारत' आणि 'मेट्रो रेल्वे' धावतील. म्हणजेच, एकाच फलाटावरून तुम्ही शहराच्या आतही प्रवास करू शकाल आणि त्याच स्थानकावरून थेट दिल्लीलाही जाऊ शकाल.

आधुनिक पायाभूत सुविधांवर जेवढा पैसा खर्च केला जात आहे, त्यातून लोकांच्या पैशांची बचत होते आणि तरुणांना रोजगारही मिळतो. पश्चिम उत्तर प्रदेश हे याचे उत्तम उदाहरण आहे. येथे नवनवीन द्रुतगती महामार्ग आणि मालवाहतुकीसाठी समर्पित रेल्वे मार्गिका बांधले जात आहेत. जेवर येथे आंतरराष्ट्रीय विमानतळ साकारत आहे. जेव्हा हे प्रकल्प आकाराला येतात,

तासांचा प्रवास मिनिटांत

मेरठ मेट्रो आणि नमो भारत रेल्वेगाडीला हिरवा झेंडा

पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी शताब्दी नगर नमो भारत रेल्वेस्थानकावर मेरठ मेट्रो आणि नमो भारत रेल्वेगाडीला हिरवा झेंडा दाखवून रवाना केले. तेथून त्यांनी मेरठ दक्षिण स्थानकापर्यंत मेट्रोने प्रवास केला. या प्रवासादरम्यान त्यांनी शाळा-महाविद्यालयांतील तरुणाई आणि इतर प्रवाशांशी संवाद साधला. पंतप्रधान मोदी यांनी मेरठमध्ये सुमारे 12,930 कोटी रुपयांच्या विविध विकास प्रकल्पांचे उद्घाटन करून ते राष्ट्राला अर्पण केले. या प्रकल्पांमुळे शहरी वाहतुकीचे स्वरूप बदलेल आणि नागरिकांचे जीवन सुकर होईल.

ज्या कामाची पायाभरणी केले जाते, ते काम पूर्ण करण्यासाठी रात्रंदिवस काम करणे, ही आमची कार्यसंस्कृती आहे. म्हणूनच आता प्रकल्प पूर्वीसारखे रखडत किंवा भरकटत नाहीत.

- नरेंद्र मोदी, पंतप्रधान

दिल्ली-मेरठ नमो भारत प्रवासी कॉरिडोर राष्ट्राला अर्पण

82 किलोमीटर लांबीचा दिल्ली-मीरठ नमो भारत प्रवासी कॉरिडोर पंतप्रधान मोदी यांनी राष्ट्राला अर्पण केला.

- भारताच्या पहिल्या नमो भारत रिजनल रॅपिड ट्रान्झिट सिस्टम (आर आर टी एस) या प्रादेशिक जलद परिवहन प्रणालीच्या उर्वरित टप्प्यांचेही उद्घाटन करण्यात आले. यामध्ये दिल्लीतील सराय काले खान आणि न्यू अशोक नगर दरम्यानचा 5 किलोमीटरचा टप्पा आणि उत्तर प्रदेशातील मेरठ दक्षिण ते मोदीपुरम दरम्यानचा 21 किलोमीटरचा टप्पा समाविष्ट आहे.
- ताशी 180 किमी वेग राखणारी, 'नमो भारत' ही देशातील पहिली प्रादेशिक जलद परिवहन प्रणाली आहे.
- नमो भारतमुळे साहिबाबाद, गाझियाबाद, मोदीनगर आणि मेरठ यांसारखी प्रमुख शहरी केंद्रे, दिल्लीशी अधिक वेगाने जोडली जातील.
- या कॉरिडॉरचे दिल्लीतील सुरुवातीचे स्थानक सराय काले खान हे आता सुरू झालेल्या 4 नमो भारत स्थानकांपैकी एक आहे.
- हे स्थानक धोरणात्मकदृष्ट्या एक प्रमुख, मल्टी मॉडेल केंद्र म्हणून विकसित केले आहे. हे, हजरत निजामुद्दीन रेल्वे स्थानक, दिल्ली मेट्रोची पॅक लाईन, वीर हकीकत राय आयएसबीटी आणि रिंग रोड सहजपणे जोडते.
- आता सुरू झालेली, शताब्दी नगर, बेगमपुल आणि मोदीपुरम ही इतर तीन नमो भारत रेल्वे स्थानके मेरठमध्ये आहेत.

मेरठ दक्षिण आणि मोदीपुरम दरम्यान 'मेरठ मेट्रो' सेवेचे उद्घाटन

- पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी मेरठ दक्षिण आणि मोदीपुरम दरम्यान मेरठ मेट्रो सेवेचेही उद्घाटन केले. ही सेवा, नमो भारतच्याच पायाभूत सुविधांवर चालवली जाईल.
- देशातील हा अशा प्रकारचा पहिलाच प्रयोग आहे. मीरठ मेट्रो ही भारताची सर्वात वेगवान मेट्रो व्यवस्था असेल, जिचा कमाल वेग सुमारे ताशी 120 किमी असेल.
- मेट्रो, सर्व नियोजित थांब्यांसह संपूर्ण अंतर केवळ 30 मिनिटांत कापेल.
- एकाच पायाभूत सुविधेवर नमो भारत आणि मेरठ मेट्रो चालवल्यामुळे, शहरा-शहरांमधील जलद प्रवास आणि शहरांतर्गत सुलभ वाहतुकीसाठी मोठी मदत होईल. हा शहरी आणि प्रादेशिक वाहतुकीसाठी एक आदर्श नमुना ठरेल.
- यामुळे रस्ते वाहतुकीतील कोंडी कमी होईल आणि वाहनांमुळे होणाऱ्या कार्बन उत्सर्जनात घट होईल.

तेव्हा रोजगाराच्या संधी निर्माण होतात आणि नंतर नवे उद्योग उभे राहतात आणि त्यातूनही रोजगाराची निर्मिती होते. पंतप्रधान मोदी म्हणाले की, उत्तर प्रदेशची ही भूमी श्रम आणि सृजनाची भूमी आहे. येथील शेतकरी,

पशुपालक, लघुउद्योजक, विणकर आणि कारागीर हे सर्वजण 'वारसा आणि विकास' हा मंत्र साकार करत आहेत. अशा वेळी जेव्हा भारताचे सामर्थ्य वाढते, तेव्हा उत्तर प्रदेशलाही त्याचा मोठा फायदा होतो. ■

अर्थसंकल्पावर वेबिनार

मोठी उद्दिष्टे साध्य करण्याच्या दिशेने एक पाऊल

दरवर्षी अर्थसंकल्पानंतर होणारे वेबिनार फक्त विचारांच्या आदान-प्रदानापर्यंत मर्यादित नाही तर हे वेबिनार प्रभावी विचार मंथनाचा एक मंच ठरले आहेत. लोकांचे अनुभव आणि व्यावहारिक आव्हाने यावर आधारित सूचना करण्यासाठी, आर्थिक धोरणे अधिक उत्तम करण्यासाठी आणि उपाय शोधण्यासाठी ते सहाय्यकारक ठरत आहेत. 'विकसित भारत साठी तंत्रज्ञान, सुधारणा आणि वित्त' या विषयावर 27 फेब्रुवारी तर 'शाश्वत आणि भक्कम आर्थिक विकास' यावर 3 मार्च रोजी पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी अर्थसंकल्पीय वेबिनारला केले संबोधित ...

भा रताने गेल्या एका दशकात विलक्षण लवचिकता दर्शवली आहे. हा योगायोग नव्हे, ही लवचिकता म्हणजे दृढ विश्वासाने प्रेरित सुधारणांचा परिपाक आहे. सरकारने प्रक्रिया सुलभ केल्या आहेत आणि व्यवसाय सुलभता वाढविली आहे. तंत्रज्ञान प्रणीत प्रशासनाचा विस्तार केला आहे, संस्था बळकट केल्या आहेत आणि आज देश वेगवान सुधारणांच्या रिफॉर्म एक्सप्रेसवर आरूढ झाला आहे. ही गती कायम राखण्यासाठी फक्त धोरणांच्या उद्दिष्टांकडे लक्ष पुरवायचे नाही तर सेवा प्रदान करण्याच्या सर्वोत्कृष्टतेवरही लक्ष केंद्रित करायचे आहे असे 'विकसित भारत साठी तंत्रज्ञान, सुधारणा आणि वित्त' या विषयावरच्या वेबिनारला संबोधित करताना पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी सांगितले. सुधारणांचे मूल्यांकन घोषणाद्वारे नव्हे तर तळापर्यंत त्या सुधारणांच्या परिणामाद्वारे व्हायला हवे.

कृत्रिम बुद्धिमत्ता, ब्लॉकचेन आणि डेटा अॅनलिस्टीकचा व्यापक उपयोग करत पारदर्शकता, वेग आणि दायित्व वाढवायलाच हवे. त्याच बरोबर तक्रार निवारण प्रणालींच्या परिणामावर सातत्याने लक्ष ठेवावे लागेल. गेल्या एका दशकात पायाभूत सुविधांवर मोठ्या प्रमाणात लक्ष केंद्रित करण्यात आले आहे. महामार्ग, रेल्वे, बंदरे, डिजिटल नेटवर्क, उर्जा प्रणाली यासारख्या अनेक स्थावर मालमत्ता निर्मितीतूनच भारताचा विकास होईल हे जाणूनच सरकारने निर्णय घेतला आहे. या अर्थसंकल्पाने ज्या नव्या संधी दिल्या आहेत, त्याचा सर्व संबंधितांनी, वित्तीय संस्था, बाजारपेठा, व्यावसायिक आणि नवोन्मेषक यांनी लाभ घ्यावा, असे पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी सांगितले.

अर्थसंकल्पानंतर होणारे वेबिनार महत्वपूर्ण

बऱ्याचदा अर्थसंकल्पाचे आकलन वेगवेगळ्या निकषांवर केले जाते. कधी शेअर बाजारातल्या चढ-उताराबाबत बोलले जाते तर कधी प्राप्तीकर प्रस्तावांवर चर्चा केंद्रित होते. खरे तर अर्थसंकल्प हा अल्पकालीन व्यापार दस्तऐवज नसतो, तर धोरणविषयक एक दिशादर्शक असतो. म्हणूनच अर्थसंकल्पाचा प्रभाव ठोस मापदंडाद्वारे जाणून घेतला गेला पाहिजे. अशी धोरणे जी पायाभूत सुविधांचा विस्तार करतील, पतविषयक ओघ सुलभ करतील, व्यवसाय सुलभता वाढवतील. या संदर्भातले अर्थसंकल्पातले निर्णयच अर्थव्यवस्थेला स्थायी बळकटी देतात. प्रत्येक अर्थसंकल्प एका विशाल लक्ष्याच्या दिशेने आगेकूच करण्याचा एक टप्पा असतो आणि देशाच्या समोर ते लक्ष्य आहे ते म्हणजे 2047 पर्यंत विकसित भारताची उभारणी. प्रत्येक सुधारणा, प्रत्येक तरतूद, प्रत्येक बदल म्हणजे या प्रदीर्घ प्रवासातला टप्पा म्हणून त्याकडे पाहयला हवे.

अर्थसंकल्पोत्तर वेबिनारविषयी ठळक बाबी...

- वेबिनारमध्ये सार्वजनिक भांडवली खर्चाला प्रोत्साहन, पायाभूत सुविधा विकास, बँकिंग क्षेत्रातल्या सुधारण, वित्तीय क्षेत्र संरचना बळकट करण्यावर चर्चा करण्यात आली.
- भांडवली बाजार मजबूत करण्यावर आणि कर सुधारणांच्या माध्यमातून नागरिकांचे जीवनमान अधिक सुलभ करण्यावर व्यापक चर्चा झाली.
- मागील अनुभवातून बोध घेणे आणि त्याच्याशी संबंधित लोकांकडून प्रतिक्रिया प्राप्त करणे हा वेबिनारचा उद्देश आहे, जेणेकरून अर्थसंकल्पातल्या घोषणांची बळकटपणे अंमलबजावणी करता येईल.
- वेबिनारमध्ये उद्योग, वित्तीय संस्था, बाजारशी संबंधित लोक, सरकार, उद्योग नियामक आणि शिक्षण क्षेत्रातले हितधारक या सर्वांना एका मंचावर आणण्यात आले ज्यायोगे अर्थसंकल्पातल्या प्रमुख घोषणांच्या प्रभावी अंमलबजावणीच्या मार्गांवर विचार विनिमय करता येईल.

आम्ही परदेशी गुंतवणूक ढाचा अधिक सुलभ करत आहोत. प्रणाली अधिक पूर्वानुमान योग्य आणि गुंतवणूक स्नेही करण्याचा आमचा प्रयत्न आहे. दीर्घकालीन वित्त पुरवठा उत्तम करण्यासाठी रोखे बाजार अधिक सक्रीय करण्याच्या दिशेने देखील आम्ही पाऊले उचलत आहोत.

- नरेंद्र मोदी, पंतप्रधान

27 फेब्रुवारीच्या अर्थसंकल्प वेबिनारमध्ये

पंतप्रधानांचा संपूर्ण कार्यक्रम पाहण्यासाठी क्यूआर कोड स्कॅन करा.

भारताने अनेक देशांसमवेत मुक्त व्यापार करार केले आहेत. आपल्यासाठी संधींचे मोठे द्वार खुले झाले आहे. अशा परिस्थितीमध्ये आपण गुणवत्तेशी कधीही तडजोड करता कामा नये ही आपली जबाबदारी आहे.

- नरेंद्र मोदी, पंतप्रधान

3 मार्चच्या अर्थसंकल्प वेबिनारमध्ये

पंतप्रधानांचा संपूर्ण कार्यक्रम पाहण्यासाठी क्यूआर कोड स्कॅन करा.

आपल्या भागीदारीमुळे योजनांची अंमलबजावणी अधिक उत्तम होईल. त्याचबरोबर आपला प्रतिसाद आणि सहयोग यातून उत्तम परिणाम साध्य होईल. चला, आपण सर्वजण मिळून सुधारणा घडवूया, विकास साध्य करूया आणि असे भविष्य घडवूया ज्यातून विकसित भारत हे स्वप्न लवकरात लवकर

साकार होईल. तर 3 मार्च रोजी 'शाश्वत आणि बळकट आर्थिक विकास' या विषयावर झालेल्या अर्थसंकल्प वेबिनार मध्ये पंतप्रधान मोदी यांनी सांगितले की आज जग विश्वासाह आणि लवचिक उत्पादन भागीदाराच्या शोधात आहे. ही भूमिका भक्कमपणे निभावण्यासाठी भारताकडे ही संधी आहे. ■

भारताची प्रभावी सागरी क्रांती

भारताचा व्यापार, आकारमानाच्या दृष्टीने 95 टक्के आणि व्यापार मूल्याच्या दृष्टीने 70 टक्के सागरी मार्गाने होतो. समुद्र हा भारताच्या व्यापाराचा प्राण आहे. त्याला बळकटी देणारे सागरी अमृतकाळ व्हिजन 2047 आणि सागरी भारत व्हिजन 2030 यांचा मुख्य आधार स्तंभ आहे सागरमाला कार्यक्रम. 25 मार्चला सागरमालाला 11 वर्षे पूर्ण होत असून या अंतर्गत 280 प्रकल्प पूर्णत्वाने गेले असून बंदर विकास आणि कनेक्टिव्हिटी झाली आहे भक्कम ...

आत्मनिर्भर आणि विकसित भारत 2047 हे उद्दिष्ट साध्य करण्यासाठी विद्यमान सरकारने अनेक कार्यक्रम आणि उपक्रम हाती घेतले आहेत. भविष्यासाठी सज्ज भारत आपला 7500 किलोमीटर लांबीचा किनारा, 14,500 किलोमीटर लांबीचा संधाव्य नौवहन योग्य जलमार्ग, संधीच्या विस्तृत कॅनव्हासमध्ये रुपांतरीत करत आहे. जागतिक सागरी शक्ती बनण्यासाठी सागरी परिसंस्था तयार करण्यासाठी काम करत आहे. या दृष्टीने सागरी अमृतकाळ व्हिजन 2047 आणि सागरी भारत व्हिजन 2030 सादर करण्यात आले आहे जेणेकरून भारताचा लॉजिस्टिक खर्च कमी व्हावा, आर्थिक विकासाला बळकटी मिळावी आणि रोजगार निर्मितीतून किनारी भागातल्या नागरिकांची आर्थिक स्थिती मजबूत व्हावी. या विशाल उद्दिष्टांचा पाया म्हणजे 25 मार्च 2015 रोजी केंद्रीय मंत्रीमंडळाने मंजुरी दिलेली सागरमाला संकल्पना आणि संस्थात्मक ढाचा आहे. 'हा भारतात येण्याचा योग्य काळ आहे. सागरी मार्गाने येणे अधिकच उत्तम आहे. भारतीय जहाज क्षेत्र दीर्घ पल्यासाठी सज्ज आहे. ही संधी वाया घालवू नका' असे प्रतिपादन पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी 14 एप्रिल 2016 रोजी सागरी भारत शिखर परिषद 2016 मध्ये या क्षेत्रातल्या जागतिक गुंतवणुकीसंदर्भात केले होते.

सागरी व्हिजन 2030 वर आधारित सागरी अमृतकाळ व्हिजन 2047 ने 4 दशलक्ष जीआरपी जहाज निर्मिती क्षमता आणि दरवर्षी 10 अब्ज मेट्रिक टन बंदर संचालनाचे उद्दिष्ट

सहाय्याचे पाच स्तंभ

रस्ते-रेल्वे प्रकल्प

या प्रकल्पाचे नाव सागरमाला आहे मात्र यामध्ये 272 रस्ते आणि रेल्वे प्रकल्पही निश्चित करण्यात आले आहेत. 272 प्रकल्पांपैकी 74 पूर्ण झाले आहेत, 67 प्रकल्पांवर काम सुरु आहे आणि 131 सध्या विविध टप्प्यात आहेत.

128 प्रकल्पांना वित्तीय पाठबळ

सागरमाला मध्ये फेब्रुवारी 2026 पर्यंत 8936 कोटी रुपयांच्या एकूण खर्चाच्या 128 प्रकल्पांच्या वित्तीय पाठबळासाठी मंजुरी देण्यात आली आहे. यापैकी 78 प्रकल्प पूर्ण झाले आहेत तर 3581 कोटी रुपयांचे 50 प्रकल्प अंमलबजावणीच्या विविध टप्प्यांवर आहेत.

ठेवले आहे. जहाज निर्मिती करणाऱ्या सर्वोच्च 5 देशांमध्ये भारताला 2047 पर्यंत स्थान प्राप्त करून देण्याचा याचा उद्देश आहे. या उद्दिष्टाच्या पूर्ततेसाठी सागरमाला कार्यक्रम आपली महत्वाची भूमिका बजावत आहे.

सागरमाला कार्यक्रमांतर्गत सुमारे 839 प्रकल्प निवडण्यात आले आहेत ज्यांचा अंदाजित खर्च सुमारे 5.79 लाख कोटी रुपये आहे. यापैकी 2.42 लाख कोटी रुपये खर्चाचे 119 प्रकल्प सार्वजनिक - खाजगी भागीदारी (पीपीपी) तत्वावर कार्यान्वित करण्यात येत आहेत. सागरमाला कार्यक्रमांतर्गत 280 प्रकल्प पूर्ण झाले असून यामध्ये सुमारे 1.42 लाख कोटी रुपयांची गुंतवणूक झाली आहे. 1.62 लाख कोटी रुपयांच्या 209 प्रकल्पांचे कार्यान्वयन सुरु आहे तर 2.75 लाख कोटी रुपयांचे 350 प्रकल्प विकासाच्या विविध टप्प्यांवर आहेत.

सागरमालाने भारताच्या बंदरांचा परिचालन वेग वाढविला आहे, किनारी अर्थव्यवस्थेला प्रोत्साहन दिले आहे आणि आंतरदेशीय जलमार्ग पुनरुज्जीवित केले आहेत. जागतिक लॉजिस्टिक क्रमवारीत सुधारणा घडवून आणली आहे. भारत सरकारच्या आकडेवारीनुसार एका दशकात जहाजवाहतुकीत 118 % वृद्धी झाली आहे. रो- पॅक्स

फेरीद्वारे 40 लाखाहून जास्त प्रवाशांची ने-आण करण्यात आली आहे. आंतरदेशीय जलमार्गाद्वारे मालाची चढ-उतार यामध्ये 700 % वृद्धी झाली आहे. भारतातल्या नऊ बंदरांचा जगातल्या सर्वोच्च 100 बंदरांमध्ये समावेश असून यामध्ये सर्वोच्च 20 कंटेनर बंदरांमध्ये विशाखापट्टणम हे एक आहे. अनेक निकषांमध्ये भारतीय बंदरे आता प्रगत सागरी देशांपेक्षा उत्तम कामगिरी करत आहेत.

सागरमाला पायाभूत सुविधा निर्मितीही, रोजगारही

सागरमालामधले सर्व स्तंभ एकत्रितपणे डिजिटल पायाभूत सुविधांचा विकास, किनारी समुदायांसाठी कौशल्य विकास आणि रोजगार निर्मिती, आंतरदेशीय जल वाहतूक आणि निर्यात-आयात व्यापार स्पर्धात्मकता वाढविण्यासाठी बंदरांच्या पायाभूत सुविधांचा विकास घडवितात. यामुळे बहु-आयामी लॉजिस्टिक पार्क, जहाज दुरुस्ती संकुल आणि हरित हायड्रोजन इंधन हब यासारख्या सहाय्यक उद्योगांना प्रोत्साहन मिळेल. त्याचबरोबर उपजीविका, प्रादेशिक विकास आणि सागरी क्षेत्र स्पर्धात्मकतेमध्ये वृद्धी होईल. सागरी अमृत काळ व्हिजनद्वारे 2047 चे उद्दिष्ट साध्य करण्यासाठी सहाय्य होणार आहे. ■

राष्ट्रपतीचा संपूर्ण कार्यक्रम
पाहण्यासाठी क्यू आर कोड स्कॅन करा

चक्रवर्ती राजगोपालाचारी यांचे जीवन राष्ट्राप्रती दृढ समर्पणाचे प्रतिक

स्वातंत्र्याच्या अमृत महोत्सवादरम्यान पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी लाल किल्ल्यावरून पंचप्रणांचा उल्लेख केला होता. त्यापैकी एक आहे, गुलामीच्या मानसिकतेमधून मुक्ती. म्हणूनच आज देश गुलामीच्या खुणा पुसून टाकत भारताच्या संस्कृतीशी जोडलेल्या बाबींना महत्त्व देऊ लागला आहे. या दिशेने राष्ट्रपती भवनाने देखील महत्वाचे पाऊल उचलले आणि 23 फेब्रुवारीला 'राजाजी उत्सव' साजरा केला. या प्रसंगी राष्ट्रपती भवनाच्या मध्यवर्ती प्रांगणात स्वतंत्र भारताचे पहिले भारतीय गव्हर्नर जनरल चक्रवर्ती राजगोपालाचारी यांच्या पुतळ्याचे करण्यात आले अनावरण...

स्वतंत्र भारताचे पहिले भारतीय गव्हर्नर जनरल चक्रवर्ती राजगोपालाचारी हे अशा लोकांपैकी होते ज्यांनी सत्तेकडे पद म्हणून नव्हे तर सेवा म्हणून पाहिले. सार्वजनिक जीवनातले त्यांचे आचरण, आत्मसंयम आणि स्वतंत्र चिंतन आजही देशाला प्रेरित करते. दुर्दैवाने, राष्ट्रपती भवनात ब्रिटीश प्रशासकांचे पुतळे स्वातंत्र्यानंतरही राहिले मात्र देशाच्या थोर सुपुत्रांना स्थान मिळाले नाही. ब्रिटीश वास्तुरचनाकार एडविन ल्युटीयन्स यांचा पुतळाही राष्ट्रपती भवनात होता. आता या पुतळ्याच्या जागी राजाजी या नावाने परिचित असलेल्या सी. राजगोपालाचारी यांचा पुतळा बसविण्यात आला आहे. राष्ट्रपती द्रौपदी मुर्मू यांनी या पुतळ्याचे अनावरण केले. राजाजी गव्हर्नमेंट हाउसमध्ये (जे आता राष्ट्रपती भवन म्हणून ओळखले जाते) पोहोचले तेव्हा त्यांनी आपल्या खोलीमध्ये रामकृष्ण परमहंस आणि महात्मा गांधी यांच्या तसबिरी लावल्या. राजाजींचे विचार आणि कार्यामध्ये भारतीय चैतन्य आणि अवघ्या भारतीयांप्रती विशेषकरून दुर्बल घटकांविषयी अधिकच आत्मीयता स्पष्ट दिसून येत असल्याचे प्रतिपादन राष्ट्रपतींनी यावेळी केले. राष्ट्रपती भवन 'राष्ट्राचे भवन' आहे. ते देशाच्या नागरिकांचे आहे. राष्ट्रपती भवन आणि सिमला, हैदराबाद आणि डेहराडून इथली राष्ट्रपती भवन अशा सर्व लोकांच्या स्वागतासाठी

राष्ट्रपती भवनात राजाजी उत्सवाचे आयोजन

- राजाजी यांचे जीवन आणि कार्यावर आधारित छायाचित्र आणि पुस्तक प्रदर्शनाला राष्ट्रपतींनी भेट दिली. राजाजी यांच्या जीवनावर आधारित एक चित्रपट ही प्रदर्शित करण्यात आला.
- या कार्यक्रमांतर्गत आयोजित केलेल्या सांस्कृतिक कार्यक्रमाचा आनंदही राष्ट्रपती आणि इतर मान्यवरांनी घेतला.

गुलामीच्या मानसिकतेतून मुक्ती

महात्मा गांधींच्या पुतळ्यासमोर अशोक मंडपाजवळ स्थापित सी राजगोपालाचारी यांचा पुतळा एडविन ल्युटीयन्स यांच्या पुतळ्याच्या जागी आला आहे. वसाहतवादी मानसिकतेच्या खुणा नष्ट करण्याच्या आणि भारताची समृद्ध संस्कृती, वारसा आणि शाश्वत परंपरा यांचा अभिमानाने अंगीकार करण्याच्या दिशेने उचलण्यात येणाऱ्या पाऊलांच्या मालिकेतला हा एक भाग आहे.

परिवर्तनातून सरकारच्या 'सेवा भावनेचे' घडते दर्शन

राजभवन आता लोकभवन बनले आहे. पंतप्रधान कार्यालय सेवा तीर्थ बनले आहे. केंद्रीय सचिवालय कर्तव्य भवनात रुपांतरीत झाले आहे. वसाहतवादी काळातल्या फौजदारी कायद्यांमध्ये बदल करण्यात आला आहे. इंडिया गेटजवळ नेताजी सुभाष चंद्र बोस यांचा पुतळा उभारण्यात आला आहे. हे बदल केवळ प्रतीकात्मक नाहीत तर सरकारच्या सेवा भावनेचे यातून दर्शन घडते.

...जेव्हा राष्ट्रपती भवन परिसरात राजाजीनी सुरु केली शेती

ब्रिटीश राजवटीत भारताच्या लोकांना अनेकदा दुष्काळ आणि टंचाई यांना तोंड द्यावे लागत असे. स्वातंत्र्यानंतरही जनतेला अन्नधान्य संकटाला तोंड द्यावे लागले. देशवासीयांप्रती करुणा आणि शेतकऱ्यांना प्रेरित करण्यासाठी प्रतिभावान राजाजी यांनी राष्ट्रपती भवन परिसरात पिक घेण्यासाठी शेती सुरु केली. त्यांनी स्वतः शेत नांगरून प्रेरणादायी उदाहरण सादर केले. इतकेच नव्हे तर कायदा, स्वातंत्र्य लढा, सामाजिक आणि आर्थिक सुधारणा, प्राचीन भारतीय ग्रंथ, तमिळ आणि इंग्रजी लेखन, कविता आणि संगीत, राजनीती आणि प्रशासन या क्षेत्रातल्या त्यांच्या योगदानाने ही क्षेत्रे समृद्ध केली.

देशाचे भविष्य ज्यांनी घडविले त्यांना भारत सन्मान देऊ इच्छितो हे या प्रयत्नातून दिसून येते. वसाहतवादी मानसिकतेचा प्रभाव नष्ट करण्याच्या दिशेने हे एक पाऊल आहे. राजाजी हे थोर विद्वान, स्वातंत्र्य सेनानी, विचारवंत आणि प्रशासक होते. त्यांचे जीवन सत्यनिष्ठा, बुद्धिमत्ता आणि राष्ट्राप्रती दृढ कटिबद्धतेचे प्रतीक होते.

- नरेंद्र मोदी, पंतप्रधान

खुले आहे जे भारताची लोकशाही परंपरा आणि समृद्ध सांस्कृतिक वारसा जाणून घेऊ इच्छितात. पूर्वी राष्ट्रपती भवनाच्या दालनात भारताचे शोषण करणाऱ्या ब्रिटीश साम्राज्यवादी अधिकाऱ्यांची छायाचित्रे लावलेली असत. आता 'परम वीर दीर्घा' या नावाची गॅलरी परमवीर चक्र प्राप्त मानकऱ्यांच्या छायाचित्रांनी सुशोभित आहे. भारतीय प्राचीन भाषांमधले ग्रंथ आणि हस्तलिखितांमधल्या संचित ज्ञानाची थोर परंपरा संरक्षित करण्यासाठी राष्ट्रपती भवनात ग्रंथ कुटीरची स्थापना करण्यात आली आहे.

राजाजी उत्सव साजरा करून वसाहतवादी मानसिकतेतून मुक्त होण्याच्या दिशेने आपण आणखी एक महत्वाचा टप्पा साध्य केल्याचे उपराष्ट्रपती सी पी राधाकृष्णन यांनी राजाजी उत्सवात सांगितले. भारत वसाहतवादाच्या प्रभावातून मुक्त होत आहे. ही केवळ एक घटना नव्हे तर प्रशासन, कायदा, शिक्षण, संस्कृती आणि राष्ट्रीय ओळख या क्षेत्रांमध्ये सातत्याने सुरु असलेले परिवर्तन आहे. ■

पंतप्रधानांचा पूर्ण कार्यक्रम पाहण्यासाठी क्यूआर कोड स्कॅन करा

राजस्थानची विकासाच्या नव्या मार्गावर आगेकूच

विकासाच्या मार्गावर राजस्थानची वाटचाल जोमदार राहावी यासाठी रस्ते, वीज, पाणी, आरोग्य, शिक्षण, प्रत्येक क्षेत्र बळकट केले जात आहे. कारण राजस्थान विकसित होईल तेव्हा इथल्या प्रत्येक कुटुंबाचे जीवन समृद्ध होईल. राज्य आणि नागरिकांच्या समृद्ध जीवनासाठीच्या मार्गावर आगेकूच करण्याकरिता विकासकामांच्या मालिकेअंतर्गत पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी 28 फेब्रुवारीला राजस्थानमधल्या अजमेर इथे सुमारे 17,000 कोटी रुपयांच्या विकास योजनांचा केला प्रारंभ ...

उत्तम रस्ते, आधुनिक रेल्वे आणि हवाई सुविधा यमुळे केवळ प्रवासच आरामदायी होतो असे नव्हे तर अवघ्या भागाचा कायापालट होतो. गाव-गावांपर्यंत जेव्हा उत्तम रस्ते पोहोचतात तेव्हा शेतकरी आपला कृषीमाल सुयोग्य भावाने विकू शकतो. व्यापारीही आपला माल सहजपणे बाहेर पाठवू शकतात. राजस्थानमधल्या अजमेर इथून विकास कामांचा प्रारंभ करताना पंतप्रधान नरेंद्र मोदी म्हणाले की, जेव्हा पर्यटक येतात तेव्हा साहजिकच हॉटेल्स चालतात, ढाबे चालतात, कचोरी, दाल बाटीची विक्री होते. इथल्या राजस्थानमधल्या कारागिरांनी तयार केलेल्या वस्तूंची विक्री होते, गाईडला काम मिळते. म्हणजेच एक पर्यटक अनेक कुटुंबांची रोजी-रोटी बनतो. हाच विचार घेऊन सरकार, राजस्थानमध्ये आधुनिक कनेक्टिव्हिटीवर अधिक भर देत आहे.

सरकारने सुरु केलेल्या नदी जोड अभियानाचा जास्त लाभ राजस्थानला मिळणार आहे. सुधारित पार्वती-कालीसिंध- चंबळ जोड प्रकल्प असो किंवा यमुना-राजस्थान जोड प्रकल्प, डबल

पंतप्रधान मोदी यांनी राजस्थानला अनेक विकास प्रकल्पांची दिली भेट

- राजस्थानच्या अजमेर इथे 16,680 कोटी रुपयांपेक्षा जास्त खर्चाच्या अनेक विकास प्रकल्पांची पायाभरणी आणि उद्घाटन.
- नागरी विकास, पेयजल, रस्ते, सिंचन, उर्जा आणि औद्योगिक पायाभूत सुविधा यांसह महत्त्वाच्या क्षेत्रांचा समावेश
- पंतप्रधान नरेंद्र मोदी राजस्थानमध्ये सरकारी विभाग आणि संस्थांमधल्या नवनियुक्त युवकांना 21,800 पेक्षा जास्त नियुक्ती पत्रे वितरीत केली.

इंजिन सरकार अशा अनेक सिंचन प्रकल्पांचा लाभ शेतकऱ्यांपर्यंत पोहोचविण्यासाठी कटिबद्ध आहे. झालावाड, बारां, कोटा आणि बुंदी जिल्ह्यांसाठी पाण्याच्या अनेक प्रकल्पांवर काम सुरु झाल्याचे पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी सांगितले. राजस्थानमध्ये भूगर्भातल्या पाण्याची पातळी वाढविण्याचा आमचा प्रयत्न आहे. ■

“ राजस्थानमध्ये कनेक्टिव्हिटीचा जसजसा विस्तार आहे त्यानुसार इथे गुंतवणूकीच्या संधीही सातत्याने वाढत जात आहेत. दिल्ली-मुंबई औद्योगिक कॉरिडोरच्या परिसरात उद्योगांसाठी अतिशय उत्तम पायाभूत सुविधा उभारल्या जात आहेत. - नरेंद्र मोदी, पंतप्रधान

भारत - कॅनडा भागीदारी

भांडवल आणि सामर्थ्याची एकत्रित आर्थिक ताकद

भारत आणि कॅनडा हे जिवंत लोकशाही आहेत आणि जगातील प्रमुख अर्थव्यवस्थांपैकी एक आहेत. भारत आज जगातील सर्वात वेगाने वाढणारी प्रमुख अर्थव्यवस्था आहे. हे परिवर्तन मजबूत देशांतर्गत मागणी, तरुण लोकसंख्या, मोठ्या प्रमाणात गुंतवणूक, डिजिटल तंत्रज्ञानाची ताकद आणि भारताच्या वेगवान सुधारणा यामुळे शक्य झाले आहे. भांडवल आणि सामर्थ्याची एकत्रित शक्ती कॅनडाचे पंतप्रधान मार्क कार्नी यांनी 27 फेब्रुवारी ते 2 मार्च दरम्यानच्या भारताच्या अधिकृत दौऱ्यात आणखी विस्तारली...

कॅ नडाचे पंतप्रधान मार्क कार्नी यांचा दौरा पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांच्या निमंत्रणावरून झाला. पंतप्रधान बनल्यानंतर कॅनडाच्या पंतप्रधानांचा हा पहिलाच भारत दौरा आहे तर 2018 नंतर कॅनडाच्या कोणत्याही पंतप्रधानांचा हा पहिलाच भारत दौरा आहे. या दौऱ्यादरम्यान दोन्ही देशांमध्ये अनेक महत्त्वपूर्ण करार झाले आणि अनेक घोषणा देखील करण्यात आल्या. दोन्ही देशांच्या नेत्यांनी संयुक्त निवेदनात राजनैतिक संबंधांच्या स्थापनेचे 79वे वर्ष साजरे करत कॅनडा-भारत संबंधांचे महत्त्व पुन्हा अधोरेखित केले. उभय नेत्यांनी उच्च-स्तरीय संवाद सुरु ठेवण्याचे स्वागत केले आणि विश्वास व्यक्त केला की संयुक्त निवेदनात ज्या उपक्रमांचा उल्लेख आहे, त्यामुळे भारत-कॅनडा भागीदारी अधिक दृढ होईल.

परस्परांचा विश्वास मजबूत करेल. दोन्ही देश आणि तेथील लोकांसाठी ठोस, दीर्घकालीन लाभ प्रदान करेल. या दरम्यान पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी भारत-कॅनडा सीईओ फोरमलाही संबोधित केले. यावेळी ते म्हणाले की, आपली भागीदारी केवळ राष्ट्रीय राजधानीपुरती मर्यादित राहू नये; आपण ती राज्ये आणि प्रांतांपर्यंत नेली पाहिजे. ■

भारत आणि कॅनडा यांचा लोकशाही मूल्यांवर अतूट विश्वास आहे. आम्ही विविधतेचा उत्सव साजरा करतो. मानवतेचे कल्याण हे आमचे सामायिक ध्येय आहे. हे ध्येय आम्हाला प्रत्येक क्षेत्रात पुढे जाण्याची प्रेरणा देते.

- नरेंद्र मोदी, पंतप्रधान

करार

पंतप्रधानांचे संयुक्त निवेदन पाहण्यासाठी QR कोड स्कॅन करा.

- भारत-कॅनडा व्यापक आर्थिक भागीदारी कराराच्या संदर्भ अटी.
- तंत्रज्ञान आणि नवोन्मेष क्षेत्रातील सहकार्याबाबत भारत-कॅनडा-ऑस्ट्रेलिया त्रिपक्षीय करार.
- अणुऊर्जा विभाग आणि कॅनडातील कॅमेको या कंपनीदरम्यान युरेनियम धातुक संकेद्र पुरवठ्यासाठी करण्यात आलेला व्यावसायिक करार.
- ग्लोबलिक रिसर्च इंटरनॅशनलसाठी एआयसीटीई आणि कॅनडाच्या मिटेक्स दरम्यान करार.
- महत्त्वाच्या खनिजांवरील सहकार्याबाबत करार.
- नवीकरणीय ऊर्जेच्या वापराला प्रोत्साहन देण्याबाबत करार.
- सांस्कृतिक सहकार्याबाबत करार.

घोषणा

- कृत्रिम बुद्धिमत्ता, आरोग्यसेवा, शेती आणि नवोन्मेष यासारख्या क्षेत्रात विद्यापीठे/संस्थांमध्ये 24 करार.
- कॅनडा आंतरराष्ट्रीय सौर आघाडी आणि जागतिक जैवइंधन आघाडीत सामील होणार. भारत-कॅनडा संसदीय मैत्री गटाची स्थापना.
- भारत-कॅनडा सीईओ फोरमची पुनर्रचना.
- भारत-कॅनडा संरक्षण संवादाची स्थापना.
- युनिव्हर्सिटीज कॅनडाद्वारे एका नवीन कॅनडा-भारत संयुक्त प्रतिभा आणि नवोन्मेष धोरणाचा शुभारंभ

धोरणात्मक विश्वासापासून जागतिक नेतृत्वापर्यंत

भारत आणि फ्रान्स दरम्यान अनेक दशकांपासूनची धोरणात्मक भागीदारी अलिकडच्या वर्षांमध्ये नवीन उंचीवर पोहोचली आहे. सामायिक लोकशाही मूल्ये, बहुध्रुवीय जागतिक व्यवस्थेला पाठिंबा आणि जागतिक शांततेप्रति वचनबद्धता यामुळे दोन्ही देश नैसर्गिक भागीदार बनले आहेत. फ्रान्सचे अध्यक्ष इमॅन्युएल मॅक्रॉन यांच्या चौथ्या भारत दौऱ्याने हा विश्वास आणि सहकार्य अधिक मजबूत केले आहे. या भेटीत पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांच्या उपस्थितीत संरक्षण, अंतराळ, सागरी सुरक्षा, स्वच्छ ऊर्जा, तंत्रज्ञान आणि शिक्षण यांसारख्या महत्वपूर्ण क्षेत्रांमध्ये अनेक महत्वपूर्ण करारांवर स्वाक्षऱ्या झाल्या ज्यामुळे भारत-फ्रान्स संबंधांना मिळेल नवी दिशा आणि गती...

भारत आणि फ्रान्स दरम्यान वर्ष 2047 मध्ये राजनैतिक संबंधांची 100 वर्षे आणि धोरणात्मक संबंधांची 50 वर्षे पूर्ण होतील. दोन्ही देशांदरम्यान संरक्षण-सुरक्षा सहकार्याचा दीर्घ आणि मजबूत इतिहास आहे. भारताच्या प्रमुख संरक्षण भागीदारींमध्ये फ्रान्सचा सहभाग आहे. नागरी अणुऊर्जेच्या क्षेत्रात देखील सहकार्य सातत्याने मजबूत झाले आहे. अलिकडच्या काळात मोठ्या अणुऊर्जा संयंत्रांबरोबरच छोट्या मॉड्यूलर अणुभट्ट्या आणि प्रगत मॉड्यूलर अणुभट्ट्यांसारख्या नवीन आणि उदयोन्मुख क्षेत्रांमध्ये संभाव्य सहकार्यांवर सविस्तर चर्चा झाली. इमॅन्युएल मॅक्रॉन 17 ते 19 फेब्रुवारी दरम्यान भारत दौऱ्यावर होते आणि या दरम्यान त्यांनी मुंबई आणि दिल्ली येथे आयोजित अनेक महत्त्वाच्या कार्यक्रमांमध्ये भाग घेतला.

जगातील दोन सर्वात मोठे इनोव्हेशन हब (भारत आणि फ्रान्स)

पंतप्रधानांचा संपूर्ण कार्यक्रम पाहण्यासाठी QR कोड स्कॅन करा.

हेलिकॉप्टर आणि जेट इंजिन क्षेत्रातील महत्त्वाचे करार

भारत आणि फ्रान्सने राफेल-मरीन लढाऊ विमानांच्या खरेदीच्या कराराची प्रशंसा केली. 'मेक इन इंडिया' उपक्रमांतर्गत संरक्षण उत्पादनात, विशेषतः लढाऊ विमाने आणि त्यांच्या इंजिनांच्या निर्मिती क्षेत्रात आपली भागीदारी आणखी मजबूत करण्याबाबत त्यांनी सहमती दर्शविली. भारतीय बहु-भूमिका हेलिकॉप्टर (आयएमआरएच) च्या विकासासाठी सॅफ्रन आणि एचएएल यांच्यात सुरु असलेल्या भागीदारीवरही चर्चा झाली. भारत आणि फ्रान्सने लीप इंजिनसाठी देखभाल, दुरुस्ती आणि नूतनीकरण (एमआरओ) सुविधांची निर्मिती, राफेल विमानांवरील एम-88 इंजिनांसाठी एमआरओ सुविधेची स्थापना आणि भारतात हॅमर क्षेपणास्त्रांच्या उत्पादनासाठी भारत इलेक्ट्रॉनिक्स लिमिटेडबरोबर संयुक्त उपक्रमाचे स्वागत केले.

दोन्ही नेत्यांनी संयुक्तपणे H125 फायनल असेंब्ली लाइन्सचे उद्घाटन केले. हे भारतातील अशा प्रकारचे पहिले खाजगी क्षेत्रातील हेलिकॉप्टर निर्मिती संयंत्र आहे. ही 'मेक इन इंडिया' क्षेत्रातील ऐतिहासिक उपलब्धी आहे, जी टाटा ऍडवॉन्सड सिस्टम्स आणि एअरबसची ताकद यांची सांगड घालून भारताच्या वाढत्या बाजारपेठेच्या गरजा पूर्ण करेल आणि तिसऱ्या देशांना निर्यात करेल. पंतप्रधान मोदी यांनी भारताच्या पिनाका एमबीआरएल मधील फ्रान्सच्या वाढत्या स्वारस्याची प्रशंसा केली.

पंतप्रधान मोदींना निमंत्रण

फ्रान्सचे अध्यक्ष इमॅन्युएल मॅक्रॉन यांनी पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांना वर्ष 2026 मध्ये फ्रान्समध्ये होणाऱ्या जी-7 शिखर परिषदेत सहभागी होण्यासाठी आमंत्रित केले. भारताला शिखर परिषदेपूर्वी होणारी चर्चा आणि तयारीत सक्रियपणे भाग घेण्यासाठी देखील आमंत्रित केले. यात प्रामुख्याने जागतिकदृष्ट्या व्यापक आर्थिक असमतोलाचा सामना करणे, आंतरराष्ट्रीय भागीदारी आणि एकतेसाठी एक नवीन मानक परिभाषित करणे यासारख्या प्रमुख मुद्द्यांवर चर्चा होईल.

फ्रान्स हा भारताच्या सर्वात जुन्या धोरणात्मक भागीदारांपैकी एक आहे आणि राष्ट्राध्यक्ष मॅक्रॉन यांच्यासोबत आम्ही या धोरणात्मक भागीदारीला अभूतपूर्व खोली आणि ऊर्जा दिली आहे. याच विश्वास आणि सामायिक दृष्टिकोनाच्या आधारे, आज आपण आपले संबंध एका विशेष जागतिक धोरणात्मक भागीदारीच्या रूपात स्थापित करत आहोत. ही भागीदारी केवळ सामरिक नाही. आजच्या अनिश्चिततेच्या युगात, ही जागतिक स्थिरता आणि जागतिक प्रगतीसाठी एक भागीदारी आहे.

-नरेंद्र मोदी, पंतप्रधान

एकत्र येत आहेत. दोन्ही देशांमधील संबंध हे नवोन्मेषाबरोबरच विश्वासाच्या सामायिक मूल्यांचे आहेत. या दृष्टिकोनासह, दोन्ही देशांनी 2026 हे वर्ष भारत-फ्रान्स नवोन्मेष वर्ष म्हणून साजरे करण्याचा निर्णय घेतला आहे. या वर्षी, भारत आणि फ्रान्समध्ये नवोन्मेष, विज्ञान आणि तंत्रज्ञान, सायबरस्पेस, कृत्रिम बुद्धिमत्ता, आरोग्यसेवा, शाश्वत विकास, सांस्कृतिक, सर्जनशील अर्थव्यवस्था आणि संशोधन आणि शिक्षण सारख्या विविध क्षेत्रात अनेक प्रभावी सहकार्य कार्यक्रम आयोजित केले जातील. या कार्यक्रमांचा उद्देश स्टार्टअप, शैक्षणिक संस्था, संशोधन संस्था आणि उद्योग यांच्यातील विद्यमान सहकार्य समृद्ध करणे तसेच नवीन संधी निर्माण करणे हा आहे.

पंतप्रधान मोदींनी संयुक्त निवेदनात म्हटले आहे की, स्टार्टअप इंडिया कार्यक्रमामुळे एका दशकातच भारत जगातील तिसरी सर्वात मोठी स्टार्टअप परिसंस्था बनला आहे. 2014 मध्ये भारतात केवळ चार युनिकॉर्न होते, आज भारतात 120 हून अधिक युनिकॉर्न आहेत. त्यांचे एकूण मूल्य 350 अब्ज डॉलर्सपेक्षा जास्त आहे. आज जगातील जवळजवळ प्रत्येक मोठी तंत्रज्ञान कंपनी भारतातील स्टार्टअप, भारतातील नवोन्मेषाशी कोणत्या ना कोणत्या प्रकारे जोडली गेली आहे. पंतप्रधान मोदी म्हणाले की जेव्हा भारताचा हा वेग आणि व्याप्ती फ्रान्सच्या ताकदीशी जोडली जाते तेव्हा जगासाठी नवीन मार्ग तयार होतात. दोन्ही देशांचे सर्वोत्तम विचार एकत्र आले आहेत. दोन्ही देश एकमेकांच्या प्रतिभेचे खुल्या मनाने स्वागत करत आहेत. फ्रान्सने 2030 पर्यंत 30 हजार भारतीय विद्यार्थ्यांचे स्वागत करण्याचे उद्दिष्ट ठेवले आहे. युवा ऊर्जा आणि तरुण प्रतिभावंतांमध्ये सुसंवाद साधण्याचा हा एक उत्तम प्रयत्न आहे. ■

रणनीतीपासून नवोन्मेषापर्यंत भारत-इस्रायल संबंधांचा विस्तार

पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांचा इस्रायल दौरा भारताच्या परराष्ट्र धोरणाच्या इतिहासातील एक महत्त्वाचा टप्पा ठरला. या दौऱ्याने स्पष्ट केले की भारत आपल्या स्वतंत्र आणि संतुलित मुत्सद्देगिरीद्वारे राष्ट्रीय हितांना सर्वोपरि ठेवून जागतिक भागीदारी मजबूत करण्यासाठी वचनबद्ध आहे. संरक्षण, शेती, जल व्यवस्थापन, नवोन्मेष आणि तंत्रज्ञान यासारख्या क्षेत्रात सहकार्याला नवी गती मिळाली आणि भारत-इस्रायल संबंधांनी धोरणात्मक भागीदारीच्या नवीन युगात केला प्रवेश...

भारत सरकारने भलेही 1950 मध्ये इस्रायलला औपचारिक मान्यता दिली असली तरी, दोघांमधील संबंध दोन हजार वर्षांहून अधिक जुने आहेत. बुक ऑफ एस्टर मध्ये भारताचा उल्लेख 'होदु' असा आढळतो आणि प्राचीन काळात तालमूड मध्ये भारतासोबतच्या व्यापार तपशिलाची नोंद आहे. आता भारत-इस्रायल संबंधांना गेल्या दशकात पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी नवीन उंचीवर नेले आहे. गुजरातचे मुख्यमंत्री म्हणून 2006 मध्ये तर पंतप्रधान झाल्यानंतर प्रथमच 2017 मध्ये आणि आता 25 आणि 26 फेब्रुवारी 2026 रोजी पुन्हा एकदा पंतप्रधान मोदींच्या इस्रायल दौऱ्यांमुळे दोन्ही देशांमधील संबंधांना एका नवीन उंचीवर नेले आहेत. नऊ

“

पश्चिम आशियातील शांतता आणि स्थैर्याशी थेट भारताचे सुरक्षा हित जोडलेले आहे. म्हणूनच, आम्ही सुरुवातीपासूनच संवाद आणि शांततापूर्ण उपायांचे समर्थन केले आहे. हाच ग्लोबल साऊथ आणि संपूर्ण मानवतेचा आवाज आहे.

-नरेंद्र मोदी, पंतप्रधान

दोन्ही देशांमधील मुख्य घोषणा

- संबंध विशेष धोरणात्मक भागीदारीपर्यंत उंचावणे
- विज्ञान आणि तंत्रज्ञानाशी संबंधित संयुक्त समितीला (जेसीएम) मंत्रीस्तरीय दर्जा देणे
- राष्ट्रीय सुरक्षा सल्लागारांच्या नेतृत्वाखालील महत्वाच्या आणि उदयोन्मुख तंत्रज्ञानात सहकार्यासाठी पुढाकार
- वित्तीय संवाद (फायनान्शियल डायलॉग)
- टेक-गेटवे उपक्रम
- कृषी संशोधनात 20 संयुक्त पाठ्यवृत्ती
- संयुक्त संशोधनासाठी दोन्ही बाजूंचे वाढीव योगदान
- पुढील पाच वर्षांत भारतीय कामगारांसाठी 50,000 पर्यंतचा कोटा.
- भारत-इस्रायल शैक्षणिक सहकार्य मंच
- भारत-इस्रायल संसदीय मैत्री गट

सहमती आणि करार

- भू-सर्वेक्षण आणि उत्खनन क्षेत्रात सहकार्य
- राष्ट्रीय सागरी वारसा संकुलाच्या विकासासाठी सहकार्य
- वर्ष 2026-2029 या कालावधी दरम्यान सांस्कृतिक देवाणघेवाण कार्यक्रम
- युपीआयच्या अंमलबजावणीसाठी एनपीसीआय इंटरनॅशनल आणि एमएएसएव्ही दरम्यान सामंजस्य करार
- कृषी क्षेत्रासाठी भारत-इस्रायल नवोन्मेष केंद्र (आयआयएनसीए) स्थापनेबाबतचा सामंजस्य करार
- होरायझन स्कॅनिंग क्षेत्रातील सहकार्य
- मत्स्यव्यवसाय आणि मत्स्यपालन
- आंतरराष्ट्रीय वित्तीय सेवा केंद्र प्राधिकरण आणि इस्रायल रोखे प्राधिकरण यांच्यात सहकार्य
- वाणिज्य आणि सेवा क्षेत्रातील कामगारांच्या गतिशीलतेच्या अंमलबजावणीबाबत प्रोटोकॉल
- उत्पादन क्षेत्रातील कामगारांच्या गतिशीलतेच्या अंमलबजावणीबाबत प्रोटोकॉल
- रेस्टॉरंट क्षेत्रातील कामगारांच्या गतिशीलतेच्या अंमलबजावणीबाबत प्रोटोकॉल
- कृत्रिम बुद्धिमतेच्या वापराद्वारे शिक्षणाला चालना देण्यात सहकार्य
- इस्रायल इन्स्टिट्यूट ऑफ कमर्शियल आर्बिट्रेशन आणि इंडियन कौन्सिल ऑफ आर्बिट्रेशन यांच्यातील सहकार्य
- चौथ्या भारत-इस्रायल सीईओ फोरमच्या अहवालाचे सादरीकरण
- नालंदा विद्यापीठ आणि जेरुसलेमच्या हिब्रू विद्यापीठ (एचयूजेआय) दरम्यान सामंजस्य करार
- भारतात भारत-इस्रायल सायबर सेंटर ऑफ एक्सलन्सची स्थापना
- कृत्रिम बुद्धिमत्ता (एआय) मध्ये सहकार्याबाबत सामंजस्य करार

वर्षापूर्वी पंतप्रधान नरेंद्र मोदी हे इस्रायलला भेट देणारे पहिले भारतीय पंतप्रधान ठरले.

या भेटीदरम्यान इस्रायलच्या 'नेसेट'ला संबोधित करणारे पंतप्रधान नरेंद्र मोदी हे भारताचे पहिले पंतप्रधान बनले. पंतप्रधान मोदी आणि भारताच्या सन्मानार्थ नेसेट भारतीय रंगांनी सजवण्यात आले होते. पंतप्रधान मोदींच्या एका गोष्टीने नेसेटमधील त्यांचे भाषण खास बनवले, जेव्हा ते म्हणाले की माझा जन्म त्याच दिवशी म्हणजे 17 सप्टेंबर 1950 रोजी झाला, ज्या दिवशी भारताने इस्रायलला औपचारिक मान्यता दिली होती. पंतप्रधान मोदी यांनी दहशतवादी हल्ल्यात प्राण गमावलेल्या

लोकांप्रती तीव्र शोक व्यक्त केला आणि म्हणाले की भारत तुमचे दुःख समजतो आणि म्हणूनच तुमच्या दुःखात सहभागी आहे. भारत आता आणि यापुढेही इस्रायलसोबत खंबीरपणे उभा आहे.

कोणताही उद्देश निष्पाप नागरिकांच्या हत्येचे समर्थन करू शकत नाही. कोणत्याही परिस्थितीत दहशतवादाचे समर्थन केले जाऊ शकत नाही. भारतानेही दीर्घ काळापासून दहशतवादाच्या वेदना झेलल्या आहेत. 26/11 चा मुंबई हल्ला देखील लक्षात आहे, ज्यामध्ये निष्पाप लोकांना आपले प्राण गमवावे लागले. या हल्ल्यांमध्ये मृत्युमुखी पडलेल्यांमध्ये इस्रायली नागरिकांचाही समावेश होता. इस्रायलप्रमाणेच दहशतवादाप्रती

तंत्रज्ञान प्रदर्शनाला भेट

पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी विविध क्षेत्रातील इस्रायलच्या नवोन्मेषाचे दर्शन घडवणाऱ्या एका प्रदर्शनाला भेट दिली. या प्रदर्शनात कृषी-तंत्रज्ञान, जल-तंत्रज्ञान, हवामान-तंत्रज्ञान, आरोग्य-जैव तंत्रज्ञान, स्मार्ट मोबिलिटी, कृत्रिम बुद्धिमत्ता, सायबर सुरक्षा आणि क्वांटम तंत्रज्ञानात विशेष प्राविण्य असलेल्या आघाडीच्या कंपन्या आणि संशोधन संस्थांना सहभागी करून घेण्यात आले होते.

“स्पीकर ऑफ द नेसेट मेडल” ने सन्मानित

पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांना ‘स्पीकर ऑफ द नेसेट’ ने सन्मानित करण्यात आले. इस्रायलच्या संसदेत नेसेट ने भारत-इस्रायल धोरणात्मक संबंध मजबूत करण्यात पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांच्या योगदानाची दखल घेत हा सन्मान दिला. पंतप्रधान मोदी हा सन्मान मिळवणारे पहिले भारतीय पंतप्रधान बनले. हा नेसेटचा सर्वोच्च सन्मान समजला जातो. पंतप्रधान मोदी यांनी हा सन्मान 140 कोटी भारतीय आणि भारत आणि इस्रायल मैत्रीला समर्पित केला.

पंतप्रधानांचा संपूर्ण कार्यक्रम पाहण्यासाठी QR कोड स्कॅन करा.

दोन्ही देशांच्या संयुक्त निवेदनात या विषयांवर राहिला भर

पंतप्रधान मोदींच्या इस्रायल दौऱ्यादरम्यान दोन्ही देशांमधील बैठकीनंतर जेव्हा संयुक्त निवेदन जारी करण्यात आले तेव्हा, सामायिक संवादाच्या ज्या मुद्द्यांवर लक्ष केंद्रित केले गेले त्यात प्रामुख्याने- शांतता, नवोन्मेष आणि आनंदासाठी विशेष धोरणात्मक भागीदारी, भविष्यात सहकार्य, संरक्षण आणि सुरक्षा, तंत्रज्ञान आणि नवोन्मेष, सायबर सुरक्षा, व्यापार, गुंतवणूक आणि कनेक्टिव्हिटी, शेती, पाणी आणि पर्यावरण सुरक्षा, दहशतवादाचा मुकाबला, शांततेला प्रोत्साहन देणे, संसदीय सहकार्य, जनतेमधील सहकार्य, आरोग्य आणि शिक्षण - भविष्य सुरक्षित करणे.

भारताचे धोरण देखील दुटप्पीपणाशिवाय, सातत्याने आणि दहशतवाद अजिबात सहन न करण्याचे राहिले आहे. संयुक्त राष्ट्र सुरक्षा परिषदेने मंजूर केलेला गाझा शांतता उपक्रम पुढे जाण्याचा मार्ग दाखवतो. भारताने या उपक्रमाला आपला भक्कम पाठिंबा दर्शविला आहे. विश्वास व्यक्त केला जात आहे की हा उपक्रम पॅलेस्टिनी समस्यांच्या निराकरणसह या प्रदेशातील सर्व लोकांसाठी न्याय्य आणि चिरस्थायी शांततेची ग्वाही देतो.

द्विपक्षीय व्यापार अनेक पटींनी वाढला

भारत आणि इस्रायलमधील द्विपक्षीय वस्तू व्यापार गेल्या काही वर्षांमध्ये अनेक पटीने वाढला आहे. म्हणूनच दोन्ही देशांचे

प्रतिनिधी महत्वाकांक्षी मुक्त व्यापार कराराच्या दिशेने कठोर परिश्रम घेत आहेत. भारत-पश्चिम आशिया-युरोप आर्थिक कॉरिडॉर तसेच भारत, इस्रायल, युएई आणि अमेरिका दरम्यान I2U2 आराखड्यासह विविध चौकटींतर्गत निकटतेने काम करेल. योग्य सिंचन आणि पाणी व्यवस्थापनातील इस्रायलच्या कौशल्यामुळे भारतातील कृषी पद्धतींमध्ये बदल झाला आहे. भारतात 43 उत्कृष्टता केंद्रे स्थापन करण्यात आली आहेत, ज्यांनी 5 लाखांहून अधिक शेतकऱ्यांना प्रशिक्षण दिले आहे. आता या केंद्रांची संख्या 100 पर्यंत वाढवण्याचे उद्दिष्ट आहे, जेणेकरून लाखो शेतकरी आणि मच्छीमारांना लाभ मिळू शकेल. ■

PMO India @PMOIndia

गेल्या एका दशकात infrastructure वर आमचा मोठा focus राहिला आहे. आम्ही विचारपूर्वक हा निर्णय घेतला की भारताचा विकास Highway, Railways, Ports, Digital, Network, Power Systems सारख्या ठोस assets तयार करूनच होईल. या सुविधा आगामी अनेक दशकांपर्यंत productivity निर्माण करतील. याच कारणामुळे Public Capital Expenditure सातत्याने वाढवला जात आहे. PM @narendramodi

Rajnath Singh @rajnathsingh

पंतप्रधान श्री @narendramodi यांच्या अध्यक्षतेखाली झालेल्या केंद्रीय मंत्रिमंडळाच्या बैठकीत कच्च्या तागाच्या एमएसपीमध्ये अडीच पट वाढ करून ती रु. 5925 प्रतिक्विंटल करण्याचा निर्णय घेण्यात आला आहे. हा निर्णय ताग उत्पादक शेतकऱ्यांच्या उत्पादनात वाढ करेल आणि शेतकऱ्यांच्या सक्षमीकरणाला चालना देईल.

Amit Shah @AmitShah

अतिक्रमणाने, घुसखोरीने होणारा डेमोग्राफिक बदल कोणत्याही देशाची संस्कृती, इतिहास आणि भूगोल कोणत्याही देशाची संस्कृती, इतिहास आणि भूगोल या तिन्हींसाठी धोकादायक असतो. मोदी सरकार याचे कायमस्वरूपी निराकरण करेल.

Nitin Gadkari @nitin_gadkari

केंद्रीय मंत्रिमंडळाच्या आर्थिक व्यवहार समितीने पंतप्रधान श्री @narendramodi यांच्या अध्यक्षतेखाली झालेल्या बैठकीत 2026-27 च्या पणन हंगामासाठी कच्च्या तागाच्या किमान हमी भावाला(MSP) मंजुरी दिली आहे.

Ashwini Vaishnav @AshwiniVaishnav

कृत्रिम बुद्धिमत्तेच्या समाजावरील वास्तविक परिणामांबाबत चर्चा करण्यासाठी आणि हा प्रभाव निर्माण करण्यासाठी जागतिक एआय नेते एआय इम्पॅक्ट समिटमध्ये एकत्र येत आहेत. मानवतेसाठी एआयला आकार: जबाबदारीने, समावेशकतेने आणि व्यापक प्रमाणात

Kiren Rijju @KirenRijju

ज्या कामाचे भूमिपूजन होईल, ते पूर्ण करण्यासाठी दिवसरात्र एक करायची आमची कार्यसंस्कृती आहे. म्हणूनच आता प्रकल्प पूर्वीसारखे लटकत, रखडत नाहीत. नमो भारत किंवा मेट्रो सेवा, दोघांचे भूमिपूजन करण्याची संधी तुम्ही मला दिली होती आणि आज यांचे लोकार्पण करण्याचे भाग्य देखील मला लाभले आहे: माननीय पंतप्रधान श्री @narendramodi जी

दिल्ली से मेरठ अब 55 मिनट में

8.2 घिनोली लंबे नमो भारत कॉरिडोर पर टूर्नमेंट पकवती रफ्तार... दिल्ली से मेरठ अब 55 मिनट में... 30.279 करोड़ रुपये खर्च... नमो भारत कॉरिडोर पर टूर्नमेंट पकवती रफ्तार... दिल्ली से मेरठ अब 55 मिनट में... 30.279 करोड़ रुपये खर्च...

सर्वाइकल कैंसर से जंग का आगाज

प्रधानमंत्री मोदी ने शुरू किया देशव्यापी एचपीवी टीकाकरण अभियान

1.20 करोड़ लोगों को सर्वाइकल कैंसर से जंग का आगाज... प्रधानमंत्री मोदी ने शुरू किया देशव्यापी एचपीवी टीकाकरण अभियान... 1.20 करोड़ लोगों को सर्वाइकल कैंसर से जंग का आगाज...

पीएम सूर्य घर से 30 लाख घर हुए रोशन, ऊर्जा क्रांति की ओर बढ़ता भारत

सूर्य घर से 30 लाख घर हुए रोशन, ऊर्जा क्रांति की ओर बढ़ता भारत... प्रधानमंत्री मोदी ने देशभर में सूर्य घरों का शुभारंभ किया... 30 लाख घरों को सूर्य घरों में बदलने का लक्ष्य...

भारत के पास अद्भुत क्षमताएं... एआई के इस्तेमाल पर दुनिया को दिखाई दिशा: मोदी

भारत के पास अद्भुत क्षमताएं... एआई के इस्तेमाल पर दुनिया को दिखाई दिशा: मोदी... प्रधानमंत्री मोदी ने एआई के उपयोग के बारे में कहा...

प्रधानमंत्री ने साणंद में सेमीकंडक्टर संयंत्र का उद्घाटन किया, कहा भारत अब सक्षम है, प्रतिस्पर्धी और प्रतिबद्ध है

प्रधानमंत्री ने साणंद में सेमीकंडक्टर संयंत्र का उद्घाटन किया, कहा भारत अब सक्षम है, प्रतिस्पर्धी और प्रतिबद्ध है... साणंद में सेमीकंडक्टर संयंत्र का उद्घाटन...

नेतन्याहु संग टेक, मिडिल ईस्ट के ताज़ा हालात पर चर्चा की: मोदी

नेतन्याहु संग टेक, मिडिल ईस्ट के ताज़ा हालात पर चर्चा की: मोदी... प्रधानमंत्री मोदी ने नेतन्याहु के साथ मुलाकात के बारे में कहा...

भारत और इस्राइल विशेष रणनीतिक साझेदार, मुक्त व्यापार समझौता जल्द

भारत और इस्राइल विशेष रणनीतिक साझेदार, मुक्त व्यापार समझौता जल्द... प्रधानमंत्री मोदी ने इस्राइल के साथ मुलाकात के बारे में कहा...

शहीद दिवस : 23 मार्च

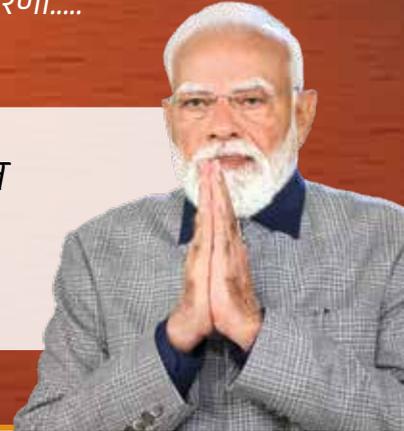
भगतसिंग, सुखदेव आणि राजगुरु यांना कृतज्ञ राष्ट्राचे नमन

‘राष्ट्रहित सर्वोपरि’ चे प्रेरणास्रोत

भारतमातेसाठी आपलं सर्वोच्च बलिदान देणारे हुतात्मा भगतसिंग, राजगुरु आणि सुखदेव यांनी आपल्या जीवनाचे हे सिद्ध केले की राष्ट्रप्रेमापेक्षा दुसरे मोठे कर्तव्य असू शकत नाही. 23 मार्च 1931 रोजी इंग्रजांनी या तीन वीर स्वातंत्र्यसेनानींना फाशी दिली. या वीरांना नम करण्यासाठी दरवर्षी 23 मार्च हा दिवस हुतात्मा दिवस म्हणून पाळला जातो. आपले शौर्य आणि ओजस्वी विचारांनी युवकांमध्ये देशभक्तीचा संचार करून राष्ट्रव्यापी स्वातंत्र्य चळवळीला प्रेरणा देणारे भगतसिंग, सुखदेव आणि राजगुरु यांचं बलिदान युगानुयुगे देशवासियांना 'राष्ट्रहित सर्वोपरि' ची देत राहिल प्रेरणा....

देश भगतसिंग, राजगुरु आणि सुखदेव यांच्या सर्वोच्च बलिदानाबद्दल नमन करत आहे. स्वातंत्र्य आणि न्यायासाठी त्यांचा धाडसी प्रयत्न आपल्या सर्वांना प्रेरित करत आहे. -**नरेंद्र मोदी, पंतप्रधान**

न्यू इंडिया
समाचार
पाक्षिक

आर.एन.आय, DELHIN/2020/78812, 16-31 मार्च, 2026
आरएनआय DELHIN/2020/78812 (प्रकाशन तिथि- 6 मार्च 2026, कुल पृष्ठ-52)

मुख्य संपादक
धीरेन्द्र ओझा, प्रधान महासंचालक
पत्र सूचना कार्यालय, नवी दिल्ली

प्रकाशक आणि मुद्रक
कंचन प्रसाद
महासंचालक, केंद्रीय संचार ब्यूरो

कक्ष क्रमांक 278, केंद्रीय संचार ब्यूरो, सूचना भवन,
दुसरा मजला, नवी दिल्ली - 110003
येथून प्रकाशित